

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D

Izvještaj o radu za 2022. godinu

SADRŽAJ

1.	<i>Uvod</i>	2
2.	<i>Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2022. godini</i>	3
3.	<i>Ukupna kreditna IRF CG aktivnost tokom 2022. godine</i>	4
4.	<i>Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima</i>	7
5.	<i>Monitoring porfolija</i>	7
6.	<i>Upravljanje operativnim rizicima u IRF CG</i>	10
7.	<i>Akcije / Udjeli</i>	11
8.	<i>Investicione nekretnine i stečena aktiva</i>	12
9.	<i>Aktivnosti iz domena pravnih poslova</i>	12
10.	<i>Informacione tehnologije - podrška poslovnim procesima</i>	12
11.	<i>Marketing i PR</i>	13
12.	<i>Interna revizija u IRF CG</i>	15
13.	<i>Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja</i>	15

1. Uvod

Crnogorska privreda je zabilježila značajan oporavak u 2021. godini i nastavila da raste tokom 2022. godine. Rast privredne aktivnosti je najvećim dijelom uslovljen uspješnom realizacijom turističke sezone. Vezano sa tim došlo je i do poboljšanja na tržištu rada. Međutim kriza izazvana pandemijom je uz bezbjedonosnu krizu usloвила porast globalnih cijena koji je doveo i do porasta inflacije. Činjenica je da su navedeni poremećaji imali značajan uticaj na globalnom i lokalnom nivou na prioritete i donošenje odluka privrednih subjekata uslijed neizvjesnosti poslovnog ambijenta. Eksterni uticaji na privredu Crne Gore u velikoj mjeri su imali uticaj na sektor MMSP, tako da je njihova aktivnost bila najvećim dijelom fokusirana na održavanje likvidnosti i obavljanju djelatnosti na bazi postojećih kapaciteta dok je nivo investicija bio uslovljen između ostalog i rastom troškova izvora finansiranja.

Navedena globalna situacija i dinamika je još jednom ukazala na značaj IRF CG kao držane razvojne institucije i njegove kontradiktivne uloge u kriznim situacijama. Tokom 2022. godine finansijska podrška crnogorskoj privredi, od strane IRF CG, je bila u najvećoj mjeri usmjerena na održavanje likvidnosti i očuvanje radnih mjesta, ali i podsticanje daljeg razvoja prioriternih sektora, ravnomjernog regionalnog razvoja i poboljšanje konkurentnosti privrede bazirano na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji.

Jačanje zelene ekonomije ulaganjem u obnovljive izvore energije i energetska efikasnost, kao i efikasno korišćenje raspoloživih resursa, jedan je od ključnih prioriteta IRFCG koji zajedno sa partnerima doprinosi izgradnji održive i konkurentne crnogorske privrede. U tom cilju u saradnji sa Programom za Zapadni Balkan AIRE Centra, organizovana je konferencija „Ekološki, društveni i upravljački standardi (ESG standardi) i rodna ravnopravnost – Pokretači ekonomskog razvoja“.

Kontinuirani fokus aktivnosti je bio i na inkluziji ranjivih segmenata, tako da je početkom 2022. godine realizovana kampanja „Ona pokreće biznis“ koja je imala za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unaprjeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa, kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta i afirmasalo žensko preduzetništvo kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja. Ovim povodom IRF CG je u saradnji sa skupštinskim odborima za rodnu ravnopravnost i za ekonomiju, finansije i budžet organizovao prvu nacionalnu konferenciju „Ekonomsko osnaživanje žena u Crnoj Gori“.

Uvažavajući i ambiciozne planove za dalji razvoj Crne Gore i proces pristupanja Evropskoj Uniji IRF CG je u saradnji sa Evropskom investicionom bankom tokom 2022. godine inicirao projekat jačanja regulatornog okvira, poslovnog i organizacionog modela IRF CG, a sve u cilju daljeg rasta i razvoja kroz transformaciju u razvojnu banku, kao preduslova pružanja optimalne podrške crnogorskoj privredi u procesu EU integracija.

Tekuća saradnja sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao što su Evropska investiciona banka (EIB), Francuska razvojna agencija (AFD) i Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB) su omogućili da IRF CG podrži održivost i konkurentnost crnogorske privrede uz poštovanje osnovnih načela odgovornog i održivog poslovanja, uvažavajući činjenicu da je porast kamatnih stopa na međunarodnom tržištu značajno uticao i na porast troškova izvora finansiranja IRF CG.

2. Makroekonomska okruženje u Crnoj Gori u 2022. godini

Stopa realnog rasta BDP, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a po kvartalima 2022.godine je 7,2%, 12,7%, 3,2%. Stopa realnog rasta BDP-a u IV kvartalu 2022. godine, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, iznosi 3,3%. Bruto domaći proizvod Crne Gore u četvrtom kvartalu 2022. godine iznosio je 1.544,8 miliona eura, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 1.338,6 miliona eura.

Potrošačke cijene u periodu januar-decembar 2022. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 13,0%. Industrijska proizvodnja u Crnoj Gori u 2022. godine bilježi pad od 3,3% u odnosu na 2021. godinu. Posmatrano prema sektorima, u poređenju sa 2021. godinom, u 2022. godini sektor vađenje ruda i kamena bilježi rast od 8,9%, sektor prerađivačka industrija, takođe, bilježi rast 0,3%, dok je sektor snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija zabilježio pad od 10,8%.

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za januar - decembar 2022. godine, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, iznosila je 4 240,0 miliona eura, što ukazuje na rast od 44,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz robe imao je vrijednost od 700,2 miliona eura, a uvoz 3 539,8 miliona eura. U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio veći za 60,2%, a uvoz veći za 41,3%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 19,8% i veća je u odnosu na isti period prethodne godine kada je iznosila 17,4%.

Broj turista, u kolektivnom smještaju, u 2022. godini iznosio je 1 165,957 što je za, 59,6% više u odnosu na prethodnu godinu kada je zabilježeno 730.423, dok je evidentirano 4.315.694 noćenja što je za 46,35% više nego u 2021. godini koja broji 2.948.840 noćenja.

Bilansna suma banaka na kraju decembra 2022. godine iznosila je 6.407 miliona eura i bilježi rast od 20,2% u odnosu na decembar 2021. godine. U strukturi aktive banaka, u decembru 2022. godine dominantno učešće od 57,1% ostvarili su krediti, dok u strukturi pasive dominantno učešće od 81,5% ostvarili su depoziti.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na ukupno odobrene kredite u decembru 2022. godine iznosila je 5,45%, i u odnosu na decembar 2021. godine je porasla za 0,29 p.p. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 5,92% u decembru 2022. godine i na godišnjem nivou je povećana za 0,26 p.p.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na novoodobrene kredite u decembru 2022. godine iznosila je 6,02% i u odnosu na decembar 2021. godine je zabilježila rast od 1,71 p.p.

Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa banaka iznosila je 6,55% u decembru 2022. godine. Na godišnjem nivou, efektivna kamatna stopa zabilježila je rast od 1,72 p.p.

3. Ukupna kreditna IRF CG aktivnost tokom 2022. godine

Ukupna kreditna aktivnost za 2022. godinu je iznosila 185 mil EUR, što je 23% iznad plana, koji je za 2022. godinu iznosio 150 mil EUR.

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na:

- Pобољшanje konkurentnosti privrede, bazirano na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji, razvoju prioritetnih sektora, ravnomjernom regionalnom razvoju, unaprjeđenju i modernizaciji poslovanja, osiguravanju likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća i diversifikaciji ekonomskih aktivnosti;
- Podrška posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači) u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika, uz podršku garantnih šema;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodne za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvaliteta života za ostanak stanovništva na selu.

3.1. Razvoj preduzetništva

Proširivanje preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa, za uključivanje u proces kreiranja nove vrijednosti, kroz osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva, je jedan od preduslova unaprjeđenja životnog standarda kroz održivi i inkluzivni ekonomski rast.

S tim u vezi, kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, kako direktno, tako i u saradnji sa ministarstvima.

Početakom 2022. godine, IRF CG je realizovao kampanju „Ona pokreće biznis“ koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unaprjeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta i afirmasalo žensko preduzetništvo kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja. Takođe, u okviru kampanje, polazeći od ciljeva i vizije IRF-a, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024, a u skladu sa mapom puta koja je usmjerena na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa i implementaciju ciljeva održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, rodne ravnopravnosti, osnaživanja i jednakog pristupa finansijama, investicija u društvu usmjerenih na ravnomjerni ekonomski razvoj i inkluziju, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

Kao rezultat gore navedenog, tokom 2022. godine podržana su 142 projekta u vrijednosti od 19,2 mil EUR, čime je ostvaren porast od preko 200% u odnosu na 2021. godinu. Učešće iznosa podrške ženama u biznisu u ukupnim plasmanima IRF-a je, takođe, uvećano na 10% (5% 2021. godine), dok je prema broju plasmana učešće u ukupnom broju plasmana poraslo na 34% (21% za 2021. godinu).

Tokom 2022. godine je bio aktivan program podrške razvoju preduzetništva u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma. Posebni ciljevi su: otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje

preduzetništva i započinjanja sopstvenog biznisa, animiranje ciljnih grupa – mladih ljudi i žena da se aktiviraju kroz realizaciju svojih biznis ideja kako bi se stimulisala inovativnost i inkluzivnost.

Cilj ove kreditne linije je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih i unaprjeđenje poslovanja postojećih preduzetnika/preduzeća koja posluju kraće od godinu dana od dana apliciranja na Javni poziv kod Ministarstva ekonomskog razvoja.

Mladi u biznisu su bili zastupljeni kroz 74 plasmana u ukupnom iznosu od 18,3 mil EUR, što je 21% više u odnosu na 2021. godinu. Tokom 2021. godine odobreno je 15,1 mil EUR kroz 63 plasmana.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Kreditnom ponudom za 2022. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2022. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 59%, u iznosu od 109 mil EUR.

Slijedi uslužna djelatnost koja sa realizacijom od 37 mil EUR, čini 20% ukupno odobrenih sredstava.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu podsticaje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet koji pruža značajne benefite, kao i kroz realizaciju IPARD programa. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podšku poljoprivrednim proizvođačima.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkurentnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta.

Poljoprivredni proizvođači i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD imaju mogućnost da nedostajuća sredstva za realizaciju projekata obezbijede korišćenjem kredita IRF-a, kao i komercijalnih banaka i mikrokreditnih institucija, u skladu sa njihovim uslovima.

IRF CG za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

IRF CG je za posebnu ciljnu grupu privrednih ribara i pravnih lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti ulova ribe na moru, a koja učestvuju u programu grant šema MIDAS 2 Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore definisao stimulatívne uslove finansiranja.

Projekat MIDAS 2 realizuje se u saradnji sa Direktoratom za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti Sektora morskog ribarstva.

Cilj projekta je modernizacija profesionalne ribolovne flote, poboljšanje standarda sigurnosti plovidbe, uslova rada, kao i higijenskih i zdravstvenih standarda ribe i drugih morskih organizama.

Krediti su namijenjeni za podršku preduzećima, preduzetnicima ili drugim pravnim licima u skladu sa Pozivom Direktorata za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore. Podrška se odnosi na nabavku novih ribolovnih plovnih objekata, u cjelosti operativnih za vršenje ribolovnih aktivnosti, uključujući ribolovnu opremu i ostale troškove u skladu sa Javnim pozivom.

Tokom 2022. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane plasirano je oko 25 mil EUR, što predstavlja 14% odobrenih sredstava.

U cilju efikasnije realizacije Programa za razvoj prerađivačke industrije za 2022. godinu IRF CG je potpisao Protokol o saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma radi uspostavljanja bližeg partnerskog odnosa i finansiranja potencijalnih korisnika u cilju podrške mikro, malim i srednjim preduzećima isključivo iz sektora prerađivačke industrije.

Proizodna djelatnost, sa realizovanih 7 mil EUR predstavlja 4% odobrenih sredstava, dok su turizam i ugostiteljstvo podržani sa 6 mil EUR (3%).

U okviru ovih sredstava i dalje je značajna podrška likvidnosti, uvažavajući činjenicu da je osim zdravstvene krize dodatni negativan efekat na poslovanje kompanija i predvidivost poslovnog ambijenta imala i bezbjedonosna kriza. Podrška likvidnosti tokom 2022. godine, po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 152 mil EUR.

3.3. Kamatne stope IRF CG

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od stanja na tržištu, kao i u zavisnosti od uslova povlačenja kreditnih sredstava međunarodnog finansijskih institucija sa kojima IRF ostvaruje saradnju.

Tokom 2022. godine došlo je do snažnog uvećanja kamatnih stopa na međunarodnom finansijskom tržištu, uslovljeno inflacijom, globalnom bezbjedonosnom krizom i poremećajima u lancima snabdijevanja, kao i snabdijevanjem energentima. Tako je 6-mjesečni EURIBOR, kao osnovice za kreiranje cijene izvora finansiranja, 01 januara 2022. godine bio negativan i iznosio -0,539% dok je na kraju 2022. godine njegova vrijednost bila 2,726%, što znači da je ostvaren porast od 3,275 p.p.

S tim u vezi, IRF CG je fokusiran na primjenu održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuiranoj podršci ranjivih segmenata i opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka. Za projekte koji se realizuju u opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit. Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

4. Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnem fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane Centralne banke Crne Gore, i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je izvršio usklađivanje internih akata i donoše novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2022. godini, nakon djelimičnog oporavka privrede od posljedica pandemije korona virusa, IRF CG je nastavio intenzivnu kreditnu podršku, i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za pripremu sezone i prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj privrednika.

Nestabilnost tržišta, uzrokovani post covid krizom kao i ratom u Ukrajini, rezultirali su rastom cijena sirovina, energenata, te inflatornim kretanjima, donoseći nove izazove za privrednike i potencijalni rast kreditnog rizika kako u 2022. godini, tako i u narednom periodu.

Za očekivati je da će i 2023. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti i podrške ostalim projektima, a sve u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja, što će zahtijevati dalje adekvatno upravljanje kreditnim rizikom u cilju održavanja finansijske stabilnosti IRF CG.

5. Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.001 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema urednosti otplate:*

Broj dana	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,815	90.70%	384,429,511.25	94.58%
31-60	88	4.40%	8,755,709.66	2.15%
61-90	15	0.75%	1,020,988.29	0.25%
91-150	6	0.30%	1,156,864.98	0.28%

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2022. GODINU

151-270	5	0.25%	3,717,429.62	0.91%
271-365	2	0.10%	215,512.27	0.05%
preko 365	70	3.50%	7,164,086.78	1.76%
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 3.01% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

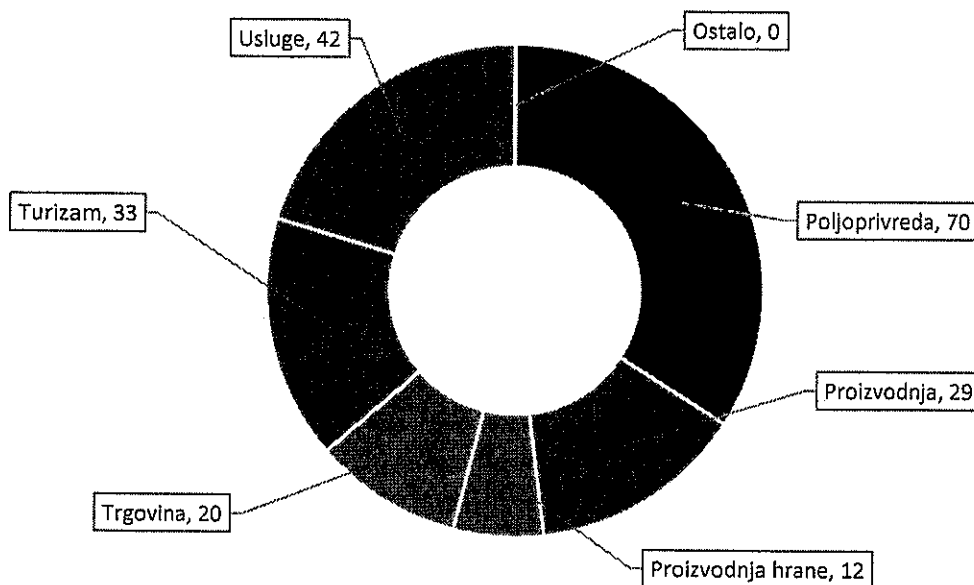
• *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	289	14.44%	130,719,908.76	32.16%	0.00
B1	461	23.04%	114,611,660.06	28.20%	2,292,017.66
B2	1032	51.57%	117,903,357.62	29.01%	8,177,003.29
C1	79	3.95%	10,937,522.00	2.69%	2,187,504.35
C2	44	2.20%	6,359,532.28	1.56%	2,543,812.94
D	12	0.60%	13,737,799.85	3.38%	9,616,459.90
E	84	4.20%	12,190,322.28	3.00%	12,188,180.28
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%	37,004,978.42

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 10.63% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

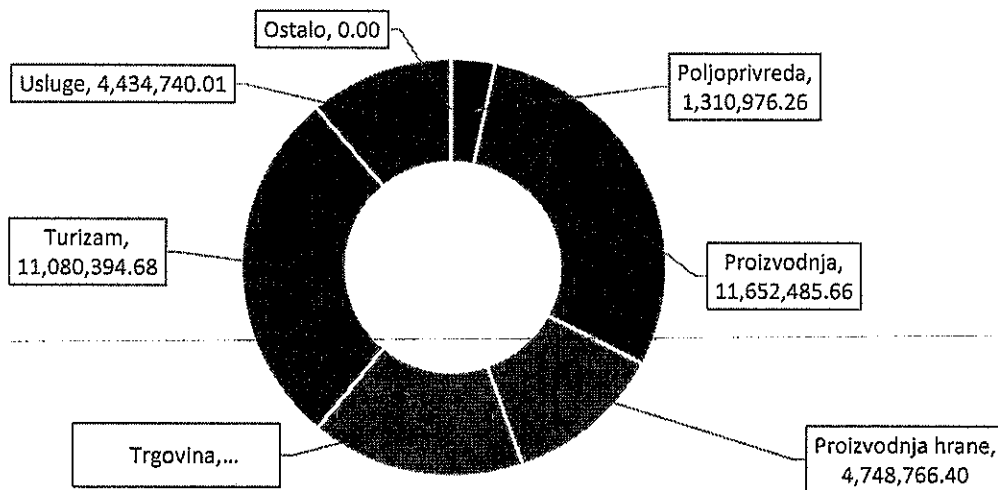
Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

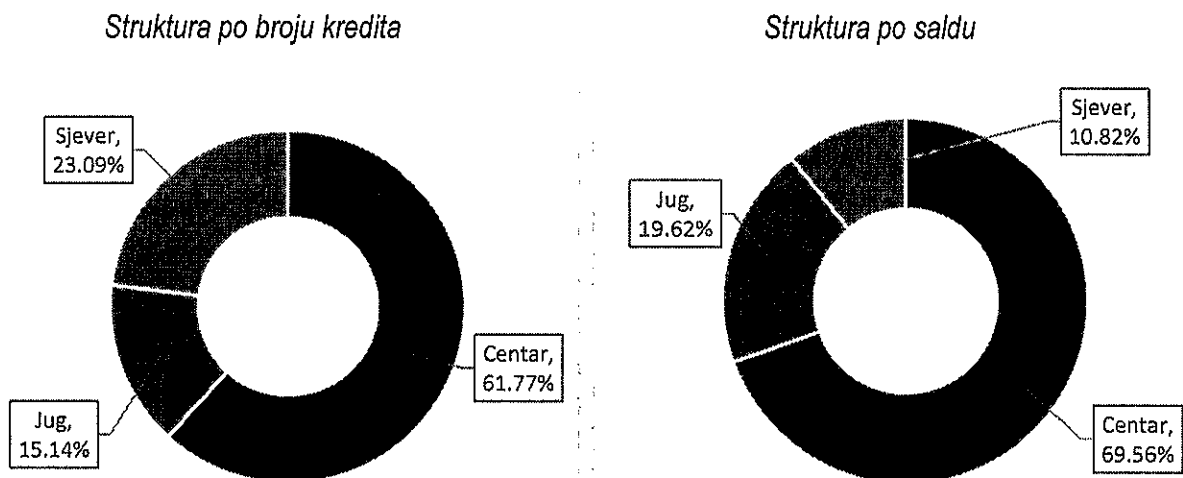
IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2022. GODINU

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (70 plasmana odnosno oko 33.98%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti proizvodnje (3.42%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, IRF CG primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija IRF CG, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

6. Upravljanje operativnim rizicima u IRF CG

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima IRF CG za upravljanja operativnim rizikom, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlašćenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta IRF CG.

Operativni rizik u IRF CG definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacioni sistem, zbog angažovanja lica izvan IRF CG za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji IRF CG mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

Uspostavljeni sistem upravljanja operativnim rizikom u IRF-u obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
- identifikaciju operativnog rizika,
- tretiranje operativnim rizikom (procjena, mitigacija i prihvatanje operativnog rizika),
- kvantifikovanje operativnog rizika,
- praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku.

U IRF CG je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika).

Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi IRF CG se prate i unaprjeđuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika.

O identifikovanim rizicima, nastalim gubicima, kao i mjerama koje je potrebno preduzeti u cilju rešavanja identifikovanih problema izvještavaju se Odbor za aktivu i pasivu i Odbor direktora. U dijelu upravljanja operativnim rizikom konstantno se primjenjuje unaprijeđenje postojećih procesa, i to u najvećem dijelu vezano za edukaciju zaposlenih o važnosti identifikacije i prijavljivanja događaja vezano za operativne rizike, zatim unaprijeđenja u identifikaciji i procjeni operativnih rizika u okviru procesa samoprocjene i prilikom eksternalizacije poslovnih aktivnosti.

Izvještaj o štetnim događajima usljed pojave operativnog rizika sastavni su dio mjesečne Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRF-a koji se dostavlja Odboru direktora.

U aprilu 2022. godine usvojen je Akcioni plan za ublažavanje operativnih rizika za 2022. godinu.

U februaru 2022. godine usvojena su revidirana interna akta iz oblasti upravljanja operativnim rizicima.

Upravljanje kontinuitetom poslovanja predstavlja jedan sveobuhvatan upravljački proces koji identifikuje potencijalne prijetnje, kojima je izloženo poslovanje IRF CG i njihove moguće uticaje na poslovne aktivnosti, i definiše okvir za razvijanje otpornosti i sposobnost efikasnog oporavka IRF CG od posljedica incidentnog događaja i na taj način štiti interese ključnih zainteresovanih strana, reputaciju i ključne poslovne aktivnosti IRF CG. U julu 2022. godine pokrenut je proces revizije Analize uticaja na poslovanje i Plana kontinuiteta poslovanja, a finalni dokumenti su prezentovani Odboru za aktivu i pasivu u decembru 2022. godine.

7. Akcije / Udjeli

U portfoliju IRF CG nalazi se 17 (sedamnaest) akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	1. Učesća u kapitalu koja su registrovana kod CKDD	%učesća u kapitalu	
1	Institut Simo Milošević a.d., Igalo	23,64%	
2	HTP Ulcinjska rivijera a.d., Ulcinj	7,64%	
3	13 Jul-Plantaže a.d., Podgorica	22,22%	
4	Montecargo a.d., Podgorica	0,037%	
5	Marina a.d., Bar	16,99%	
6	Barska plovidba a.d. Bar	16,15%	
7	Kotor-projekt ad Kotor;	16,65%	
8	Montepranzo Bokaproduct a.d.Tivat	51,40%	
9	HTP Berane a.d. Berane;	15,35%	
10	Jugooceanija a.d.Kotor;	14,31%	
11	Market a.d.Podgorica;	40,07%	
12	Crnagoracoop a.d.Danilovgrad;	10,62%	
13	Rudnici boksita a.d.Nikšić	u stečaju	0,016%
14	Mašinopromet – rezervni djelovi a.d.Podgorica	u stečaju	36,01%
15	Opštegrađevinsko Gorica a.d.Podgorica	u stečaju	0,14%
16	Elektroindustrija Obod a.d.Cetinje	u stečaju	8,85%
17	Preduzeće za izgradnju Podgorice a.d.	u stečaju	28,79%

Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja

društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost, nemaju svoje organe upravljanja i najveći broj njih je u postupku stečaja ili likvidacije.

IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor“ DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk“ na Žabljaku. IRF CG je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk“, a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je IRF CG finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, cilj je da se nađe rješenje za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk. Navedeno Društvo, IRF CG, predložilo je za privatizaciju modelom tenderske privatizacije, u cilju podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva i samim tim doprinosu razvoja durmitorskog kraja.

8. Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Žabljaku. Pomenute nekretnine IRF CG je u prethodnom periodu sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom izazovne 2022. godine, a imajući u vidu ranije uzrokovane poremećaje usljed pandemije virusa Covid 19, preduzimao aktivnosti na stvaranju neophodnih preduslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i ispitivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

9. Aktivnosti iz domena pravnih poslova

Pravna služba IRF CG je i tokom 2022. godine nastavila sa aktivnostima iz svoje redovne nadležnosti i u tom pravcu sprovođila je aktivnosti utvrđene aktima IRF CG. Služba zastupa IRF CG u postupcima pred nadležnim sudskim i upravnim organima.

Po pitanju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, tokom 2022. godine, zaključno sa 31.12.2022. godine, IRF CG je ukupno podnijeto 22 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa tim, donešeno je 19 rješenja o dozvoli pristupa, 2 rješenja o odbijanju pristupa zbog neposjedovanja traženih informacija, dok je po 1 podnosilac zahtjeva obaviješten u vezi sa traženim informacijama.

U skladu sa Planom javnih nabavki IRF CG za 2022. godinu i odredbama Zakona o javnim nabavkama i ("Sl. list Crne Gore" br.074/19) u toku poslovne 2022. godine pokrenuto je 22 (dvadeset dva) postupka javnih nabavki.

10. Informacione tehnologije - podrška poslovnim procesima

Služba za informacione tehnologije učestvuje u svim ključnim projektima IRF CG na razvoju novih i unapređenju postojećih proizvoda i usluga, procjenjujući i planirajući potrebnu informacionu podršku. Takođe, predlaže nova IT rješenja i potrebne resurse za njihovu realizaciju, te saraduje sa dobavljačima u procesu

implementacije odobrenih rješenja, odnosno ima ulogu "posrednika" između poslovne funkcije IRF CG i dobavljača usluga.

U prošloj godini je zamjenjen data centar, i sa centralne lokacije stari data centar prenešen na Disaster Recovery lokaciju u Bijelom Polju. Ovim smo dobili potpunu funkcionalnu Disaster Recovery lokaciju na kojoj će se dalje razvijati rješenja u slučaju problema sa HQ lokacijom. Takođe je na infrastrukturnom dijelu izvršena zamjena i core firewall-a u cilju postizanja redundantnosti sistema kao i veće sigurnosti. Izvršena je nabavka sistemskog softvera i hardvera koji je morao da se zamijeni zbog dotrajalosti, a sve u svrhu da zaposleni u IRF-u mogu bez problema obavljati svoje poslovne zadatke.

Nastavljen je rad na praćenju i poboljšavanju instaliranih softvera za monitoring opreme, kao i syslog servera kao jedne od značajnijih komponenti Informacionog sistema. Za potrebe IRF CG korsiti se verzija aplikacije Eventlog analyzer koja omogućava čuvanje eventa koji se dešavaju/detektuju na sistemu, a vezani su za otkrivanje incidenta na IT opremi, kao i debug-ovanje grešaka. Takođe, koristi se OPManager plus aplikacija za monitoring koja omogućava praćenje i kontrolu hardvera i softvera u realnom vremenu, vrši kontrolu radnih stanica, servera i na njima ključnih resursa.

U 2022. godini su dodatno unaprijeđene interne procedure koje definišu način rada IT službe.

11. Marketing i PR

Investiciono-razvojni fond je kroz konferencije, sajmove i promociju reprezentativnih klijenata i ove godine promovisao najpovoljnije uslove kreditiranja i djelovao podsticajno prema crnogorskim preduzećima i privrednicima.

Kako bi se intenzivirale aktivnosti posvećene podsticaju preduzetništva, kao načina otvaranja novih radnih mjesta, IRF CG je intenzivno radio, na projektima koji imaju za cilj obezbjeđivanje što povoljnijih instrumenata podrške i širenje grupe proizvoda. U fokusu su bile radionice i seminari vezani za promociju zelenog finansiranja, kao i promociju „Akcione agende za ekonomsko osnaživanje žena“. Ovim povodom organizovana je prva nacionalna konferencija "Ekonomsko osnaživanje žena u Crnoj Gori". Konferenciju je organizovao IRF CG u saradnji sa skupštinskim odborima za rodnu ravnopravnost i za ekonomiju, finansije i budžet, u okviru kampanje "Ona pokreće biznis". Na konferenciji je predstavljena Akciona agenda o integraciji ekonomskog osnaživanja žena u Crnoj Gori, koja je usmjerena na podsticanje i ubrzanje inkluzivnog ekonomskog oporavka i razvoj, realizacijom konkretnih i mjerljivih aktivnosti kojima se uklanjaju barijere i kreira podsticajan ambijent za ostvarivanje punog ekonomskog potencijala žena. U okviru promocije Agende, održan je i skup u Vili Gorica, pod pokroviteljstvom predsjednice Skupštine. Ove aktivnosti su imale za cilj promociju ženskog preduzetništva kroz unaprijeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta, informisanje o dostupnim izvorima finansiranja kao i mogućnostima i uslovima za kreditiranje ženskog preduzetništva putem kreditnih linija IRF CG.

Poseban akcenat i senzibilnost IRF CG ima prema osjetljivim kategorijama kao što su žene i mladi u biznisu, početnici u biznisu za koje postoji set kreditnih linija po povoljnim uslovima.

Jačanje zelene ekonomije ulaganjem u obnovljive izvore energije i energetske efikasnost, jedan je od ključnih prioriteta IRFCG koji zajedno sa partnerima doprinosi izgradnji održive i konkurentne crnogorske privrede. U

tom cilju u saradnji sa Programom za Zapadni Balkan AIRE Centra, IRF CG i konsultantske kuće Sustineri Partners organizovana je konferencija „Ekološki, društveni i upravljački standardi (ESG standardi) i rodna ravnopravnost – Pokretači ekonomskog razvoja“. Ova konferencija imala je za cilj razmjenu međunarodnih i regionalnih iskustava u pogledu integrisanja standarda ESG u procese svakodnevnog poslovnog odlučivanja i pokretanje dijaloga o izazovima i mogućnostima koje pruža prihvatanje ESG standarda i načela u osnovnom poslovanju. Naročita pažnja je posvećena važnosti poštovanja rodne ravnopravnosti i njenog uključivanja u sve aspekte rada.

IRF CG je i ove godine učestvovao na Sajmu zapošljavanja u organizaciji Glavnog grda, kao i Sajmu evropskih projekata u organizaciji Privredne komore i Kancelarije za evropske integracije. Predstavnici IRF-a su ovom prilikom, prisutnima prezentovali Programe finansijske podrške za ovu godinu i uspješno realizovane projekte.

Takođe, IRF CG je učestvovao i na Šestom sajmu mladih preduzetnika, koji je organizovala Unija mladih preduzetnika, u Globalnoj nedjelji preduzetništva, i ovom podrškom pokazao društvenu odgovornost i posvećenost razvoju preduzetništva, sa posebnim akcentom na mlade u biznisu.

U saradnji sa Fondacijom Petrović Njegoš i Agencijom za zaštitu životne sredine, IRF CG je, kao lider u zelenom finansiranju, bio partner i pokrovitelj izložbe fotografija prirode Crne Gore organizovanoj povodom 5. juna, Svjetskog Dana zaštite životne sredine, gdje smo upoznali prisutne sa programima podrške IRF CG, sa akcentom na podršku projektima očuvanja životne sredine i zelene ekonomije, kao i podršku koja je namijenjena prije svega mikro, malim i srednjim preduzećima.

Polazeći od ciljeva i vizije IRF CG, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024. i ciljeva sa fokusom na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa, te rodne ravnopravnosti i implementacije održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, Investiciono-razvojni fond je raspisao javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu u okviru kampanje „Ona pokreće biznis“, pa je u februaru mjesecu stručna eksterna komisija odabrala četiri najbolja investiciona projekta, koja su nagrađena od strane IRF CG. Ovim smo osnažili, motivisali i nagradili preduzetnice koje svojim projektima doprinose zelenoj i digitalnoj transformaciji crnogorske ekonomije.

IRF CG je institucija koja snažno podržava mlade ne samo kroz podsticajne kreditne linije za razvoj preduzetništva, već i kroz druge društveno-odgovorne aktivnosti koje za cilj imaju veću inkluziju mladih. S toga je IRF CG podržao projekat Social Impact Award (SIA), koji predstavlja evropski program podrške društvenom preduzetništvu mladih, a IRF CG je u ovom projektu prepoznao potencijal da dodatno osnaži i ohrabri mlade, buduće liderke i lidere, preduzetnice i preduzetnike koji u biznisu ne vide isključivo ekonomski interes već preduzetništvo posmatraju i kao priliku da pokrenu promjene koje su bitne za društvo i zajednicu.

U okviru kampanje osnaživanja žena u biznisu i proaktivnog odnosa IRF CG je osnažio nove inicijative koje za svoj primarni cilj imaju ekonomsko i svako drugo osnaživanje žena, pa je kao insitucionalni partner podržao projekat Top Women Business Montenegro (TWBM).

Investiciono-razvojni fond je bio i institucionalni partner projekta „100 najvećih u Crnoj Gori 2022“, u cilju podrške projektima koji imaju za cilj afirmaciju preduzetničke posvećenosti i uspješnog poslovanja, kojima se doprinosi razvoju crnogorske privrede.

12. Interna revizija u IRF CG

Kao dio sistema upravljanja i unutrašnjih kontrola, interna revizija pruža nezavisno i objektivno uvjeravanje i savjetodavne usluge u cilju doprinosa unapređenju poslovanja IRF CG. Interna revizija organizaciono je nezavisna u obavljanju poslova te samostalno određuje način rada, izvještavanja, nalaza, mišljenja i preporuka. Za svoj rad interni revizor odgovara Odboru direktora. O izvršenim revizijama sastavlja izvještaje koje dostavlja Revizorskom odboru i Odboru direktora. Takođe, u skladu sa Poveljom interne revizije, obezbijeđeno je kvartalno izvještavanje o radu interne revizije i sprovođenju preporuka interne revizije, kao i godišnje izvještavanje o radu interne revizije prema Revizorskom odboru i Odboru direktora. Tokom 2022. godine pored rada na planiranim revizijama, praćenju preporuka, i izvještavanju u tom dijelu, izmijenjena je i usvojena nova Povelja interne revizije, donešen je Plan kontinuiranog profesionalnog usavršavanja interne revizije, usvojen je Plan interne revizije za 2023. godinu. Takođe, kako je to predviđeno Strateškim planom interne revizije za period 2021.g. – 2023.g., a radi postizanja strateškog cilja interne revizije „unapređenje rada interne revizije“ sprovedena je samoocjena kvaliteta rada interne revizije, te u skladu sa izvršenom ocjenom usvojen Akcioni plan za unapređenje aktivnosti interne revizije.

13. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2022. godini ostvario pozitivan poslovni rezultat u iznosu od 1.900.093 EUR.

Poslovni prihodi su iznosili 12.903.751 EUR i čine ih: prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu u iznosu od 12.118.745 EUR, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2022. godine u iznosu od 304.173 EUR, kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zatezних kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 480.833 EUR.

Ukupni rashodi su iznosili 11.148.092 EUR. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog portfolija odnosi 4.999.673 EUR. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.288.032 EUR.

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2022. godini iznosili 2.639.735 EUR.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31.decembar 2022. godine, iznosi 441.708.046 EUR što predstavlja pad od 5% u odnosu na kraj 2021. godine. Navedena promjena je rezultat smanjenja obrtnih sredstava uslijed relalizacije kreditne aktivnosti i isplata međunarodnim finansijskim institucijama po osnovu postojećih izvora finansiranja.

Na kraju 2022. godine iznos kapitala je 93.265.800 EUR što predstavlja rast od 5% u odnosu na 2021. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2022. godine ostvaren značajan efekat umanjenja rezervacija po osnovu učešća IRF-a u vlasništvu drugih subjekata, u odnosu na 2021. godinu, najvećim dijelom zbog porasta vrijednosti akcija privrednog društva "Plantaže", u kojoj IRF u kapitalu učestvuje sa 22,22%.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja prema međunarodnim finansijskim institucijama, na kraju 2022. godine iznose 344.789.652 EU i smanjene su 7% u odnosu na 2021. godinu. Riječ je o nedospjelim obavezama po osnovu kredita koji sukcesivno dospijevaju do 2032 godine.

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2022. GODINU

Tokom 2022. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Francuske razvojne agencije.

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2022	2021
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	288.706.129	284.849.527
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	98.117	145.571
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	4.651.197	4.833.439
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	283.956.815	279.870.518
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	152.615.750	179.437.201
I. ZALIHE	215	122
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	29.581.147	30.470.544
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	75.182.391	64.283.419
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	47.254.908	84.107.484
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	597.088	575.632
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	386.168	390.006
F. UKUPNA AKTIVA	441.708.046	464.676.734
PASIVA		
A. KAPITAL	93.265.800	88.530.655
I. OSNOVNI KAPITAL	105.598.176	105.518.676
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 15.126.046	- 17.881.598
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	2.793.670	893.577
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	893.577	-
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	1.900.093	
3. Gubitak ranijih godina	-	
4. Gubitak tekuće godine	-	-
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	302.591.718	329.029.365
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	96.293	54.325
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	44.271.010	45.489.948
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.483.225	1.572.442
G. UKUPNA PASIVA	441.708.046	464.676.734

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2022. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2022	2021
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	12.903.751	13.142.144
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	116.060	362.331
5. Troškovi poslovanja	956.660	812.217
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.288.032	2.230.461
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	189.654	116.699
8. Ostali rashodi iz poslovanja	5.032.043	5.410.821
I. Poslovni rezultat	4.553.423	4.934.277
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	25.854
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	28.373	5.108
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	2.639.735	2.906.572
II. Finansijski rezultat	- 2.611.362	- 2.875.610
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja	1.942.061	2.058.667
IV. Neto rezultat poslovanja koje je obustavljeno	-	-
V. Rezultat prije oporezivanja	1.942.061	2.058.667
14. Poreski rashod perioda	41.969	8.323
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	1.900.093	2.050.345

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND

CRNE GORE A.D.

**IZVJEŠTAJ O STANJU UNUTRAŠNJIH KONTROLA U INVESTICIONO RAZVOJNOM
FONDU CRNE GORE AD**

Podgorica, maj 2023

I OSNIVANJE

Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD (u daljem tekstu Fond) je otpočeo sa radom u aprilu 2010. godine.

Fond je osnovan na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore (u daljem tekstu Zakon).

Prava i dužnosti osnivača Fonda vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze Fonda bezuslovno i neopozivo na prvi poziv jamči Crna Gora, bez izdavanja posebne garancije.

Cilj i misija Fonda su definisani u članu 2 Zakona, na sledeći način:

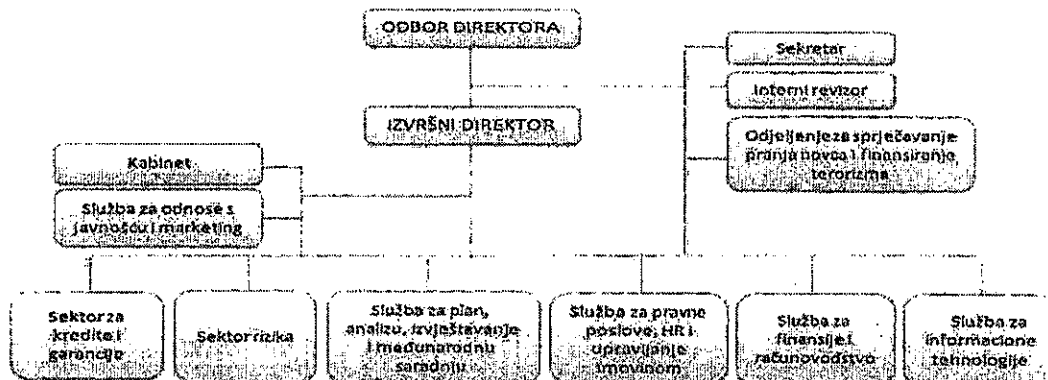
„Fond posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja: ubrzanog privrednog razvoja Crne Gore, dinamiziranja rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata, ravnomjernijeg regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu, proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost, finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije, kao i podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja“.

II ORGANIZACIONA STRUKTURA

Organi Fonda su Skupština, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština Fonda. Odbor direktora Fonda ima tri člana. Obaveze i nadležnosti Skupštine akcionara, Odbora direktora i Izvršnog direktora definisane su u Zakonu i Statutu.

U okviru Fonda djeluju Kreditno-garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor i Odbor za informacioni sistem.

Organizaciona struktura je koncipirana kroz dva sektora, sektor za kredite i garancije i sektor za rizike, zatim kroz 5 službi, služba za finansije i računovodstvo, služba za odnose sa javnošću i marketing, služba za informacione tehnologije, služba za pravne poslove, HR i upravljanje imovinom i služba kabineta, kao i jedno odjeljenje, za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

III UNUTRAŠNJE KONTROLE I UPRAVLJANJE RIZICIMA

Upravljanje i unutrašnje kontrole sprovode se, u skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, radi:

1. unaprijeđenja odlučivanja u realizaciji utvrđenih poslovnih ciljeva subjekta;
2. pravilnog, ekonomičnog, efikasnog i efektivnog poslovanja;
3. obavljanja poslovanja u skladu sa zakonom i internim opštim aktima;
4. jačanja odgovornosti rukovodilaca za upravljanje sredstvima u realizaciji ciljeva;
5. obezbjeđenja pouzdanog, potpunog i blagovremenog finansijskog i drugog izvještavanja i
6. zaštite sredstava od gubitaka koji mogu nastati neodgovarajućim upravljanjem, neopravdanim trošenjem i korišćenjem, kao i drugih nepravilnosti i prevara.

Osnovne vrste kontrola koje se primjenjuju u Fondu odnose se na:

1. uspostavljen sistem verifikacije/autorizacije ključnih procesa/servisa;
2. obavezu evidentiranja poslovnih transakcija (obrada i evidencija materijalno-finansijske dokumentacije kojom se dokazuje poslovne transakcije i događaji na osnovu kojih nastaju ugovoreno-pravni odnosi - definisani internim aktima);
3. odobrenja (određene transakcije i poslovne aktivnosti se obavljaju tek nakon dobijanja saglasnosti ovlašćenog lica);
4. prenos ovlašćenja i prava delegiranja (definisano internim aktima);
5. princip dvostrukog potpisa (podrazumijeva najmanje dva potpisa na ključnoj dokumentaciji)
6. podjela dužnosti (princip koji omogućava da jedna osoba nije istovremeno odgovorna i za unos transakcija i za kontrolu istih).

Upravljanje i unutrašnje kontrole sprovode se u svim organizacionim jedinicama, koje u skladu sa ovlašćenjima i odgovornostima realizuju aktivnosti na ostvarivanju ciljeva i obuhvata sva sredstva Fonda.

Izvršni direktor Fonda i rukovodioci organizacionih cjelina dužni su da ciljeve iz svojih nadležnosti ostvaruju upravljanjem sredstvima na pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način.

Koordinacija procesom unutrašnjih kontrola u Fondu se sprovodi posredstvom funkcija:

- ✓ Interni revizor, imenovan u martu 2012. godine
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unapređenju upravljanja i unutrašnjih kontrola, imenovano u septembru 2022. godine rješenje br: 05-04100-8638-22)
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima, imenovano u septembru 2022. godine (rješenje br: 05-04100-8641-22)
- ✓ Lice određeno za prijem i postupanje po prijavama o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u Fondu, imenovano rješenjem u septembru 2022. godine (rješenje br: 05-04100-8640-22)

Takođe, značajno mjesto u sistemu kontrola zauzima i tročlani revizorski odbor formiran na osnovu zakona o reviziji.

Međutim nezavisno od gore navedenih imenovanja iz septembra 2022. godine Fond je od osnivanja, kao finansijska institucija, razvijao sistem unutrašnjih kontrola i upravljanja svim vrstama rizika, što se ogleda i u činjenici da u sistematizaciji dominantno mjesto pored Sektora za kredite i garancije ima Sektor rizika, u okviru kojeg djeluju službe: Služba za upravljanje rizicima, Služba za monitoring i namjensku kontrolu, Služba za upravljanje nekvallitnim plasmanima, Služba za unutrašnju kontrolu. Takođe u Fondu postoji i Odjeljenje za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma. U okviru Službe za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju se priprema niz izvještaja za potrebe menadžmeta i Centralne banke, koji doprinose kvalitetu upravljanja sredstvima i rizicima.

Kontrolu poslovanja Fonda vrši Centralna banka. Fond je obveznik i obavezne godišnje eksterne revizije.

Poslovanje Fonda je uređeno osim zakonskom regulativom i posebnom regulativom Centralne banke za Fond (Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u Fondu i Odluka o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Fonda), kao i nizom internih akata (preko 90 pravilnika i procedura - Prilog1).

Postojanje posebne regulative za upravljanje rizicima u Fondu, koju je propisala Centralna banka, stavlja Fond u jedinstvenu poziciju u odnosu na ostali javni sektor uključujući ostala akcionarska društva u državnom vlasništvu, jer se Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u Fondu definiše obaveza upravljanja svim vrstama rizika.

"Fond je dužan da na adekvatan način, a u skladu sa vrstom, obimom i složenosti svog poslovanja, identifikuje, mjeri, prati i kontroliše sve rizike kojima je izložen u svom poslovanju, a naročito:

- 1) kreditni rizik;*
- 2) rizik likvidnosti;*
- 3) tržišne rizike;*
- 4) operativni rizik, i*
- 5) rizik koncentracije"*

U skladu sa Zakonom i odlukama Centralne banke Fond je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju mjeru, rukovodeći se principima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanja realne vrijednosti kapitala.

Da je Fond, nezavisno od zahtjeva koje postavlja Zakon o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, postavio dobar sistem unutrašnjih kontrola govori i rezultat popunjavanja upitnika o samoprocjeni.

Dobijeni rezultat ukazuje da su uspostavljene unutrašnje kontrole u Fondu na zavidnom nivou, nivoa III III IV.

Elementi	Nivo 0	Nivo I minimum	Nivo II	Nivo III	Nivo IV	IRF
Kontrolno okruženje	< 30.5	30.5	31-45.5	45.5-60.5	61.0+	51
Procjena rizika	< 16	16.0	16.5-24.0	24.0-32.0	32.5+	33
Kontrolne aktivnosti	< 14.5	14.5	15.0-21.5	22.0-28.5	29.0+	32
Informacije i komunikacija	< 11.5	11.5	12.0-17.5	18.0-23.0	23.5+	20,50
Praćenje i procjena	< 10.5	10.5	11.0-15.5	16.0-20.5	21.0+	
Ukupno	< 83	83	83.5-124.0	124.5-165.5	166.0+	

Na osnovu rezultata Upitnika napravljen je okvirni plan aktivnosti na dodatnom unapređenju unutrašnjih kontrola u 2023. godini i to kroz:

RB	OPIS	U PLANU	STATUS
1.	Popunjavanje pozicije, prema važećoj sistematizaciji: HR menadžera	IQ 2023	zaposlen HR menadžera 01.04.2023.
2.	Usvajanje Pravilnika o uspostavljanju sistema za otkrivanje i postupanje po obavještenjima i sumnjama na prevare	IQ 2023	Pravilnik usvojn 20.04.2023.
3.	Usvajanje nove procedure o javnim nabavkama	IQ 2023	Procedura usvojena 06.04.2023.
4.	Ažuriranje Uputstva o ovlaštenjima za potpisivanja u Fondu kojim se reguliše prenos ovlaštenja i lanac potpisivanja	IIIQ 2023	
5.	Uvođenje pozicije "rukovodilac informacione sigurnosti" u sistematizaciju i popunjavanje iste (u Fin. planu za 2023 je predviđen trošak), preporuka Centralne banke i interne IT revizije	do kraja 2023. godine	
6.	Registar internih kontrola po procesima u okviru organizacionih jedinica IRF-a: formalnih i neformalnih	do kraja 2023. godine	
7.	Uspostavljanje kontrole amortizacionih planova, kontrola sistemom dva para očiju nakon unosa i izmjena, u okviru službe za back office, ali i uvođenje dodatne kontrole ako je potrebno van službe ili recimo vanredne kontrole nad portfolijom ili izabranim uzorkom	u toku 2023	
8.	Rješavanje pitanja definisanja procesa evidencije i kontrola nad bazom kolaterala (tok procesa)	u toku 2023	
9.	Organizovanje edukacije za zaposlene na temu integriteta i etičkog kodeksa, ove godine kroz informativne mail-ove	u toku 2023	
10.	Izrada novog web sajta Fonda iz donacije Britanske ambasade	postavljen u upotrebu u IIQ 2023	

11. Vraćanje u sistem redovnog održavanja CORE BANKING softvera u upotrebi	planirano ponovno uspostavljanje održavanja počev od IIQ 2023. godine.	potpisan ugovor 30.12.2022. godine. ... Cilj je realizovan osavremenjavanjem softvera kroz instaliranje novih verzija, njihovog testiranja i postavljanja na produkciju, do 12 aprila 2023, nakon startuje održavnaje.
--	--	--

Pored najvažnijih rizika, kojima se posvećuje posebna pažnja u kontinuitetu kroz specijalizovane organizacione cjeline, kao što su kreditni rizik (dominantan rizik s obzirom da plasmani predstavljaju gotovo 90% aktive Fonda) i rizik likvidnosti, tu je niz drugih rizika i oblasti koje zahtijevju pažnju, praćenje u kontinuitetu i unapređenje i to:

- ✓ Rizici povezani sa IT sistemom (zahtijeva posebnu pažnju u budućem periodu)
- ✓ Pravni rizici povezani sa uspostavljanjem sredstava obezbjeđenja
- ✓ Pravni rizici povezani sa sudskim postupcima protiv Fonda
- ✓ Finansijski rizici povezani sa prenosom sredstava povjericima
- ✓ Računovodstveni rizici povezani sa blagovremneim evidentiranjem poslovnih promjena i ispravnosti finansijskih izvještaja
- ✓ Rizici povezani sa javnim nabavkama
- ✓ Rizici povezani sa prenosom odgovornosti i ovlašćenja, potpisivanje
- ✓ Rizici povezani sa obezbjeđenjem propisane dokumentacije po plasmanima
- ✓ Rizici povezani sa poštovanjem procedura i rokova u postupcima naplate potraživanja
- ✓ Rizici povezani sa poštovanjem obaveza iz ugovora sa ino kreditorima, kako u dijelu plaćanja tako i poštovanja kovenanti
- ✓ Rizici povezani sa upravljanjem zaposlenima u Fondu
- ✓ Rizici povezani sa planiranjem i izvještavanjem
- ✓ Interne kontrole, pravilo dva para očiju, po svim procesima u Fondu i dr.

3.1. Registar internih kontrola

U cilju uspješnog upravljanja i ostvarivanja zadataka IRF-a na transparentan, pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način u saradnji sa svim organizacionim jedinicama sačinjen je Registar uspostavljenih internih kontrola u IRF-u.

3.2. Upravljanje operativnim rizicima

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim stadardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima IRF CG, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlašćenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta IRF CG.

Operativni rizik u IRF CG definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan IRF CG za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji IRF CG mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

Uspostavljeni sistem upravljanja operativnim rizikom u IRF-u obuhvata:

- ✓ politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- ✓ organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- ✓ proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - identifikaciju operativnog rizika,
  - tretiranje operativnim rizikom (procjena, mitigacija i prihvatanje operativnog rizika),
  - kvantifikovanje operativnog rizika,
  - praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku.

U IRF CG je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika).

Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi IRF CG se prate i unapređuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika.

O identifikovanim rizicima, nastalim gubicima, kao i mjerama koje je potrebno preduzeti u cilju rešavanja identifikovanih problema izvještavaju se Odbor za aktivu i pasivu i Odbor direktora. U dijelu upravljanja operativnim rizikom konstantno se primjenjuje unaprijeđenje postojećih procesa, i to u najvećem dijelu vezano za edukaciju zaposlenih o važnosti identifikacije i prijavljivanja događaja vezano za operativne rizike, zatim unaprijeđenja u identifikaciji i procjeni operativnih rizika u okviru procesa samoprocjene i prilikom eksternalizacije poslovnih aktivnosti.

Izvještaj o štetnim događajima usljed pojave operativnog rizika sastavni su dio mjesečne *Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRF-a* koju Služba za upravljanje rizicima dostavlja Odboru direktora.

Shodno preporuci kontrolora Centralne banke (2020/2021) da se na nivou Fonda usvoji zvanična lista procesa, koja olakšava zaposlenima da prepoznaju (identifikuju) vezu izmedju operativnog rizika i poslovnog procesa, usvojena je prva verzija Mape procesa 31.01.2022.g.

U septembru 2022.g. je kroz Odbor za aktivu i pasivu predstavljen akt: Smjernice za formiranje baze indikatora rizika u IRF-u. Ključni indikatori rizika i indikatori rizika organizacionih jedinica su važan alat u upravljanju rizicima i koriste se za unapređenje procesa praćenja i ublažavanja rizika što u konačnosti omogućava efikasnije izvještavanje o rizicima. Operativni indikatori rizika su mjere koje ovlašćenim osobama za upravljanje rizikom omogućavaju identifikovanje potencijalnih gubitaka prije nego što se oni dogode.

U III kvartalu 2022.g. izvršene su dvije posebne procjene rizika.

- a) Procjenu rizika vezanih za izloženost informacijskih sistema državnih organa Crne Gore ozbiljnim cyber napadima, čiji se resursi koriste u poslovnim procesima IRF-a.

b) Procjena rizika prekida poslovnih procesa u IRF-u uzrokovanih prekidima električnog napajanja

3.2.1. Eksternalizacija

Eksternalizacija usluga ili aktivnosti (outsourcing), predstavlja prenos obavljanja aktivnosti IRF CG trećim licima eksterno. Za sve eksternalizovane poslove, uključujući i poslove koji se ne smatraju eksternalizacijom u smislu Politike o upravljanju eksternalizacijom IRF CG, ali njihovo obavljanje proizilazi iz eksternalizacije, vrši se utvrđivanje, procjena, praćenje i kontrolisanje rizika povezanih sa eksternalizacijom, kojima IRFCG jeste ili može biti izložen.

Do kraja 2022.g eksternalizovano je osam usluga, od čega za pet eksternalizovanih usluga izvršena je procjena rizika. Za sve eksternalizacije čiji stepen klasifikacije je značajna usluga sprovedena je finansijska analiza.

Službenik za JN i rukovodilac službe koji inicira nabavku u ugovorima za eksternalizovane usluge definišu uslove koje dobavljači usluga moraju da ispune poštujući osnovne principe i najbolje prakse iz oblasti upravljanja eksternalizacijom. Za dobavljača usluge za fizičko i elektronsko arhiviranje dokumentacije IRF-a odradjena je Izlazna strategija u slučaju raskida ili uspostavljanja novog ugovorenog odnosa u narednom periodu.

3.2.2. IT rizici

U cilju ublažavanja operativnih rizika - IT rizika, u junu 2022.g. je pokrenuta eksternalizovana interna revizija IT sistema. Izvještaj interne eksternalizovane revizije dostavljen je menadžmentu IRF-a krajem decembra 2022.g.

Krajem decembra 2022.g. potpisan je ugovor o održavanju CORE banking aplikacije (VERPEX) - navažnijeg segmenta Informatičnog sistema IRF-a, čime je umanjeno rizik (transferisan) od ozbiljnih prekida u radu.

3.2.3. Pravni rizici

Pravni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG po osnovu sudskih ili vansudskih postupaka u vezi s poslovanjem IRF CG (obligacioni odnosi, radni odnosi i sl).

Pravni troškovi su gubici nastali zbog troškova sudskih postupaka započetih od strane ili protiv IRF CG, koji uključuju i angažovanje advokata, eksperata ili bilo koji drugi trošak vezan za sudski postupak.

Služba za pravne poslove i upravljanje imovinom, poslovni sekretar i kabinet kvartalno izvještavaju o statusu pravnih rizika u IRF CG.

3.2.4. Plan kontinuiteta poslovanja

U februaru 2022.g. imenovan je Tim za organizaciju i praćenje testiranja Plana kontinuiteta poslovanja (BCP). Prvi BCP (Ver.1) je usvojen na sjednici Odbora direktora u januaru 2022.g. U tom procesu implementirana je potrebna oprema na DR lokaciji u Bijelom Polju. U martu mjesecu izvršeno je uspješno testiranje Plana i shodno rezultatima testiranja Tim je predloženo je ažuriranje dokumenata BCP, BIA i Krizni timovi. Nova verzija je usvojena u junu 2022.g. (Ver.1.1)

Po predlogu Timu za organizaciju i praćenje testiranja izvršene su izmjene koje se odnose na ažuriranje Plana u dijelu IT arhitekture prema izvedenom stanju na DR lokaciji uz dodavanje plana oporavka u sklopu samog dokumenta. Takođe, izvršene su izmjene a koje se odnose na ažuriranje podataka vezanih za odabrane članove timova za Plan oporavka u vanrednim situacijama.

U julu 2022.g. imenovan je Tim za revidiranje Plana kontinuiteta poslovanja.

Nova verzija Plana kontinuiteta poslovanja i BIA analize (Ver.2.0) usvojeni su u januaru 2023.g. Takođe, sprovedena je obuka zaposlenih u IRF-u.

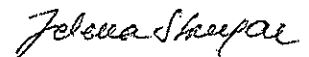
3.2.5. Izveštavanje

Izveštavanje o upravljanju operativnim rizicima se kontinuirano obavljalo u toku 2022.g. na sljedeće načine:

- Dostavljanjem mjesečnih izvještaja o štetnim događajima, koji su se desili prethodnog mjeseca, od strane zaduženih lica za izveštavanje po službama i određenim referatima specijalisti Službi za unutrašnju kontrolu (specijalisti za operativni rizik). Ovi izvještaji su sastavni dio Informacije o izloženosti rizicima koju priprema Služba za upravljanje rizicima mjesečno i dostavlja Odboru direktora.
- Usvajanjem Akcionog plana za 2022 nakon sprovedenog procesa godišnje identifikacije novih operativnih rizika u IRF-u na i praćenjem statusa realizacije istog.
- Priprema izvještaja o upravljanju operativnim rizicima koji čine materijale za Odbor za aktivu i pasivu (ALCO) - kvartalno.

Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju
i unapređenju upravljanja i unutrašnjih kontrola

Jelena Strugar

Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju
procesu upravljanja rizicima

Sanja Mićunović

Podgorica, juni 2023

PRILOG 1

REGISTAR VAŽEĆIH INTERNIH AKATA U INVESTICIONO-RAZVOJNOM FONDU CRNE GORE A.D.

RB	OBLAST	NAZIV INTERNOG AKTA
1	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o upotrebi znaka vizuelnog identiteta i logotipa IRF CG
2	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o stručnom usavršavanju i osposobljavanju zaposlenih u IRF CG
3	I Opšti akti Fonda	Etički kodeks zaposlenih u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
4	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih
5	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o radu i ponašanju zaposlenih u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
6	I Opšti akti Fonda	Vodič za slobodan pristup informacijama
7	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu Odbora direktora Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D.
8	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju, upravljanju i čuvanju dokumentacije
9	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu Kreditno-garantnog odbora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
10	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu Revizorskog odbora
11	I Opšti akti Fonda	Srednjoročni plan Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. za period 2019-2022. godine
12	I Opšti akti Fonda	Statut Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD
13	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o utvrđivanju odgovornosti zaposlenih u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
14	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o organizacionoj strukturi i sistematizaciji radnih mjesta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
15	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
16	I Opšti akti Fonda	Plan integriteta
17	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu Odbora za upravljanje aktivom i pasivom IRF CG A.D.
18	I Opšti akti Fonda	Kolektivni ugovor Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
19	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu savjetodavnog tijela Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
20	I Opšti akti Fonda	Uputstvo o ovlaštenjima za potpisivanja u Investiciono - razvojnog fondu Crne Gore A.D.
21	I Opšti akti Fonda	Uputstvo za izradu internih akata u IRF CG
22	I Opšti akti Fonda	Mapa procesa IRF CG

23	I Opšti akti Fonda	Poslovnik o radu Odbora za Informatični sistem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
24	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o poslovnoj tajni Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
25	I Opšti akti Fonda	Pravilnik o načinu upotrebe pečata i štambilja Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
26	I Opšti akti Fonda	Procedura o postupku i načinu sprovođenja nabavki u IRF CG AD
27	II Akti koji se odnose na IT službu	Pravilnik o rukovanju lozinkama za pristup sistemu
28	II Akti koji se odnose na IT službu	Pravilnik o informatičkoj sigurnosti radnog mjesta
29	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje problemima u radu RKO opreme
30	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje promjenama
31	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za prenos softverskih rješenja u produkciono okruženje
32	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za evidentiranje korisničkih problema u radu računarske i kancelarijske opreme
33	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za evidentiranje korisničkih problema softverska rješenja
34	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje intervencionim profilom - SW
35	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za oporavak od incidentne situacije ProdServ
36	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika sigurnosti informacionog sistema Fonda
37	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za kontrolu prava pristupa informacionom sistemu
38	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje antivirusnom zaštitom
39	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika pristupa IT resursima Fonda
40	II Akti koji se odnose na IT službu	Pravilnik o radu Službe za informacione tehnologije
41	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura instalaciji i administraciji računara
42	VI Akti koji se odnose na rizike	Strategija upravljanja rizicima
43	II Akti koji se odnose na IT službu	Strategija upravljanja IT rizicima
44	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za instaliranje WINDOWS update
45	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za pristup Regulatornom kreditnom registru CBCG
46	II Akti koji se odnose na IT službu	Strategija razvoja sistema Informatičkih tehnologija IRF CG A.D. za period 2019-2022.godine
47	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje generičkim nalogima

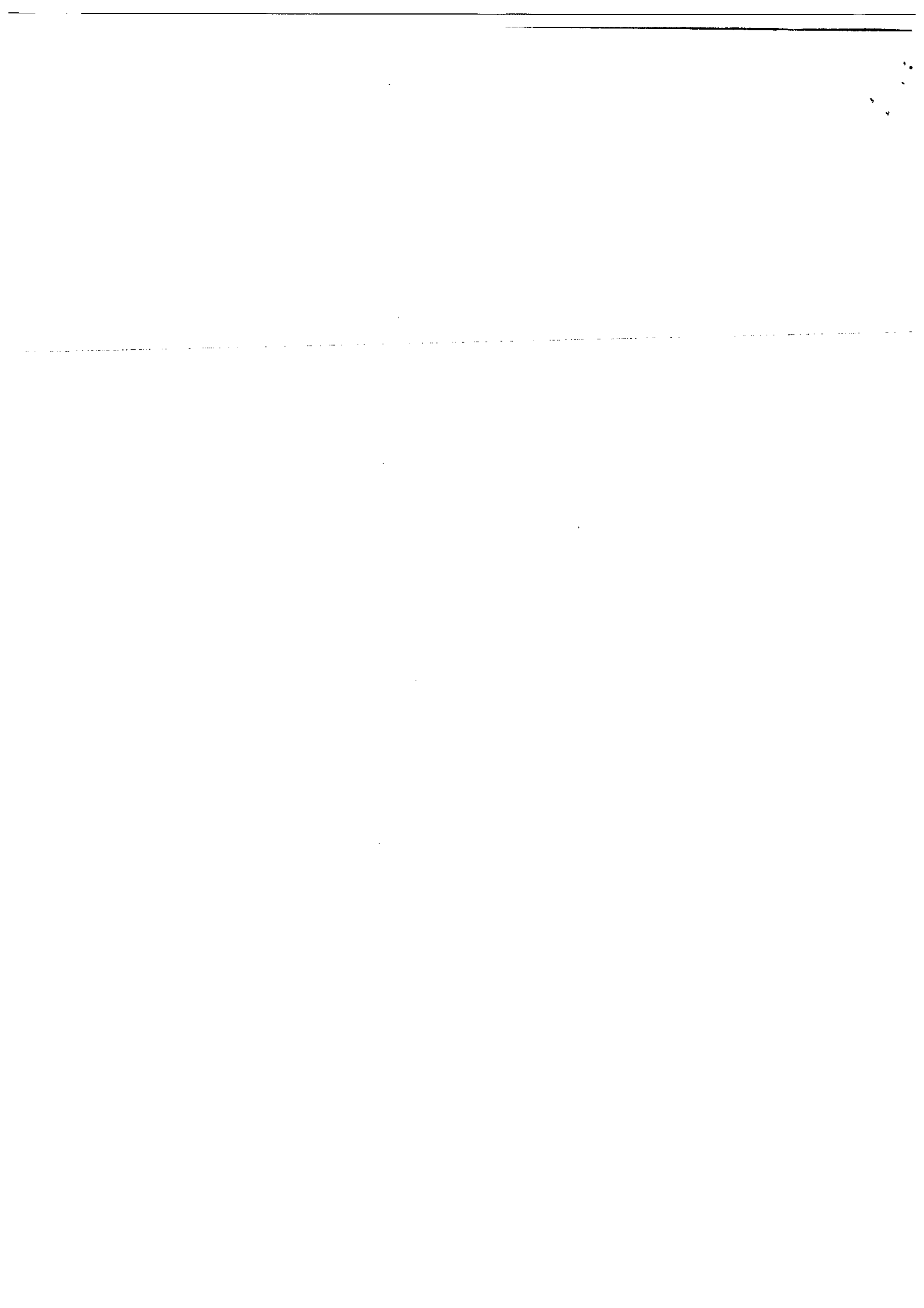
48	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje incidentima
49	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika za korištenje interneta
50	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika upravljanja logovima
51	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika za upravljanje sigurnosnim zakrpama
52	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika za zaštitu od malicioznih kodova
53	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Politika kolaterala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
54	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Pravilnik o korporativnom upravljanju privrednim društvima u vlasništvu Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D
55	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Pravilnik o postupku privatizacije akcija, udjela i imovine u vlasništvu Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D
56	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje backup-om
57	II Akti koji se odnose na IT službu	Procedura za upravljanje projektima
58	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Pravilnik o upravljanju nepokretnostima u vlasništvu Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D.
59	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Procedura u obavljanju poslova iz nadležnosti Službe za pravne poslove i upravljanje imovinom iz domena kreditnog i faktoring procesa
60	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Pravilnik o popisu imovine i obavezama Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D.
61	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Pravilnik o obračunu kamata i naknada u Investiciono - razvojnog fondu Crne Gore A.D.
62	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Procedura toka dokumentacije ulaznih računa u Investiciono razvojnom fondu Crne Gore A.D.
63	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Računovodstvena politika Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
64	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Procedura prenosa novčanih sredstava u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
65	IV Akti koji se odnose na finansije i računovodstvo	Pravilnik o korišćenju sredstava reprezentacije i platne kartice Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
66	VI Akti koji se odnose na rizike	Procedura za praćenje eksternalizovanih usluga
67	VI Akti koji se odnose na rizike	Politika upravljanja eksternalizacijom
68	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o upravljanju tržišnim rizikom u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D

69	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o primjeni metodologije u vezi IFRS 9 standarda
70	VI Akti koji se odnose na rizike	Procedura upravljanja kreditnim rizikom Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
71	VI Akti koji se odnose na rizike	Politika upravljanja kreditnim rizikom Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
72	VI Akti koji se odnose na rizike	Politika poslovanja sa licima povezanim sa Investiciono-razvojnim fondom Crne Gore A.D.
73	VI Akti koji se odnose na rizike	Procedura upravljanja operativnim rizikom u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
74	VI Akti koji se odnose na rizike	Politika upravljanja operativnim rizikom u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
75	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o radu Službe za unutrašnju kontrolu
76	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o načinima obrade i zaštite podataka o ličnosti
77	VI Akti koji se odnose na rizike	Metodologija za izradu Analize uticaja na poslovanje
78	VI Akti koji se odnose na rizike	Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
79	VI Akti koji se odnose na rizike	Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
80	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
81	VI Akti koji se odnose na rizike	Opšta pravila i procedura za praćenje portfolija Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
82	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Pravilnik o kriterijumima za odobrenje finansijskih plasmana i popunjavanje kreditnog i faktoring prijedloga
83	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Kreditne procedura u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
84	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Factoring procedura u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D.
85	V Akti koji se odnose na međunarodnu saradnju	Evropski kodeks dobrog ponašanja za pružanje usluga mikrokreditiranja
86	V Akti koji se odnose na međunarodnu saradnju	Pravilnik o korišćenju COSME garancije
87	V Akti koji se odnose na međunarodnu saradnju	Pravilnik o korišćenju EaSi garancije
88	I Opšti akti Fonda	Operativni plan za sprovođenje aktivnosti u skladu sa mjerama CBCG
89	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Opšta pravila i procedura upravljanja nekvalitetnim plasmanima

90	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Opšta pravila i procedura naplate potraživanja
91	I Opšti akti Fonda	Plan kontinuiteta poslovanja
92	IX Programi AML	Procedura "Upoznaj svog klijenta" u IRF CG AD
93	IX Programi AML	Metodologija za analizu rizika radi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u IRF CG AD
94	IX Programi AML	Procedura za primjenu međunarodnih restriktivnih mjera u IRF CG AD
95	IX Programi AML	Program za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma sa procedurama za njegovo sprovođenje u IRF CG AD
96	IX Programi AML	Program stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u IRF CG AD
97	X Akti vezani za reviziju	Metodologija rada interne revizije IRF CG AD
98	X Akti vezani za reviziju	Povelja interne revizije
99	X Akti vezani za reviziju	Program obezbjeđenja i unaprjeđenja kvaliteta Interne revizije u IRF CG AD
100	I Opšti akti Fonda	Plan klasifikacionih oznaka
101	I Opšti akti Fonda	Investiciona politika Investiciono razvojnog fonda
102	I Opšti akti Fonda	Poslovna politika Investiciono razvojnog fonda
103	I Opšti akti Fonda	Strategija poslovanja Investiciono razvojnog fonda za period 2022-2024
104	X Akti vezani za reviziju	Procedura pružanja savjetodavnih usluga interne revizije u IRF CG AD
105	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Pravilnik o uslovima i postupku izbora ovlašćenih procjenjivača Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
106	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravila za upravljanje nekvalitetnim plasmanima IRF CG AD
107	IX Programi AML	Uputstvo za provjeru klijenata kroz sankcione liste
108	III Akti koji se odnose na pravne poslove	Procedura o blagajničkom poslovanju u Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
109	II Akti koji se odnose na IT službu	Politika radnih stanica u Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.
110	VI Akti koji se odnose na rizike	Pravilnik o primjeni metodologije sprovođenja stresnog testiranja kreditnog rizika IRF CG AD
111	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Uputstvo za unos podataka u VERPEX
112	VII Akti koji se odnose na kreditiranje	Opšta pravila i procedura restrukturiranja obaveza dužnika u IRF CG A.D
113	II Akti koji se odnose na IT službu	Strategija razvoja informacionog sistema u Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. za period 2023-2025

114	<i>III Akti koji se odnose na pravne poslove</i>	<i>Pravilnik o uspostavljanju sistema za otkrivanje i postupanje po obavjestenjlma o sumnjama na prevare</i>
115	<i>III Akti koji se odnose na pravne poslove</i>	<i>Uputstvo za postupanje po prijavi i evidenciju prijava korupcije unutar IRF CG AD</i>

"CROWE MNE" d.o.o.
Broj 166/23
Podgorica, 08.08. 2023 god.

**INVESTICIONO RAZVOJNI FOND
CRNE GORE AD PODGORICA**

**POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI
31. DECEMBAR 2022. GODINE
I IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**

SADRŽAJ

	Strana
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1-5
POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI	
Pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu	6
Pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji	7-8
Pojedinačni skaz o promjenama na kapitalu	9
Pojedinačni iskaz o tokovima gotovine	10
Napomene uz pojedinačne finansijske iskaze	11-69
Prilog: Godišnji izvještaj menadžmenta	

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih pojedinačnih finansijskih iskaza Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (u daljem tekstu: „IRFCG AD“), koji obuhvataju pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2022. godine (bilans stanja), pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu (bilans uspjeha), pojedinačni iskaz o promjenama na kapitalu i pojedinačni iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i ostala objelodanljivanja (u daljem tekstu: „pojedinačni finansijski iskazi“).

Prema našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski iskazi istinito i objektivno prikazuju, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijsku poziciju IRFCG AD na dan 31. decembar 2022. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono razvojnog fonda Crne Gore i osnovama za sastavljenje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1.

Osnove za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije (ISA) primjenjivim u Crnoj Gori. Naše odgovornosti prema tim standardima su detaljnije opisane u odeljku izvještaja koji je naslovljen *Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza*. Nezavisni smo od IRFCG AD u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima IESBA Kodeksom.

Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Skretanje pažnje

Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 Potencijalne obaveze, Ugovor o zajmu, između Razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede zaključen je 05. juna 2015. godine. Korisnik sredstava zajma je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je USD 50 miliona ili AED 183,65 miliona. Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od USD 29,6 miliona ili AED 108,72 miliona, u dvije tranše. Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do USD 50 miliona otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava USD 29,6 miliona.

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, iz 2015. godine i 2017. godine, IRFCG AD je u svojstvu komisijonara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršio plaćanje obaveza prema Abu Dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva kod Prve banke Crne Gore, vršio administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružao tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)
Skretanje pažnje (nastavak)

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti; za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnom fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2022. godine iznose USD 21.684.972.

Vlada Crne Gore je, između ostalih, dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2, kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim Zaključkom stavljeni su van snage gore pomenuti zaključci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore usvojila nove zaključke, tj. promijenila zaključak od 26. maja 2022. godine. Izmjenom zaključaka, između ostalog, definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da, nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa prelaznog računa Prve banke CG, te daljeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

Kako do dana izdavanja ovog izvještaja nije donešen konačan zaključak niti rješenje u vezi ovog slučaja skrećemo pažnju na ovo pitanje kao na potencijalnu obavezu IRFCG AD.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenom pitanju.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su ona pitanja koja su bila, po našem profesionalnom rasuđivanju, od najveće važnosti za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda. Tim pitanjima smo se bavili u kontekstu naše revizije pojedinačnih finansijskih iskaza kao cjeline i pri formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne dajemo zasebno mišljenje o tim pitanjima.

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja	
Na dan 31. decembra 2022. godine, ukupna bruto vrijednost datih dugoročnih i kratkoročnih kredita kao i potraživanja po osnovu faktoringa i palih garancija iznosila je EUR 406.241.911 (31. decembra 2021: EUR 390.202.531), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti iznosio EUR 37.646.557 na dan 31. decembra 2022. godine (31. decembra 2021: EUR 32.787.198).	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja industrije, ispitali smo troškove obezvrjeđenja datih kredita i potraživanja i procijenili primjenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizorskog pitanja.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)
Ključna revizijska pitanja (nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
<p data-bbox="360 427 850 456"><i>Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja</i></p> <p data-bbox="360 477 874 689">Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja smatra se ključnim revizorskim pitanjem, s obzirom da određivanje iznosa rezervacija za umanjenje vrijednosti zahtjeva značajnu procjenu od strane rukovodstva koja se odnosi na određivanje trenutka priznavanja umanjenja vrijednosti kao i iznosa umanjenja vrijednosti.</p> <p data-bbox="360 712 778 741">Najznačajnija rasudjivanja se odnose na:</p> <ul data-bbox="403 741 874 1059" style="list-style-type: none"> • Pretpostavke koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Pravovremena identifikacija izloženosti sa značajnim povećanjem izloženosti kreditnom riziku i kreditnom obezvrjeđenju; • Vrednovanje kolaterala i pretpostavke budućih novčanih tokova na pojedinačno procijenjene izloženosti po kreditima. <p data-bbox="360 1081 874 1193">Rukovodstvo je objelodanilo dodatne informacije o troškovima umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja u napomenama 3.13, 11, 20, 22, 23 i 38 uz pojedinačne finansijske iskaze.</p>	<p data-bbox="898 477 1385 506">Naše testiranje je obuhvatilo sljedeće elemente:</p> <ul data-bbox="938 506 1402 1536" style="list-style-type: none"> • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji potkrepljuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primjenjeni u alokaciji faza (eng. stage), pretpostavke koje se primjenjuju da bi se dobila dvanaestomjesečna i cjeloživotna vjerovatnoća nespunjavanja obaveza (PD) i metode primjenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja; • Procjena ključnih kontrola nad pravovremenom identifikacijom izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti umanjenih vrijednosti kredita; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza o blagovremenoj identifikaciji izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti po osnovu obezvrjeđenja kredita; • Procjena ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Uključili smo naše IT stručnjake i stručnjake za kreditni rizik u oblastima koje su zahtijevale specifičnu ekspertizu; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u pojedinačnim finansijskim iskazima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)**Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)*****Ostale informacije sadržane u godišnjem izvještaju menadžmenta***

Rukovodstvo IRFCG AD je odgovorno za sastavljanje i objavljivanje godišnjeg izvještaja menadžmenta.

Naše mišljenje o pojedinačnim finansijskim iskazima ne obuhvata godišnji izvještaj menadžmenta i osim u onoj mjeri u kojoj je izričito navedeno u našem izvještaju, ne izražavamo bilo koji oblik zaključka s izražavanjem uvjerenja o njima.

U vezi sa revizijom pojedinačnih finansijskih iskaza naša odgovornost je da pročitamo godišnji izvještaj menadžmenta i tako razmotrimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta materijalno nekonzistentan sa finansijskim iskazima ili sa našim znanjem stečenim tokom revizije ili se na drugačiji način čini da su materijalno pogrešno prikazani.

U skladu sa zahtjevima Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori razmotrili smo da li je godišnji izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu odredbama Zakona o računovodstvu.

Isključivo na osnovu rada obavljenog tokom revizije pojedinačnih finansijskih iskaza i procedura navedenih gore, po našem mišljenju:

- Informacije prezentirane u godišnjem izvještaju menadžmenta za finansijsku godinu za koju su pripremljeni finansijski iskazi su konzistentne sa pojedinačnim finansijskim iskazima;
- Godišnji izvještaj menadžmenta je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori.

Dodatno, u svjetlu znanja i razumijevanja IRFCG AD i njegovog okruženja dobijenog tokom revizije, od nas se zahtjeva da izvijestimo da li su identifikovani materijalno značajno pogrešni prikazi u godišnjem izvještaju menadžmenta. U tom smislu nemamo ništa da izvijestimo.

Odgovornost rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za pojedinačne finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1., kao i za one interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim za pripremu pojedinačnih finansijskih iskaza koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usljed prevare ili greške.

Prilikom sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti IRFCG AD da nastavi da posluje u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, ukoliko je potrebno, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira IRFCG AD ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim navedene. Lica odgovorna za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izvještavanja kojeg je ustanovio IRFCG AD.

Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjerenja u razumnoj mjeri o tome da pojedinačni finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje.

Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjerenja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, uvijek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usljed prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)**Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)****Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza (nastavak)**

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Takođe:

- Vršimo identifikaciju i procjenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u pojedinačnim finansijskim iskazima; nastalih usljed prevare ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizijskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevare je veći nego za pogrešne iskaze nastale usljed greške, zato što prevara može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaoblazanje internih kontrola.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola IRFCG AD.
- Vršimo ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, da li postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti IRFCG AD da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u svom izvještaju skrenemo pažnju na povezano objelodanjivanje u pojedinačnim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima prikupljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posljedicu da imaju da IRFCG AD prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja pojedinačnih finansijskih iskaza, uključujući objelodanjivanja, i da li su u finansijskim iskazima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

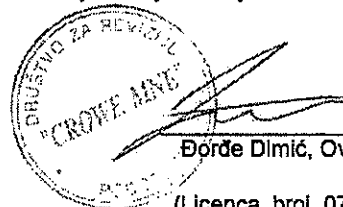
Mi komuniciramo sa licima ovlaštenim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom revizije i značajnim nalazima revizije, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje identifikujemo tokom naše revizije. Takođe, obezbeđujemo licima ovlaštenim za upravljanje izjavu da se pridržavamo relevantnih etičkih zahtjeva u vezi sa nezavisnošću i da ćemo im saopštiti sve odnose i ostala pitanja za koja se u razumnoj mjeri može očekivati da se odražavaju na našu nezavisnost, i gdje je to primjenjivo, odgovarajuće mjere zaštite.

Od pitanja saopštenih licima ovlaštenim za upravljanje, određujemo ona pitanja koja su bila od najvećeg značaja u reviziji pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda i shodno tome, predstavljaju ključna pitanja revizije. Mi opisujemo ova pitanja u našem izvještaju revizora, osim ukoliko zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što je razumno očekivati da negativne posljedice budu veće nego koristi od takve komunikacije.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Đorđe Dimić.

Crowe MNE d.o.o. Podgorica

08. jun 2023. godine

Đorđe Dimić, Ovlašćeni revizor

(Licenca broj 072 izdata 9. marta 2017. godine)

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

POJEDINAČNI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2022. godine

Kategorija / Pozicija	Napomene	(Iznosi u EUR)	
		Tekuća 2022. godina	Prethodna 2021. godina
Prihodi od prodaja-neto prihod	4	12.903.751	13.142.144
Ostali prihodi iz poslovanja	5	116.060	362.331
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	4.014	3.816
b) Ostali prihodi iz poslovanja	5b	33.546	78.550
c) Prihodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine	5c	78.500	279.965
Troškovi poslovanja		958.660	812.217
a) Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi materijala	6	71.509	81.918
b) Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7a	677.645	570.420
c) Amortizacija	7b	207.506	159.879
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		2.288.032	2.230.481
a) Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	8	1.631.355	1.387.238
b) Troškovi poreza i doprinosa	9	656.677	843.223
1/Troškovi poreza	9a	203.312	203.098
2/Troškovi doprinosa	9b	453.365	640.125
Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)		189.654	116.699
a) Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	10	189.654	116.699
Ostali rashodi iz poslovanja	11	5.032.043	5.410.821
I. Poslovni rezultat		4.553.423	4.934.277
Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova (kamate, kursne razlike i efekti ugovorene zaštite)		-	25.854
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite		28.373	5.108
c) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potraživanja od nepovezanih pravnih lica	12	28.373	5.108
Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite		2.639.735	2.906.572
c) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	2.639.735	2.906.572
II. Finansijski rezultat		(2.811.362)	(2.875.810)
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja		1.942.061	2.058.667
V. Rezultat prije oporezivanja		1.942.061	2.058.667
Poreski rashod perioda	14	41.968	8.322
1. Tekući porez na dobit		-	-
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		41.968	8.322
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja		1.900.093	2.050.345
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		2.755.552	8.390.337
Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala		2.755.552	8.390.337
VIII. NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/(248-259)		2.755.552	8.390.337
IX. NETO SVEOBUHVATNI REZULTAT (248-259)		4.655.645	10.440.682
Osnovna zarada po akciji		0,01799	0,01943

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

Ovi pojedinačni finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica 30 marta 2023. godine.

Potpisano u ime Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica:

Izvršna direktorica

dr. Irena Radović

Meandžer Sektora rizika

Vladislav Dulović

Rukovodilac službe za finansije

računovodstvo

Jelena Strugar

Rukovodilac Službe za plan. analizu,

predstavljanje i međunarodnu saradnju

Ana Crmiljanić

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2022. godlne
(Iznosi u EUR)

	Napomene	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
AKTIVA			
STALNA IMOVINA			
Nematerijalna ulaganja	16	98.117	145.570
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		98.117	145.570
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA			
1.Zemljište i objekti	16	1.468.744	1.518.552
2.Postrojenja i oprema	16	343.607	366.887
3.Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	2.838.846	2.948.000
3.1 Investicione nekretnine		2.838.846	2.948.000
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA			
1.Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica	18	1.834.617	1.834.617
3.Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	19	6.081.999	3.326.447
6.Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	20	267.842.849	263.502.104
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja	21	8.197.350	11.207.350
OBRTNA SREDSTVA			
Zalihe		216	122
1.Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni djelovi, sitan inventar i auto gume)		216	122
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA			
1.Potraživanja od kupaca	22a	11.378	8.928
2.Potraživanje od matičnog i zavisnih pravnih lica	22b	-	-
4.Ostala potraživanja		29.569.769	30.461.618
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	22c	29.569.769	30.461.618
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI			
3.Ostali kratkoročni finansijski plasmani	23	75.182.391	64.283.419
IV.GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI			
	24	47.254.908	84.107.484
V.STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO			
	25	597.088	575.632
E. AKTIVNA VREMENSAKA RAZGRANIČENJA			
		386.167	390.006
UKUPNA AKTIVA		441.708.046	464.676.734

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2022. godine
(Iznosi u EUR)

	Napomene	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Pasiva			
KAPITAL			
I.OSNOVNI KAPITAL	26	<u>93.265.800</u>	<u>88.530.655</u>
		<u>105.598.176</u>	<u>105.518.676</u>
REZERVE			
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobiti po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		558.627	631.767
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(15.799.673)	(18.628.365)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		<u>2.793.670</u>	<u>893.577</u>
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		893.577	-
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		1.900.093	2.050.345
3. Gubitak ranijih godina		-	(1.156.768)
4.Gubitak tekuće godine		-	-
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		<u>302.591.718</u>	<u>329.029.365</u>
I DUGOROČNA REZERVISANJA	27	<u>75.321</u>	<u>79.893</u>
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	27a	47.321	51.893
3. Ostala dugoročna rezervisanja	27b	28.000	28.000
II. DUGOROČNE OBAVEZE		<u>302.516.397</u>	<u>328.949.472</u>
1.Dugoročni krediti	28	302.371.562	328.828.129
2. Ostale dugoročne obaveze		144.835	121.343
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		<u>96.293</u>	<u>54.325</u>
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		<u>44.271.010</u>	<u>45.489.948</u>
II KRATKOROČNE OBAVEZE	29	<u>43.379.333</u>	<u>44.647.854</u>
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije		34.243	34.012
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija	29a	42.418.090	42.808.290
3. Primitveni avansi, depoziti i kaucije	29b	900.791	1.785.366
4. Obaveze prema dobavljačima		26.209	20.186
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		891.677	842.094
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	30	887.865	837.681
8.2. Ostale kratkoročne obaveze		-	1.412
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		3.812	3.001
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit		-	-
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	<u>1.483.225</u>	<u>1.572.442</u>
UKUPNA PASIVA		<u>441.708.046</u>	<u>464.676.734</u>

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“ broj 145/21) I DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
 Matični broj: 02217937
 Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine
 (Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Revalorizacije rezerve	Neraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje, 1. januar 2021. godine	105.518,67	6	115.000	(26.386.935)	(11.186.780)	78.089.973
Neto promjene u 2021. godini	-	-	8.390.337	2.050.345	-	10.440.682
Stanje, 31. decembar 2021. godine	105.518,67	6	115.000	12.080.357	(11.186.780)	88.530.655
Neto promjene u 2022. godini	79.500	-	2.755.552	1.900.093	-	4.735.145
Stanje, 31. decembar 2022. godine	105.598,17	6	115.000	13.980.450	(11.186.780)	93.265.800

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

Matični broj: 02217937

Šifra djelatnosti: 6430

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

(Iznosi u EUR)

Pozicija	Napomene	Tekuća 2022. godina	Prethodna 2021. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		140.883	174.410
1. Prodaja i primljeni avansi			
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja		140.883	174.410
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(5.702.376)	(5.733.025)
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(769.478)	(460.901)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(2.383.573)	(2.325.999)
3. Plaćene kamate		(2.500.381)	(2.900.417)
4. Porez na dobitak		-	(4.418)
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(48.944)	(41.290)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		5.561.493	5.558.614
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		225.761.519	214.555.978
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		214.018.585	202.254.161
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		11.732.934	12.301.817
4. Primljene dividende			
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		(229.866.626)	(177.697.397)
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		(88.539)	(269.042)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		(229.778.087)	(177.428.355)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		(4.115.108)	36.858.581
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		15.961.000	32.417.173
1. Uvećanje osnovnog kapitala			-
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		15.961.000	32.417.173
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		(43.136.975)	(36.551.433)
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(43.136.975)	(36.551.433)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		(27.175.975)	(4.134.261)
D. NETO TOK GOTOVINE		(36.862.675)	27.165.706
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		84.107.483	56.941.777
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		47.254.908	84.107.483

Napomene čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu „IRFCG AD“) osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17), i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jedinog vlasnika IRFCG AD vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze IRFCG AD bezuslovno i neopozivo jamči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se IRFCG AD osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja, i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. izdavanjem garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokrivanje čine sredstva Garantnog fonda;
7. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
8. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
9. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju IRFCG AD;
10. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
11. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital IRFCG AD čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjeno za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“, br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital IRFCG AD čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

IRFCG AD može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike IRFCG AD, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje IRFCG AD stiže:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu IRFCG AD;
4. iz dobiti društava u kojima IRFCG AD ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja IRFCG AD vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve IRFCG AD.

Svoju djelatnost IRFCG AD obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2022. godine IRFCG AD ima 91 zaposlena (31. decembra 2021. godine: 92 zaposlena).

Organi upravljanja IRFCG AD su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. IRFCG AD ima i tri stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Kreditno-garantni odbor i Revizorski odbor.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza

Društvo ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja pojedinačne finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 145/21), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje IRFCG AD, Zakonom o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG“ br. 79/18).

Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Kreditni su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnica i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora, održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021 i decembru 2022. godine), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11).

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza Društva priloženi pojedinačni finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao pojedinačni finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Priloženi pojedinačni finansijski iskazi su pojedinačni u smislu da uključuju nekonsolidovane pozicije potraživanja, obaveza, rezultata poslovanja, promjena na kapitalu i novčanih tokova, bez uključivanja zavisnog pravnog lica Turistički centar Durmitor – Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD. IRFCG AD je ove nekonsolidovane finansijske iskaze sastavilo na osnovu i prema zahtjevima regulative Crne Gore gdje su ulaganja u zavisna društva u ovim nekonsolidovanim finansijskim iskazima iskazana po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za eventualno obezvrjeđenje. Do zakonskog roka IRFCG AD će sastaviti konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa zahtjevima lokalne regulative.

Pojedinačni finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Društvo je u sastavljanju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza primjenjivalo računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Društva je Euro (EUR).

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (nastavak)

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija pojedinačnih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvrijeđenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana i potraživanja iz poslovnih odnosa i procjene rezervisanja za date garancije i sudske sporove.

2.3. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim finansijskim iskazima predstavljaju podatke iz revidiranih finansijskih iskaza IRFCG AD na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2021. godinu. Ukoliko je potrebno, IRFCG AD reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz finansijskih iskaza za tekuću godinu.

2.4. Stalnost poslovanja

Rukovodstvo IRFCG AD procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će IRFCG AD nastaviti da posluje profitabilno u doglednoj budućnosti. Saglasno tome, finansijski izvještaji IRFCG AD sastavljeni su u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, koje podrazumijeva da će IRFCG AD nastaviti da posluje u budućnosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA**3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada**

Prihodi i rashodi po osnovu kamata, i drugi troškovi pozajmljivanja, evidentiraju se u korist, odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu, obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope, procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene uslove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda, primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihodi po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primljene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavljenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 15%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se naplaćuju od klijenta na način da se umanjuje iznos koji se isplaćuje klijentu, dok se kod dobavljačkog faktoringa kamata i naknada naplaćuju od klijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

i/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, IRFCG AD je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. IRFCG AD je obavezan da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

ii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD, a na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.5. Lizing

MSFI 16 je izdat u januaru 2016. godine i zamjenjuje MRS 17 Lizing, IFRIC 4 Utvrđivanje da li aranžman sadrži zakup, SIC-15 Operativni lizing-Podsticaji i SIC-27 Procjena suštine transakcija koje uključuju pravni oblik zakupa. MSFI 16 postavlja principe za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objelodanjivanje lizinga i zahtijeva od zakupaca da obračunavaju sve zakupe u okviru jednog bilansnog modela sličnog računovodstvu za finansijski lizing u skladu sa MRS 17. Standard uključuje dva izuzeća od priznavanja za zakupce - zakup "imovine male vrijednosti" (vrijednosti manje od EUR 5 hiljada) i kratkoročni zakupi (tj. zakupi sa rokom zakupa od 12 mjeseci ili manje). Na datum početka zakupa, zakupac će priznati obavezu za plaćanje lizinga (tj. obavezu za lizing) i sredstvo koje predstavlja pravo da se koristi predmetno sredstvo tokom trajanja zakupa (tj. pravo na korišćenje sredstva). Od zakupaca će se zahtijevati da odvojeno priznaju trošak kamate na obavezu lizinga i trošak amortizacije na pravo na korišćenje sredstva. Utvrđivanje inkrementalne stope zaduživanja za zakup nepokretne imovine zasniva se na stopi po kojoj se IRFCG AD zadužuje kod svojih kreditora.

Zakupci će takođe morati da ponovo vrednuju obavezu za lizing po nastanku određenih događaja (npr. promjena u trajanju lizinga, promjena u budućim plaćanjima lizinga usljed promjene indeksa ili stope koja se koristi za određivanje tih plaćanja). Zakupac će generalno priznati iznos ponovnog vrednovanja obaveze za lizing kao korekciju prava na korišćenje sredstva

Računovodstvo davaoca lizinga u skladu sa MSFI 16 je u suštini nepromijenjeno u odnosu na računovodstvo prema MRS 17. Davaoci lizinga će nastaviti da klasifikuju sve ugovore o zakupu koristeći isti princip klasifikacije kao prema MRS 17 i razlikovati dvije vrste lizinga: operativni i finansijski lizing. Osim toga, MSFI 16 zahtijeva od zakupaca i zakupodavaca detaljnija objelodanjivanja nego što je to bio slučaj sa MRS 17.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike**

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursovima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“, br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“, br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16, 146/21 i 152/22). Stope poreza na dobit su progresivne i iznose 9%, 12% i 15% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti IRFCG AD iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak, poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjeње poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjeња vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom, i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine, evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja i razvoj kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka.

Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina, uz korišćenje amortizacione stope od 20%.

IRFCG AD ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.9. Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja IRFCG AD koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti. Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, IRFCG AD procjenjuje se da li postoje indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi indikatori).

Ako postoje takvi indikatori IRFCG AD procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti, knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja, koji se priznaje u iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi: troškovi zamjene djelova opreme (ugradnja novih rezervnih djelova), troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme: zamjena i ugradnja rezervnih djelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme, smatraju se rashodom perioda u kom su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. Amortizacija

Obračun amortizacije za građevinske objekate, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode, kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva IRFCG AD i usvojenog od strane Odbora direktora IRFCG AD. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2022. i 2021. godine su:

<u>-Glavne grupe opreme</u>	<u>Stopa amortizacije (%)</u>	<u>Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)</u>
<i>Građevinski objekti</i>	1.30	5.00
<i>Oprema</i>		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	15.00
Kancelarijska oprema	12.00	15.00
Ostala oprema	20.00	20.00

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br.40/08, 86/09, 73/10, 40/11, 61/13, 55/16, 148/21 i 152/22) amortizacija licenci, ostalih nematerijalnih ulaganja i građevinskih objekata za poreske svrhe obračunava se primjenom proporcionalnog metoda, odnosno opreme i aplikativnih softvera primjenom regresivnog metoda za cijeli period, bez obzira na datum aktivacije. Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG“ br. 28/02 i 130/21).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.11. Investicione nekretnine**

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investicione nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi;
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stechena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje IRFCG AD stiže u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljište IRFCG AD iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze IRFCG AD evidentira u pojedinačnom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primljene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

Finansijska sredstva

IRFCG AD je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: amortizovana vrijednost, fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i fer vrijednost kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Finansijska sredstva (nastavak)

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada IRFCG AD izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentima, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada IRFCG AD ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom ukinuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. IRFCG AD navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG“ br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik IRFCG AD, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za razvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala IRFCG AD, osim učešća u kapitalu privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to:

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma, vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket“ obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket“ obračunava finalni multiplikator zbrajajući pojedinačne multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između:

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti IRFCG AD evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobiti po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti bilježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otpis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem odnosno privrednih društava, kod kojih je obezvređenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica se odnosilo na učešće u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva. Investicije u instrumente kapitala koji nemaju kotiranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima IRFCG AD odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima IRFCG AD ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno, ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdilo iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Kredit

Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) regulisana je obaveza IRFCG AD da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG“ br. 79/18), a koje je za IRFCG AD propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

Krediti odobreni od strane IRFCG AD evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnicu i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine.

IRFCG AD takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika, i stavki vanbilansa, na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D, E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke, na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka IRFCG AD stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikacione grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćene;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavke koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski Instrumenti (nastavak)***Kreditni (nastavak)*

IRFCG AD primjenjuje sljedeće procenat rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2022.		2021.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

IRFCG AD je dužan da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD, u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG AD.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD (Sl. List CG", Br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da IRFCG AD vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza IRFCG AD da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finansijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda IRFCG AD je definisao način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. Kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL). Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost defaulta jednak jedinici (rejting klijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage II).

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (nastavak)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2, tada klijent pripada fazi 1 (Stage I)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

$$ECL = EAD * (1 - (1 - PDD)^d) * LR$$

ECL – očekivani gubitak

EAD – izloženost na na datum obračuna ECL-a

PDD – dnevna vjerovatnoća defaulta

d - broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada

LR - stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe početne kalibracije korišćeni su podaci po navedenim grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018. godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta se vrši na kraju svake godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indeksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanje zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG AD.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)***Dugoročni krediti dati zaposlenima*

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. IRFCG AD naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

IRFCG AD ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. IRFCG AD pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo IRFCG AD da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da IRFCG AD neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa IRFCG AD preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti, po osnovu umanjenja vrijednosti.

IRFCG AD u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospjeća. U cilju obezbjeđenja ovih potraživanja IRFCG AD ugovara sredstva obezbjeđenja, u skladu sa politikom kolaterala, hipoteke, zaloge, mjenice, bankarske garancije i drugo.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG”, br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17, 50/17, 46/19, 80/20, 08/21, 59/21, 146/21, 49/22, 65/22, 140/22) IRFCG AD je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. U skladu sa navedenim, IRFCG AD je stekao pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine IRFCG AD iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja”.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

IRFCG AD isknižava finansijske obaveze, kada i samo kada su obaveze IRFCG AD izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski Instrumenti (nastavak)***Obaveze po osnovu faktoringa*

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika, preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada IRFCG AD ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni rukovodstva IRFCG AD u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

IRFCG AD procjenjuje mogući nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen IRFCG AD vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

IRFCG AD ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je priliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada IRFCG AD se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2022. godine iznosi 23,62 %, što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	<i>u 000 eur</i>
Osnovni kapital IRFCG AD	90.594
Ponderisana bilansna aktiva	367.312
Potrebni kapital za operativni rizik	1.296
Koeficijent solventnosti (min 8%)	23.62%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za IRFCG AD, vrši Centralna banka Crne Gore.

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika IRFCG AD je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo IRFCG AD vrši procjenu rizika i, u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana, vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva IRFCG AD iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

4. PRIHODI OD PRODAJE-NETO PRIHODI

	(Iznosi uEUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra 2022.	2021.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	10.556.635	10.702.595
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	242.347	138.975
Prihodi od kamate factoring	814.001	970.085
Prihodi od kamate na oročene depozite	304.173	312.527
Prihodi od zateznih kamata	480.833	578.000
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	388.395	324.178
Prihod od naknade factoring	117.367	115.784
	12.903.751	13.142.144

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra 2022.	2021.
Prihodi od povraćaja poreskih dažbina	-	265
Prihod od zakupa	1.818	1.167
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	2.196	2.384
	4.014	3.816

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra 2022.	2021.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuti ugovori	17.410	18.843
Naplata iz stečajne mase	-	56.118
Ukidanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	11.336	-
Ukidanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima	4.800	3.589
	33.546	78.550

5c) OSTALI PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra 2022.	2021.
Prihodi od usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	78.500	279.965
	78.500	279.965

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi kancelarijskog materijala	13.204	10.527
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	29.812	45.689
Troškovi električne energije	15.588	14.509
Troškovi goriva	4.208	3.267
Ostali troškovi materijala	8.697	7.926
	71.509	81.918

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	76.590	50.283
Troškovi održavanja	69.977	87.080
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	24.876	25.844
Troškovi reprezentacije	15.750	9.686
Troškovi platnog prometa	134.272	109.501
Troškovi stručnih usluga	205.700	136.296
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	4.362	5.645
Troškovi reklame i propagande	61.631	36.468
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	13.598	36.969
Troškovi poreza	13.965	17.065
Troškovi zakupa poslovnog prostora	-	-
Troškovi osiguranja	26.753	20.469
Drugi poslovni rashodi	29.942	30.391
	677.416	565.699
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 27a)	229	4.721
UKUPNO OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	677.645	570.420

7b) TROŠKOVI AMORTIZACIJE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	48.918	44.506
- nekretnina i opreme	158.588	115.373
	207.506	159.879

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

8. NETO TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Neto zarade	1.476.913	1.257.284
Odbor direktora - neto nadoknade	24.939	24.521
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	31.050	27.335
Troškovi službenih putovanja	7.653	13.330
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu IRF- a	90.800	64.768
	1.631.355	1.387.238

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Porez na zarade	191.861	194.595
Porez na nadoknade odboru direktora	2.521	3.600
Porez na ugovore o djelu odbori	4.189	2.114
Porez na ugovore o djelu ostalo	4.741	2.789
	203.312	203.098

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Doprinosi na zarade	446.369	632.995
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	6.996	7.130
	453.365	640.125

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	187.654	99.453
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 25)	2.000	-
Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti objekata koji se koriste u poslovne svrhe (napomena 16)	-	17.246
	189.654	116.699

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Ispravka vrijednosti direktni krediti-glavnica (napomena 20a)	5.018.816	5.664.153
Ispravka vrijednosti direktni kratkoročni krediti	(39.558)	-
Ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	78.157	122.443
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 20a)	(39.476)	(71.142)
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-kamata	12	(15)
Ispravka vrijednosti faktoring	(18.278)	(304.908)
Druge ispravke-potraživanja za sudske troškove	14.495	-
Gubici od rashodovanja opreme	-	31
Vanredni rashod	17.875	259
	5.032.043	5.410.821

12. FINANSIJASKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Ostali finansijski prihodi	28.373	5.108
	28.373	5.108

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	2.458.239	2.663.502
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	27.176	31.190
Rashod kamate Kineska razvojna banka	31.360	163.802
Rashod kamate Francuska razvojna agencija	51.969	-
Rashod naknade po primljenim kreditima	43.838	13.332
Rashodi refundacije kamate klijentima	25.980	33.620
Trošak kamate -imovina sa pravom korišćenja-zakup	1.173	1.126
	2.639.735	2.906.572

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Tekući porez	-	-
Odloženi porez	41.969	8.322
	<u>41.969</u>	<u>8.322</u>

b) Odložene poreske obaveze

	(Iznosi u EUR)		
	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2021. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	46.003	8.322	54.325
	<u>46.003</u>	<u>8.322</u>	<u>54.325</u>
2022. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	54.324	41.969	96.293
	<u>54.324</u>	<u>41.969</u>	<u>96.293</u>

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima IRFCG AD.

15. ZARADA PO AKCIJI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	1.900.093	2.050.345
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.577.920	105.518.676
Osnovna zarada po akciji	0,017997066	0,019431108
- iz redovnog poslovanja	0,017997066	0,019431108
Neto iznos osnovne zarade po akciji	<u>0,017997066</u>	<u>0,019431108</u>

IRFCG AD ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA, NEKRETNINE I OPREMA

	(Iznosi u EUR)				
	Građevinski objekti	Oprema	Investicije u toku	Ukupno	Nematerijalna ulaganja
<i>Nabavna vrijednost</i>					
Stanje 1. januara 2021. godine	1.550.620	636.242	4.550	2.191.412	394.759
Povećanja	-	239.061	-	239.061	29.662
Imovina sa pravom korišćenja	182.298	-	-	182.298	-
Otuđenja i rashodovanja	(17.247)	(6.656)	-	(23.902)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	<u>1.715.671</u>	<u>868.648</u>	<u>4.550</u>	<u>2.588.869</u>	<u>422.813</u>
Stanje 1. januara 2022. godine	1.715.671	868.648	4.550	2.588.869	422.813
Povećanja	6.000	79.889	-	85.889	1.464
Imovina sa pravom korišćenja	(647)	-	-	(647)	-
Otuđenja i rashodovanja	-	(72.549)	-	(72.549)	(19.425)
Stanje 31. decembra 2022. godine	<u>1.721.024</u>	<u>875.988</u>	<u>4.550</u>	<u>2.601.562</u>	<u>404.852</u>
<i>Ispravka vrijednosti</i>					
Stanje 1. januara 2021. godine	149.571	445.112	-	594.683	234.345
Amortizacija (napomena 7a)	47.548	67.825	-	115.373	44.505
Otuđenja i rashodovanja	-	(6.625)	-	(6.625)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	<u>197.119</u>	<u>506.312</u>	<u>-</u>	<u>703.431</u>	<u>277.242</u>
Stanje 1. januara 2022. godine	197.119	506.312	-	703.431	277.242
Amortizacija (napomena 7a)	55.161	103.169	-	158.330	48.918
Otuđenja i rashodovanja	-	(72.549)	-	(72.549)	(19.425)
Stanje 31. decembra 2022. godine	<u>252.280</u>	<u>536.932</u>	<u>-</u>	<u>789.212</u>	<u>306.735</u>
<i>Sadašnja vrijednost</i>					
31. decembra 2022. godine	<u>1.468.744</u>	<u>339.056</u>	<u>4.550</u>	<u>1.812.350</u>	<u>98.117</u>
31. decembra 2021. godine	<u>1.518.552</u>	<u>362.336</u>	<u>4.550</u>	<u>1.885.438</u>	<u>145.571</u>

IRFCG AD nema nekretnine date pod hipoteku, kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu IRFCG AD, sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine, u iznosu od EUR 2.838.846 (31. decembra 2021. godine: EUR 2.948.000) prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Početno stanje godine	2.948.000	2.767.487
Prodaja u toku godine	-	-
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	78.500	279.965
Negativan efekat procjene (napomena 10)	(187.654)	(99.452)
	2.838.846	2.948.000

/Na nepokretnostima u Herceg Novom u Ulici Njegoševoj evidentirana je zabilješka restitucije.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	306.500	396.500
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Penezića	29.500	38.500
3. Podgorica – Novaka Miloševa	875.062	963.716
4. Podgorica – Bulevar Revolucije	885.000	846.000
5. Nikšić – Mokra njiva	289.500	286.500
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	159.000	156.000
7. Kupljena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	109.284	109.284
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena ekspropriacijom	185.000	151.500
	2.838.846	2.948.000

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

18. ULAGANJA U KAPITAL ZAVISNIH PRAVNIH LICA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Turistički centar Durmitor d.o.o. Žabljak	3.299.688	3.299.688
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	1.465.071	1.465.071
	1.834.617	1.834.617

IRFCG AD je na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 24. oktobra 2013. godine i Odluke Skupštine akcionara od 29. oktobra 2013. godine osnovao društvo sa ograničenom odgovornošću 100% u vlasništvu IRFCG AD „Turistički Centar Durmitor“ - Žabljak uplatom osnivačkog kapitala u iznosu EUR 200.000. IRFCG AD je u toku 2014. godine a u skladu sa odlukom Odbora direktora od 13. decembra 2013. godine izvršio prenos imovine kao nenovčani ulog u iznosu procijenjene vrijednosti od EUR 1.823.867 (plaćene EUR 1.500.000). U skladu sa odlukom odbora direktora od 31. jula 2014. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 54.496. Na osnovu zaključaka Vlade Crne Gore na sjednici od 4. decembra 2014. godine Odbor direktora IRFCG AD je 19. decembra 2014. godine donio odluku o dodatnom povećanju kapitala za iznos od EUR 115.000. Sredstva za ovo povećanje obezbijedila je Vlada Crne Gore i ova sredstva su prenešena IRFCG AD.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD od 02. aprila 2015. i 02. jula 2015. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 59.000 odnosno EUR 414.653 (ukupno EUR 473.653).

U skladu sa odlukom Odbora direktora IRFCG AD. od 12. jula 2016. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 298.000.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 31. avgusta 2017. godine i 21. decembra 2017. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 206.070 EUR i EUR 46.050.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 28. juna 2018 godine i 17. decembra 2018. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 51.752 EUR i EUR 30.800.

U toku 2019, 2020, 2021 i 2022. godine nije bilo dodatne dokapitalizacije zavisnog društva.

Na osnovu procjene fer vrijednosti neto imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača, izvršeno je umanjenje vrijednosti uloga, na 31.12.2019. godine.

IRFCG AD je, na 31.12.2020. godine, proknjižio dodatno smanjenje vrijednost uloga u društvu, na osnovu nove procjene fer vrijednosti materijalne imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 19a)	6.081.999	3.326.447
	6.081.999	3.326.447

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	81.677.431	81.677.431
Prodaja učešća u kapitalu Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(75.595.432)	(78.350.984)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	295.671 (295.671)	295.671 (295.671)
	6.081.999	3.326.447

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća IRFCG AD u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu IRFCG AD prikazan je u pregledu koji slijedi:

			(Iznosi u EUR)	
	Broj akcija u vlasništvu Fonda	Učešće IRFCG AD %	31. decembra 2022. godine	31. decembra 2021. godine
13. jul Plantaže AD. Podgorica	39.844.589	22.23	3.701.189	1.354.161
Institut Simo Milošević AD. Igalo	90.411	23.65	1.375.552	1.036.200
HTP Ulcinjska rivijera AD. Ulcinj	116.567	7.65	446.249	304.182
Barska plovidba AD. Bar	371.465	16.16		
Marina AD. Bar	258.283	16.99	545.537	620.248
Kotor projekat AD, Kotor	-	-	13.090	11.519
Ostala privredna društva	-	-	382	137
			6.081.999	3.326.447

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembra 2022.	31. decembra 2021.
Stanje na početku godine	78.350.984	78.808.363
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	(2.755.552)	(457.379)
Stanje na kraju godine	75.595.432	78.350.984
<i>Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD</i>		
	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
„Biteks“ DD. Biševo	264.598	264.598
Ostala društva	31.073	31.073
	295.671	295.671
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	-	-

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Dugoročni krediti	266.976.947	262.574.269
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	865.902	927.835
	267.842.849	263.502.104

20a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	34.033.724	45.487.256
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	300.433.069	274.602.173
	334.466.793	320.089.429
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 23)	(67.489.846)	(57.515.160)
	266.976.947	262.574.269

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Dugoročni krediti koje IRFCG AD odobrava preko poslovnih banaka sa starjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembra 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2021.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	201.039	297.212
NLB Montenegro banka AD Podgorica	1.680.247	2.346.308
Atlas banka AD Podgorica	521.368	538.211
Addiko bank AD Podgorica	7.716.298	10.078.487
Hipotekarna banka AD Podgorica	8.963.663	11.174.979
Komercijalna banka AD Budva	-	-
Jugobanka AD Kotor	391.677	391.677
Erste Bank AD Podgorica	3.634.407	5.249.716
Universal Capital banka AD Podgorica	2.364.062	2.816.748
Invest banka Montenegro AD Podgorica	498.376	498.376
Lovćen banka	7.966.817	11.804.773
Adriatic banka AD Podgorica	643.955	642.945
Zapad banka	943.356	1.198.840
	35.545.265	47.038.272
Minus: Obezvredenje vrijednosti	(1.511.541)	(1.551.016)
	34.033.724	45.487.256

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace“ period), uz godišnju kamatnu stopu do 6%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična ovlašćenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik IRFCG AD) realizovao posredstvom Jugobanke AD, obezvrijeđena su u cjelosti prije osnivanja IRFCG AD i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Invest bankom Montenegro AD Podgorica.

IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti potraživanja prema Invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja IRFCG AD od Invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta - "obezbijeđena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosljed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja IRFCG AD od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta, za "obezbijeđena potraživanja", odnosno šesti ispladni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti ispladni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, Institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Privredna društva	326.809.246	294.710.938
Opštine (napomena 35)	1.607.291	2.103.751
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	5.393.718	6.145.852
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.425	433.426
	<u>334.243.680</u>	<u>303.393.967</u>
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(33.810.611)	(28.791.794)
	<u>300.433.069</u>	<u>274.602.173</u>

Investicione direktne kredite IRFCG AD plasira na maksimalni rok otplate do 15 godina (uključujući odobreni „grace“ period) uz godišnju kamatnu stopu do 4%. IRFCG AD kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Proizvodne djelatnosti	66.181.517	41.590.580
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	36.954.538	37.944.024
Turizam i ugostiteljstvo	84.167.730	96.432.137
Uslužne djelatnosti	95.731.463	85.006.115
Opštine – infrastruktura	-	-
Ostale djelatnosti	51.208.432	42.421.111
	<u>334.243.680</u>	<u>303.393.967</u>

IRFCG AD ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače, koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, zatim liniju za visokoškolce, za tehnološke viškove, kao i žene i mlade u biznisu, start up-ove, gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period do 4 godine) i godišnja kamatna stopa od 0% do 3,5%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije, gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period do 5 godina) i godišnja kamatna stopa 3,5%, za direktne kreditne aranžmane. Posebnu kreditnu liniju predstavlja finansiranje trajnih obrtnih sredstava gdje je godišnja kamatna stopa do 3,9% i maksimalni rok otplate 7 godina (uključujući grace period do 1 godine), za direktne kreditne aranžmane. U ponudi IRFCG AD ima i kreditnu liniju za podršku izgradnji hotelskih kapaciteta, ugostiteljstvu, proizvodnji, za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja itd. U toku 2020. godine IRFCG AD je otpočeo i realizaciju EU COSME i EU EASI programa podrške investicijama i finansiranju obrtnih sredstava u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove, kamatnu stopu do 4,3% i maksimalan rok otplate do 7 godina sa uključenim grejs periodom.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Kamatna stopa se, za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke, umanjuje za 0,5% do 0,7%.

Naplata ovih kredita je obezbijedena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita, mjenicama, ovlaštenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala IRFCG AD.

Dospijeće potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
dospjelo	7.207.286	6.630.549
- do jedne godine	65.954.318	56.119.348
- od jedne do dvije godine	66.403.765	66.740.368
- od dvije do tri godine	58.976.243	59.103.155
- od tri do četiri godine	50.495.716	49.640.788
- preko četiri godine	85.429.465	81.855.221
	334.466.793	320.089.429

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Stanje na početku godine	30.342.810	24.880.278
Obezvređenje u toku godne-direktni krediti(napomena 11)	5.018.816	5.575.959
Ukidanje obezvređenja-posrednički krediti	(39.476)	(71.141)
Naplata otpisanog potraživanja (napomena 5b)	-	(42.286)
Stanje na kraju godine	35.322.150	30.342.810

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.310.810	1.415.239
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(372.326)	(412.707)
	<u>938.484</u>	<u>1.002.532</u>
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 23)	(72.582)	(74.697)
	<u>865.902</u>	<u>927.835</u>

Dospjeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
- dospjelo	1.044	1.037
- do jedne godine	71.538	73.659
- od jedne do dvije godine	71.169	74.214
- od dvije do tri godine	70.330	72.946
- od tri do četiri godine	69.624	71.975
- preko četiri godine	1.027.105	1.121.407
	<u>1.310.810</u>	<u>1.415.238</u>

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je, na sjednici od 8. decembra 2006. godine, usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sljedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora IRFCG AD je 7. septembra 2017. godine usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbuđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000, mogu se uzeti druga sredstva obezbuđenja.

21. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Dugoročno potraživanje od Vlade CG (Ministarstva finansija) za ulog u Regionalnom Vodovodu Budva	7.932.957	7.932.957
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.392	274.392
Dugoročno oročeni nenamjenski depoziti	-	3.000.000
	<u>8.197.349</u>	<u>11.207.349</u>

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 10. novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje“ („Sl. list CG“ br. 79/17). Odlukom je definisano da je Vlada Crne Gore osnivač društva. Promjena je registrovana u Registru privrednih subjekata dana 10.06.2020. godine. Ovim je formalno udio IRFCG AD u društvu prestao da postoji i IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti uloga, u iznosu EUR 7.243.278.

Zaključkom broj 04-4469/2, od 30. septembra 2021. godine, Vlade CG je prihvatila predlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRFCG AD. Ugovor je zaključen 18. oktobra 2021. godine i predviđa obavezu Ministarstva da izvrši povraćaj uloženi sredstava u društvo JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“, iz opredjeljenih budžetskih sredstava, isplatom IRFCG AD ukupnog iznosa EUR 7.932.957, u deset jednakih godišnjih tranši, počev od 01.01.2025. godine. Ovim su se stekli uslovi za ukidanje obezbuđenja vrijednosti uloga, u poslovnim knjigama IRFCG AD, i knjiženje dugoročnog potraživanja od Ministarstva finansija.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

22a) Potraživanja od kupaca

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	2.394	2.142
Ostala potraživanja	8.984	6.784
	<u>11.378</u>	<u>8.926</u>

22b) Potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.452	264.452
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.452)	(264.452)
	<u>-</u>	<u>-</u>

IRFCG AD je odobrio pozajmice zavisnom društvu TC Durmitor, u iznosu EUR 110.750, shodno odluci Odbora direktora od 05.12.2019. godine, zatim EUR 41.639, na osnovu odluke Odbora direktora od 29.05.2020. godine i EUR 112.063, na osnovu odluke Odbora direktora od 30.11.2020. godine. Pozajmice su odobrene za potrebe održavanja tekuće likvidnosti društva, izmirivanje obaveza prema dobavljačima i zaposlenima, kao i za pripremu skijališta za zimske sezone 2019 i 2020. godine. Rokovi za povraćaj pozajmica su istekli 01.09.2020. godine, odnosno 31.12.2020. godine. IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti ovog potraživanja u cjelosti, na dan 31.12.2020. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	28.973.558	30.073.297
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(775.770)	(856.192)
	<u>28.197.788</u>	<u>29.217.105</u>
Potraživanja po garancijama koje su pale na teret IRFCG AD	1.500.000	1.500.000
Potraživanja po osnovu kamata za garancije koje su pale na teret IRFCG AD	108.712	108.712
	<u>1.608.712</u>	<u>1.608.712</u>
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.608.712)	(1.608.712)
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	436.620	432.425
- faktoringa	116.736	135.226
- kratkoročnih oročenih depozita	16.488	16.809
- zatezних kamata	766.731	716.076
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite, faktoring i garancije	5.552	34.227
	<u>1.448.473</u>	<u>1.441.109</u>
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.020.523)	(891.546)
	<u>427.950</u>	<u>549.563</u>
Ostala potraživanja i dati avansi	944.031	694.950
	<u>944.031</u>	<u>694.950</u>
	<u>29.569.769</u>	<u>30.461.618</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine**

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja (nastavak)

Factoring aranžmani su u 2022. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala do 3,8%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Visina naknade se kretala od 0.1 do 0.3% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulatívna mjera smanjenja kamatne stope za 0.5%, kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

IRFCG AD je u aprilu 2011. godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode :

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate koji se obračunavaju od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospijeca fakture za naplatu.

IRFCG AD je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdao u korist Erste banke AD, Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za garancije, koje su pale na teret IRFCG AD, u cjelosti se odnose na privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić, u iznosu od EUR 108.712.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Stanje na početku godine	3.356.449	3.538.929
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	48.555	(182.480)
Naplata u toku godine	-	-
Stanje 31. decembra	3.405.004	3.356.449

23. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Kratkoročni direktno odobreni krediti	4.668.598	6.781.756
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(48.635)	(88.194)
	4.619.963	6.693.562
Tekuća dospijeca po osnovu:		
Oročenih depozita	3.000.000	-
Dugoročnih investicionih kredita i za trajna obrtna sredstva (napomena 20a)	73.161.604	62.749.897
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 20b)	72.582	74.697
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(5.671.758)	(5.234.737)
	70.562.428	57.589.857
	75.182.391	64.283.419

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Žiro računi kod poslovnih banaka	39.353.942	71.206.028
Blagajna	223	154
Ostali novčani ekvivalenti	1.225	1.785
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski		
Plasmani	8.000.000	13.000.000
Obezbvredjenje	(100.482)	(100.483)
	47.254.908	84.107.484

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2022 i 2021. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Addiko bank AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Komercijalna banka AD Budva	-	-
Adriatic banka AD Podgorica	3.000.000	3.000.000
Lovćen banka AD Podgorica	-	1.000.000
Ziraat bank AD Podgorica	3.000.000	5.000.000
Zapad banka AD Podgorica	-	2.000.000
	8.000.000	13.000.000

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju kratkoročno oročene depozite na period od 90 do 365 dana, sa kamatnom stopom od 2,2 % do 2,5 % na godišnjem nivou, zavisno od banke i perioda oročenja. Ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj je data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev IRFCG AD.

25. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine u iznosu EUR 597.088 predstavlja imovinu stečenu u postupku naplate spornih potraživanja.

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Stanje 1. januara	575.632	490.946
Otuđenja	-	-
Sticanje	23.456	84.686
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)	(2.000)	-
Stanje 31. decembra	597.088	575.632

IRFCG AD je, na osnovu odluke Odbora direktora, od 04.12.2020.godine, stekao nepokretnost, po osnovu spornog direktnog kreditnog aranžmana, u vrijednosti EUR 84.686, a za koju je vlasništvo registrovano u katastru 22.10.2021.godine.

IRFCG AD je, na osnovu odluka Odbora direktora, od 05.11.2021. godine i 11.02.2022. godine, stekao nepokretnosti po osnovu spornog faktoring aranžmana, u vrijednostima EUR 7.260 i EUR 6.825, i dodatno po osnovu spornog direktnog kreditnog aranžmana, na osnovu odluke Odbora direktora od 11.03.2022. godine, u vrijednosti EUR 9.381.

26. KAPITAL

Akcijski kapital IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine ukupne vrijednosti EUR 105.598.176 (2021: EUR 105.518.676) sastoji se od 105.598.176 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2021: 105.518.676 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital IRFCG AD činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“, br. 21/04. 49/07. 60/07. 12/07 i 73/10). Kapital IRFCG AD činiće i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

Skupština IRFCG AD je donijela Odluku, broj 0101-7, 20. decembra 2021. godine, o emitovanju 79.500 redovnih akcija, serije A1, ukupne vrijednosti EUR 79.500. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 30.03.2022. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-2/4-22, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, dana 14. aprila 2022. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/043.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

27. DUGOROČNA REZERVISANJA

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Rezervisanja za naknade zaposlenima	47.321	51.893
	47.321	51.893

27b) Ostala dugoročna rezervisanja

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	28.000	28.000
	28.000	28.000

Na 31. decembar 2022. godine izvršeno je rezervisanje po osnovu jednog sudskog spora za koji se procjenjuje vjerovatnoća gubitka iznad 50%.

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima na način kako je to predviđeno pojedinačnim kolektivnim ugovorom u IRFCG AD.

Ovim ugovorom je predviđeno da je IRFCG AD u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000, u neto iznosu. Jubilarne nagrade se isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20 ili 30 godina rada u IRFCG AD, uključujući i godine rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400 i EUR 600, u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih isplata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 2,5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih isplata zaposlenima.

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Stanje na početku godine	51.892	50.761
Rezervisanja u toku godine (napomena 7a)	229	4.721
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(4.800)	(3.589)
	47.321	51.893

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

28. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iznose EUR 302.371.562 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Francuske razvojne agencije.

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	100.000.000
Evropska Investiciona Banka	49.999.539	49.999.539
Evropska Investiciona Banka	49.995.673	47.917.173
Evropska Investiciona Banka	8.882.500	-
Ukupno povučeni iznos	428.877.712	417.916.712
Minus: Otplata glavnice	(113.621.021)	(77.533.130)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	315.256.691	340.383.582
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(36.677.376)	(36.087.890)
	278.579.315	304.295.692
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	30.000.000	30.000.000
Minus Otplata glavnice	(5.467.563)	(1.948.578)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	24.532.437	28.051.422
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(5.740.190)	(3.518.985)
	18.792.247	24.532.437
Kineska razvojna banka-povučeni iznos	19.000.000	19.000.000
Minus Otplata glavnice	(19.000.000)	(15.800.000)
Ukupno obaveze po kreditu CDB	-	3.200.000
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	-	(3.200.000)
	-	-
Francuska razvojna agencija-povučeni iznos	5.000.000	-
Minus Otplata glavnice	-	-
Ukupno obaveze po kreditu AFD	5.000.000	-
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	-	-
	5.000.000	-
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	302.371.562	328.828.129

IRFCG AD je 10. oktobra 2012. godine zaključio ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine IRFCG AD je zaključio drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

U martu 2015. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata.

Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 100.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 50.000.000, u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine.

Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za pojedinačne tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine. Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno. Ukupna sredstva po ovom kreditu su povučena zaključno sa februarom 2022. godine.

Vlada Crne Gore je 01. oktobra 2021. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke. Usvojena je informacija o kreditnom aranžmanu, kojim se odobrava kredit u ukupnom iznosu EUR 150.000.000, za finansiranje malih i srednjih preduzeća, klimatskih i prioritarnih projekata i data saglasnost na zaključenje ugovora za prvu tranšu, u iznosu EUR 50.000.000. Ugovor je zaključen 29. oktobra 2021. godine. Vlada Crne Gore je dala saglasnost za zaključenje ugovora, za drugu tranšu okvirnog kredita, u iznosu EUR 50.000.000, dana 28. jula 2022. godine, a ugovor je zaključen 29. jula 2022. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospeljeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400,00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363,00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712,12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524,88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814,12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603,00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000,00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000,00	12-Feb-15	13-Feb-23
	9	3.748.582,88	14-Apr-15	14-Apr-23
III ugovor 40 mil eur	10	7.444.655,68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988,96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732,31	09-Nov-15	09-Nov-27
	13	5.610.570,00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000,00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000,00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053,05	20-Jul-16	20-Jul-28
IV ugovor 30 mil eur	17	5.411.638,78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967,00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030,67	25-Jan-17	25-Jan-29
	20	6.505.363,55	15-Feb-17	15-Feb-29
V ugovor 50 mil eur	21	18.392.697,98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838,00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384,77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614,77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000,00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797,53	31-Oct-17	31-Oct-29
	27	1.340.666,95	18-Dec-17	18-Dec-29
VI ugovor 50 mil eur	28	3.580.000,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000,00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923,00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777,00	23-Aug-18	23-Aug-27
VII ugovor 100 mil eur	33	18.168.900,00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884,00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000,00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900,00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000,00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000,00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120,00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196,00	06-Apr-20	06-Apr-32
	41	550.000,00	17-Apr-20	17-Apr-32
VIII ugovor 50 mil eur	42	11.124.804,00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693,12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498,93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000,00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000,00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543,39	09-Dec-20	09-Dec-32
XIX ugovor 50 mil eur	48	15.500.000,00	22-Dec-20	22-Dec-32
	49	13.545.046,10	26-Apr-21	26-Apr-26
	50	5.700.000,00	17-May-21	17-May-26
	51	5.554.700,00	04-Oct-21	04-Oct-26
	52	5.917.426,42	08-Oct-21	08-Oct-30
	53	1.700.000,00	08-Oct-21	08-Oct-30
	54	1.905.000,00	14.May.22	14.Feb.27
X ugovor 50 mil eur	55	173.500,00	14.May.22	14.Feb.31
	56	8.882.500,00	8.Dec.22	8.Sep.31
		428.877.711,96		

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine**

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se može realizovati kroz najmanje tri tranše.

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza kredit je povučen u sljedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	Datum priliva	Datum krajnjeg dospijanja
Ugovor 30 mil eur	1	4.546.680,00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279,00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041,00	12-05-20	12-05-27

Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 03. marta 2022. godine i odluke Odbora direktora IRFCG AD od 08. marta 2022. godine, o kreditnom zaduženju IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, za programski zajam-finansiranje opštinske infrastrukture u Crnoj Gori u oporavku od Covid 19, zaključen je još jedan ugovor o kreditnom zaduženju kod ove Banke, dana 09. marta 2022. godine, u iznosu EUR 30.000.000. Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza nije bilo povlačenja sredstava po osnovu navedenog ugovora.

Vlada Crne Gore je 14. juna 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Kineske razvojne banke, u iznosu EUR 19.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 09. jula 2018. godine. Sredstva su povučena 17. juna 2019. godine.

Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Poslednje dospijeće je bilo 17. juna 2022. godine. Ukupne obaveze po kreditnom zaduženju kod Kineske razvojne banke izmirene su 16. juna 2022. godine.

Vlada Crne Gore je 16. aprila 2021. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Francuske razvojne agencije, u iznosu od maksimalno EUR 50.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. aprila 2021. godine. Prva tranša kredita je povučena 15. septembra 2022. godine, u iznosu do EUR 5.000.000. Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Poslednje dospijeće je 15. aprila 2033. godine.

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	36.087.891
2023. godina	36.677.376	35.724.697
2024. godina	42.271.848	40.809.938
2025. godina	48.071.962	46.582.352
2026. godina	46.168.853	44.650.899
2027. godina	41.471.458	40.265.527
2028. godina	36.118.358	34.998.713
2029. godina	27.503.928	26.356.544
2030. godina	16.170.561	14.994.744
2031. godina	12.661.444	11.771.373
2032. godina	8.140.903	8.140.903
	315.256.691	340.383.581

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Dospjeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	3.518.986
2023. godina	5.740.190	5.740.190
2024. godina	5.740.190	5.740.190
2025. godina	5.740.190	5.740.190
2026. godina	5.090.663	5.090.663
2027. godina	2.221.204	2.221.204
	24.532.437	28.051.423

Dospjeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Kineske razvojne banke prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	3.200.000
	-	3.200.000

Dospjeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Francuske razvojne agencije prikazano je u tabeli u nastavku:

	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2022.
2025. godina	312.500
2026. godina	625.000
2027. godina	625.000
2028. godina	625.000
2029. godina	625.000
2030. godina	625.000
2031. godina	625.000
2032. godina	625.000
2033. godina	312.500
	5.000.000

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

29. KRATKOROČNE OBAVEZE

29a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 28)	36.677.376	36.087.890
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 28)	5.740.190	3.518.986
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Kineske razvojne banke (napomena 28)	-	3.200.000
Kamata po kreditu EIB	524	1.414
	<u>42.418.090</u>	<u>42.808.290</u>

29b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	900.791	1.785.366
	<u>900.791</u>	<u>1.785.366</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

30. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	887.865	837.681
	887.865	837.681

31. OSTALE KRATKOROČNE OBAVEZE I PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	322.673	349.346
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	3.938	4.864
Obračunate obaveze za kamatu Kinseka razvojna banka	-	2.615
Obračunate obaveze za kamatu Francuska razvojna agencija	37.261	-
Subvencija kamatne stope korisnicima programa podrške-Ministarstvo poljoprivrede	141.529	141.529
Razgraničeni prihodi od naknada po direktnim kreditima	977.824	1.074.088
	1.483.226	1.572.442

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Neopozive obaveze za davanje kredita	17.286.087	26.772.924
Ugovorene a nelskorišćene pozajmice	166.117.500	102.082.827
Ostale stavke vanbilansne izloženosti	18.771.167	29.979.321
	202.174.754	158.835.072

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

33. SUDSKI SPOROVI

IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedina od tuženih strana.

IRFCG AD je tužena strana u šest sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je IRFCG AD jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi EUR 17.243.

IRFCG AD je izvršio rezervisanja za eventualne obaveze po sudskim sporovima, na 31.12.2022. godine, u iznosu EUR 28.000. IRFCG AD nije izvršio dodatna rezervisanja po sudskim sporovima u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iz razloga što se procjenjuje da, na osnovu dosadašnje sudske prakse kada su u pitanju slični sporovi pokrenuti protiv IRFCG AD, iako nije sa sigurnošću moguće predvidjeti konačan ishod sporova, IRFCG AD neće biti izložen materijalno značajnim potencijalnim gubicima po ovom osnovu.

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je IRFCG AD procesuirao pred javnim izvršiteljima, kao i Upravnim i Privrednim sudom, uključujući potraživanja od klijenata u stečajju, na dan 31. decembra 2022. godine, iznosi EUR 7.699.602.

Najveći dio se odnosi na potraživanje od klijenta Primat doo Podgorica, u iznosu EUR 2.228.735, zatim priznato potraživanje u stečajnom postupku nad društvom „Montavar-metalac“ DOO Nikšić AD radi naplate duga po osnovu izdate garancije ovom privrednom društvu, u iznosu EUR 1.608.712, i na priznata potraživanja koja IRFCG AD ima prema Atlas i IBM banci u stečajju u visini od EUR 1.020.170. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između Razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Korisnik sredstava zajma je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183,65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31.12.2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povukio sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED, u dvije tranše:

I tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine

II tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD.

Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31.12.2022. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 12.379.407 USD (po osnovu glavnice 7.915.028 USD i po osnovu kamate 4.464.378 USD).

Stanje duga po Ugovoru o zajmu na 31.12.2022. godine iznosi 21.684.972 USD.

Zajam se u prethodnom periodu vraćao u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Na osnovu upozorenja Centralne banke Crne Gore, iz septembra 2021. godine, Prva banka CG je otkazala ugovor o otvaranju i vođenju računa i preostala sredstva sa računa Ministarstva poljoprivrede prenijela na privremeni račun. Sredstva su, sa privremenog računa Banke, 27. juna 2022. godine prenesena Abu Dabi fondu na ime izmirenja dospjelih obaveza, a na osnovu, i na način kako je to definisano zaključcima Vlade Crne Gore od 26. maja i 17. juna 2022. godine.

Krajnje dospeljeće zajma je 15.12.2031. godine.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Od povučениh sredstava zajma, krajnjim korisnicima Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja prenijelo je 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000,00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000,00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000,00 USD u II tranše: I tranša 750.000,00 USD dana 30.12.2016. godine, II tranša 1.750.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000,00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000,00 u II tranše: I tranša 400.000,00 USD dana 06.02.2017. godine, II tranša 800.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000,00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957,01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000,00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042,99 USD dana 02.11.2018. godine.

Društva, Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirili u potpunosti obaveze prema Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja po predmetnim kreditima.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić je izmirivalo u prethodnom periodu obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom.

Ostali ugovori o kreditima, sa krajnjim korisnicima, su raskinuti , uslijed nenaplativosti redovnim putem. Postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, provodi Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa države Crne Gore, za povjerioca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Stanje duga ,na 31.12.2022. godine, po aktivnom i raskinutim ugovorima iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje –	3,704,567 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak –	2,759,176 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja –	4,313,062 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje –	4,149,524 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik –	3,325,577 USD
6. IM "Goranović" DOO Nikšić –	2,754,109 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica -	3,587,444 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu Dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva kod Prve banke Crne Gore, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i druge usluge shodno zahtjevu Ministarstva.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse IRFCG AD.

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija", a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2022. godine iznose cca USD 22 miliona.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Vlada Crne Gore je, između ostalih, dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sproveo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2, kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim Zaključkom stavljeni su van snage gore pomenuti zaključci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore usvojila nove zaključke, tj. promijenila zaključak od 26. maja 2022. godine. Izmjenom zaključaka, između ostalog, definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da, nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa prelaznog računa Prve banke CG, te daljeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

Do dana objave ovih finansijskih iskaza pitanje zajma Abu Dabi fonda za razvoj, kao i pitanje spornih kredita plasiranih iz sredstava zajma, ostaje neriješeno. Između ostalog u ovom trenutku ne postoji otvoren račun za priliv sredstava od korisnika kredita. Istina u svim predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti (gore navedeni osim IM Goranović doo Nikšić) postupke prinudne naplate vodi Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, za povjerenca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontrolisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je IRFCG AD ušao u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2022. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja.

IRFCG AD identifikuje kao povezane strane zavisno pravno lice Turistički centar „Durmitor“ DOO Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD, zatim lokalne samouprave (opštine), koje predstavljaju javna pravna lica, državne institucije, preduzeća u državnom vlasništvu i ministarstva.

U toku 2022. godine IRFCG AD nije povećavao vrijednost uloga u zavisnom društvu Turistički centar „Durmitor“. Dana 11. decembra 2019 godine je zaključen ugovor o kratkoročnoj pozajmici društvu, u iznosu EUR 110.750. Rok za povraćaj pozajmice je 01. septembar 2020. godine. Dana 03. juna 2020. godine i 02. decembra 2020. godine zaključeni su ugovori o kratkoročnim pozajmicama, u iznosu EUR 41.639 i EUR 112.063. Rok za povraćaj pozajmica je 31.12.2020. godine. Dana 29. oktobra 2021. godine zaključen je ugovor o dugoročnom zajmu društvu, u iznosu EUR 274.392. Rok za povraćaj zajma je 31.12.2031. godine. Nije bilo drugih transakcija, u toku 2022. godine, sa zavisnim pravnim licem.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

IRFCG AD posredstvom organa upravljanja društva utiče na poslovne odluke zavisnog pravnog lica.

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost IRFCG AD prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu.

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine i 31. decembra 2021. godine su prikazane kao što slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Opština Cetinje	-	-
Opština Plužine	-	40.386
Opština Bijelo Polje	-	-
Opština Danilovgrad	-	-
Opština Kolašin	189.851	253.967
Opština Pljevlja	-	-
Opština Nikšić	-	-
Opština Plav	-	-
Opština Andrijevica	419.083	469.424
Opština Ulcinj	98.535	178.117
Opština Šavnik	-	-
Opština Rožaje	899.822	1.161.857
	1.607.291	2.103.751

IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama i obavezu po primljenim avansima, prema navedenim opštinama, na dan 31. decembra 2022. godine, u iznosu EUR 11.191.

Prhodi od kamata:

	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Opština Cetinje	-	474
Opština Plužine	596	2.439
Opština Bijelo Polje	-	597
Opština Danilovgrad	-	79
Opština Kolašin	8.825	11.290
Opština Pljevlja	-	111
Opština Nikšić	-	129
Opština Plav	-	28
Opština Andrijevica	13.390	14.876
Opština Ulcinj	7.800	12.049
Opština Šavnik	-	594
Opština Rožaje	40.865	51.147
	71.476	93.813

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Izloženost IRFCG AD prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po kreditnim i faktoring aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	1.805.680	2.144.767
Komunalno doo Danilovgrad	35.829	66.139
JP za nacionalne parkove Podgorica	68.060	113.836
JP Komunalno stambeno Budva	19.252	41.199
Montefarm Podgorica	-	100.633
Klinički centar CG	-	187.233
Opšte gradske bolnice u CG	-	243.774
Plantaže 13 jul AD Podgorica		
direktni krediti	6.580.706	6.401.173
Luka Bar	5.951.679	6.661.646
EPCG	27.470.685	-
Monteput	45.040.728	33.868.309
Institut Simo Milošević AD	2.225.693	2.364.603
	89.198.312	52.193.312

Prihodi kamata

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	80.811	124.340
Komunalno doo Danilovgrad	4.188	6.640
JP za nacionalne parkove Podgorica	3.716	5.508
JP Komunalno stambeno Budva	1.821	3.060
Vodovod i kanalizacija Podgorica –faktoring-regresni dužnik	-	-
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	151.457	162.699
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	26.446	33.135
Luka Bar	181.592	158.281
EPCG	83.574	-
Monteput	1.358.378	1.028.827
Institut Simo Milošević AD	65.552	52.793
	1.957.535	1.575.283

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iznose bruto EUR 1.310.810 (2021: EUR 1.415.239).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Na dan izdavanja ovih finansijskih izvještaja evidentan je uticaj ratnih sukoba u Ukrajini, na ukupna ekonomska kretanja u cijelom svijetu pa i u Crnoj Gori. IRFCG AD aktivno prati razvoj događaja i procjenjuje uticaj na poslovanje, finansijske rezultate, finansijski položaj i novčane tokove, sa posebnim akcentom na kretanje cijena izvora finansiranja, koji pokazuju trend povećanja. Na dan izdavanja ovih izvještaja IRFCG AD nije identifikovao značajne događaje koji bi zahtjevali korekcije priloženih finansijskih izvještaja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza IRFCG AD i njihovu fer vrijednost:

iznosi u EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2021. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	84.107.484	84.107.484
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	45.487.256	45.487.256
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	311.928.078	311.928.078
Ulaganja u hartije od vrijednosti	3.326.447	3.326.447
	444.849.265	444.849.265
Dugoročne obaveze –kreditni	371.635.004	371.635.004
	371.635.004	371.635.004
Stanje na dan 31. decembra 2022. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	47.254.908	47.254.908
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	34.033.724	34.033.724
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	334.561.630	334.561.630
Ulaganja u hartije od vrijednosti	6.081.999	6.081.999
	421.932.261	421.932.261
Dugoročne obaveze –kreditni	344.789.128	344.789.128
	344.789.128	344.789.128

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (nastavak)

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2022. godine u iznosu od EUR 6.081.999 (2021: EUR 3.326.447 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2022. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	6.081.999	-	6.081.999
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	6.081.999	1.834.617	7.916.616
31. decembar 2021. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	3.326.447	-	3.326.447
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	3.326.447	1.834.617	5.161.064

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

IRFCG AD razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine, rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Uslijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji IRFCG AD prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću IRFCG AD ka rizicima.

Model upravljanja rizicima IRFCG AD zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je IRFCG AD najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom IRFCG AD. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditni odbor, koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima IRFCG AD u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima IRFCG AD zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava IRFCG AD, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. IRFCG AD, putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Odbor direktora je usvojio sledeće akte:

- Politiku upravljanja kreditnim rizikom;
- Proceduru upravljanja kreditnim rizikom;
- Pravilnik o primjeni metodologije u vezi IFRS9 standarda;
- Politiku upravljanja operativnim rizikom;
- Proceduru upravljanja operativnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju tržišnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti;
- Pravilnik o radu Službe unutrašnje kontrole;
- Politiku kolaterala;

Interna revizija IRFCG AD prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom IRFCG AD i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izveštavaju Odboru direktora.

Odbor direktora IRFCG AD je odgovoran za analizu finansijskih iskaza IRFCG AD, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima Izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima IRFCG AD. Odboru direktora pomaže Interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat nespunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema IRFCG AD.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika, IRFCG AD:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode,
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika,
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbeđenja.

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost IRFCG AD kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih preduzećima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim preduzećima. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivi bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospeljeću;
- Diversifikacija po proizvodima.

Kreditni se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izveštava Odbor direktora.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2022.		31.12.2021.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
<i>Dugoročni finansijski plasmani</i>				
Učešća u kapitalu	84.977.118	7.916.616	84.977.118	5.161.063
Ostali dugoročni finansijski plasmani	297.865.568	268.215.175	289.022.884	263.914.810
<i>Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina</i>				
Potraživanja	30.473.558	28.197.789	31.573.297	29.217.105
Kratkoročni finansijski plasmani	77.902.785	75.182.391	69.606.350	64.283.419
Gotovina	47.355.390	47.254.908	84.207.967	84.107.484
	538.574.419	423.766.879	559.387.616	446.683.881

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2022. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	34.133.844	-	-	1.411.421	35.545.265
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	349.998.390	8.708.555	1.012.381	10.977.320	370.696.646
Javni sektor	11.349.473	-	-	-	11.349.473
Komercijalni klijenti	332.724.579	8.428.046	988.697	10.501.323	352.642.645
Fizička lica	4.649.278	244.759	23.684	475.997	5.393.718
Ostalo	1.275.060	35.750	-	-	1.310.810
Ulaganja u hartije od vrijednosti	6.081.999	-	-	-	6.081.999
31. decembar 2021. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	-	1.428.264	47.038.272
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	316.863.822	14.473.598	1.037.916	10.788.923	343.164.259
Javni sektor	11.410.865	-	-	-	11.410.865
Komercijalni klijenti	298.582.704	14.279.509	988.095	10.341.996	324.192.304
Fizička lica	5.455.015	194.089	49.821	446.927	6.145.852
Ostalo	1.415.238	-	-	-	1.415.238
Ulaganja u hartije od vrijednosti	3.326.447	-	-	-	3.326.447

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2022.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	34.133.844	-	1.411.422	35.545.265	100.119	-	1.411.422	1.511.541	34.033.724
Kredit i potraživanja od klijenata. Bruto	221.436.892	79.215.374	41.070.821	341.723.087	1.252.100	9.539.059	24.568.077	35.359.247	306.363.841
Javni sektor	3.516.859	19.252	-	3.536.111	20.008	731	-	20.739	3.515.372
Komerčajni klijenti	213.499.651	77.708.867	40.273.931	331.482.449	1.206.979	9.358.757	24.022.851	34.588.587	296.893.862
Fizička lica	3.205.668	1.391.160	796.890	5.393.718	18.202	161.337	545.226	724.765	4.668.953
Ostalo	1.214.715	96.095	-	1.310.810	6.911	18.244	-	25.156	1.285.654
Faktoring	25.852.732	2.319.089	801.737	28.973.558	110.746	11.132	653.892	776.769	28.197.789
Ukupno	281.423.468	81.534.463	43.283.980	406.241.911	1.462.965	9.550.201	26.633.391	37.646.557	368.595.354

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2021.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	1.428.264	47.038.272	122.752	-	1.428.264	1.551.016	45.487.256
Kredit i potraživanja od klijenata. Bruto	186.984.983	85.183.043	40.922.936	313.090.962	1.142.614	11.424.935	17.812.440	30.379.990	282.710.972
Javni sektor	4.428.494	41.199	-	4.469.693	27.190	2.752	-	29.942	4.439.751
Komerčajni klijenti	176.519.126	84.526.811	40.014.242	301.060.179	1.078.516	11.359.419	17.253.035	29.690.970	271.369.209
Fizička lica	4.622.125	615.033	908.694	6.145.852	28.219	62.765	559.405	650.389	5.495.463
Ostalo	1.415.239	-	-	1.415.239	8.689	-	-	8.689	1.406.549
Faktoring	24.970.654	3.817.432	1.285.211	30.073.297	96.263	9.243	750.687	856.192	29.217.105
Ukupno	257.565.645	89.000.475	43.636.411	390.202.531	1.361.629	11.434.178	19.991.391	32.787.198	357.415.333

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi: (nastavak)

	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnijih potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnijih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2022.	34.133.844	1.411.422	35.545.265	100.119	1.411.422	1.511.541	34.033.724
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	300.652.266	41.070.821	341.723.087	10.791.170	24.568.077	35.359.247	306.363.841
Kredit i potraživanja od klijenata	3.536.111	-	3.536.111	20.739	-	20.739	3.515.372
Javni sektor	291.208.518	40.273.931	331.482.449	10.565.736	24.022.851	34.588.587	296.893.862
Komerčajni klijenti	4.596.828	796.890	5.393.718	179.539	545.226	724.765	4.668.953
Fizička lica	1.310.810	-	1.310.810	25.156	-	25.156	1.285.654
Ostalo	28.171.820	801.738	28.973.558	121.878	653.891	775.769	28.197.789
Faktorinng	362.957.930	43.283.981	406.241.911	11.013.167	26.633.390	37.646.557	368.595.354
Ukupno							

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja:

	Restrukturirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restrukturirana potraživanja	S2 restrukturirana potraživanja	S3 restrukturirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restrukturiranih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
31.12.2022.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	8.705.193	8.705.193	-	-	25.619	25.619	-	-	2,14%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	88.946.742	27.799.393	36.542.614	24.604.835	17.782.735	158.157	4.554.357	13.070.221	21,90%
Javni sektor	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%
Komercijalni klijenti	88.276.589	27.454.620	36.994.678	24.427.290	17.718.761	156.195	4.541.147	13.021.419	21,73%
Fizička lica	670.153	344.773	147.836	177.545	63.974	1.962	13.210	48.802	0,16%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%
31.12.2021.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	10.358.528	10.358.528	-	-	27.952	27.952	-	-	2,65%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	113.481.234	51.289.217	37.479.364	24.712.653	13.930.622	314.904	5.187.151	8.428.567	29,08%
Javni sektor	1.783.784	1.783.784	0	0	10.952	10.952	0	0	0,46%
Komercijalni klijenti	110.904.321	49.008.406	37.386.415	24.509.501	13.844.025	300.911	5.178.106	8.365.008	28,42%
Fizička lica	793.129	497.027	92.949	203.152	75.645	3.041	9.045	63.559	0,20%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja: (nastavak)

	Restruktuirana potraživanja-Bruto izloženost	Restruktuirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih problematičnih potraživanja	Učeste restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
31.12.2022.							
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	8.705.193	8.705.193	-	25.619	25.619	-	2,14%
Kredit i potraživanja od klijenata	88.946.742	64.341.907	24.604.835	17.782.735	4.712.514	13.070.221	21,90%
Javni sektor	-	-	-	-	-	-	0,00%
Komercijalni klijenti	88.276.589	63.849.299	24.427.280	17.718.761	4.697.342	13.021.419	21,73%
Fizička lica	670.153	492.608	177.545	63.974	15.172	48.802	0,16%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	0,00%

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti IRFCG AD kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2022.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	35.545.265	-	-	35.545.265
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	341.723.088	-	-	341.723.088
<i>Javni sektor</i>	<i>11.349.473</i>	-	-	<i>11.349.473</i>
<i>Komercijalni klijenti</i>	<i>323.669.087</i>	-	-	<i>323.669.087</i>
<i>Fizička lica</i>	<i>5.393.718</i>	-	-	<i>5.393.718</i>
<i>Ostalo</i>	<i>1.310.810</i>	-	-	<i>1.310.810</i>
Factoring	28.973.558	-	-	28.973.558
31.12.2021.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	47.038.272	-	-	47.038.272
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	313.090.962	-	-	313.090.962
<i>Javni sektor</i>	<i>11.410.865</i>	-	-	<i>11.410.865</i>
<i>Komercijalni klijenti</i>	<i>294.119.006</i>	-	-	<i>294.119.006</i>
<i>Fizička lica</i>	<i>6.145.852</i>	-	-	<i>6.145.852</i>
<i>Ostalo</i>	<i>1.415.239</i>	-	-	<i>1.415.239</i>
Factoring	30.073.297	-	-	30.073.297

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRFCG AD neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospeljeća, ili rizik da će za izmirenje dospeljih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove. IRFCG AD održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana, da bi na taj način bio u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospeljeća.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika IRFCG AD je usvojio i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju politiku upravljanja rizikom likvidnosti, plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i nepredviđenih okolnosti i proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija. Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRFCG AD svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospeljih obaveza i da se kvartalno izvještava Odbor za upravljanje aktivom i pasivom o kretanju ovog koeficijenta. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1. IRFCG AD osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesešnom nivou redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive.

	1m	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24mjeseci	3- 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
(00)EUR								
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	39.254	-	-	-	-	-	-	39.254
Oročeni depoziti	-	3.000	-	8.000	-	-	-	11.000
Kredit	14.928	12.972	20.033	40.591	73.921	164.515	83.085	410.045
Glavnica	12.983	11.267	17.501	35.901	66.111	151.347	79.829	374.939
Kamata	1.945	1.704	2.532	4.690	7.811	13.169	3.256	35.106
Faktoring	6.811	14.470	7.997	-	-	-	-	29.278
Glavnica	6.739	14.337	7.897	-	-	-	-	28.973
Kamata	72	133	100	-	-	-	-	305
Ukupno	60.992	30.441	28.030	48.591	73.921	164.515	83.085	489.575
Pozajmice	3.916	6.449	11.121	22.594	50.227	154.692	105.561	354.560
Glavnica	3.700	6.075	10.431	21.360	48.012	150.327	104.033	343.938
Kamata	216	374	690	1.234	2.215	4.365	1.528	10.622
Ukupno	3.916	6.450	11.121	22.594	50.227	154.692	105.561	354.560
Razlika	57.076	23.992	16.909	25.997	23.694	9.823	(22.476)	135.015
kumulativni gap	57.076	81.068	97.977	123.974	147.669	157.492	135.016	

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode IRFCG AD ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da IRFCG AD nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Rizik promjene kamatnih stopa izvora finansiranja je evidentan u 2022. godini, što se odrazilo i na visinu kamatnih stopa po kojima IRFCG AD plasira sredstva korisnicima kredita. Po pitanju ostalih tržišnih rizika tu je rizik uticaja promjene kamatne stope na prihod od kamate na oročena sredstva u poslovnim bankama. IRFCG AD nastoji da ovaj rizik minimizira odabirom najpovoljnijih ponuda poslovnih banaka.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju IRFCG AD, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan IRFCG AD za obavljanje određenih poslova za IRFCG AD, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti IRFCG AD gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

IRFCG AD je uspostavio sistem upravljanja operativnim rizikom, koji obuhvata:

- politiku i proceduru - Inteme akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
- utvrđivanje operativnog rizika,
- tretiranje operativnih rizika (procjena, mitigacija i prihvatanje),
- kvantifikovanje operativnog rizika,
- praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku,
- utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike.

Procesom upravljanja operativnim rizikom utvrđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima IRFCG AD. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti IRFCG AD operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

IRFCG AD je implementirao nekoliko instrumenata radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete usljed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Operativni rizik (nastavak)

- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) se prate unutar IRFCG AD kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije sa zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku.
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRFCG AD". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima, za upravljanja operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za IRFCG AD je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik IRF koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosjeak neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine), pomnoži sa koeficijentom 0,15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika, neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

U tom smislu, za izloženosti prema licima povezanim sa IRFCG AD primenjuju se sljedeći interni limiti:

- ukupna izloženost IRFCG AD prema svim licima povezanim sa IRFCG AD ne smije biti veća od 100% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava I/II članova njihove uže porodice smije iznositi najviše 5% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema zaposlenom koji nije lice iz tačke 1 ovog stava smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ne smije iznositi više od 20% sopstvenih sredstava IRFCG AD zbir ukupne izloženosti IRFCG AD prema pravnim licima koje kontroliše IRFCG AD.

Izloženost IRFCG AD prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženosti IRFCG AD.

IRFCG AD je definisao limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala IRFCG AD, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D.

Izvještaj menadžmenta
za 2022. godinu

SADRŽAJ

I.	Opšti podaci i korporativno upravljanje	2
II.	Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja	7
III.	Ukupna kreditna aktivnost tokom 2022. godine	10
IV.	Akcije / Udjeli	13
V.	Investicione nekretnine i stečena aktiva	13
VI.	Rizici	14
VII.	Međunarodna saradnja	21
VIII.	Mjere zaštite životne sredine	27
IX.	Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja	28
X.	Planirani budući razvoj	28

I. Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu – IRF CG) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Zakon“) („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17).

IRF CG posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomyemog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost IRF CG je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
  - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
  - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
  - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
  - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
  - podstiče zapošljavanje;
- izdavanje garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju IRF CG;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprjeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

IRF CG je osnovan kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. IRF CG je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o Investiciono - razvojnom fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima IRF CG.

Prava i dužnosti osnivača IRF CG, u skladu sa Zakonom, vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike IRF CG, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

IRF CG je uspostavio sistem korporativnog upravljanja u skladu sa zakonskom regulativom i dobrom praksom poslovanja. Principi i pravila korporativnog upravljanja se uspostavljaju prije svega kroz Zakon o Investiciono-razvojnem fondu Cme Gore i Statut društva gdje su definisane nadležnosti organa upravljanja i rukovođenja, na način da se iste ne preklapaju i da omogućavaju efikasno upravljanje koje obezbjeđuje realizaciju postavljenih ciljeva i planova.

Organi IRF CG su *Skupština*, kao organ i predstavnik osnivača, *Odbor direktora*, kao organ upravljanja i rukovođenja, *Izvršni direktor*, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom IRF CG (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine IRF CG, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom.

Skupštinu IRF CG čini predstavnik kojeg imenuje Vlada Cme Gore. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje.

Odbor direktora je organ upravljanja, rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Odbor direktora ima tri člana, koji između sebe biraju Predsjednika. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština IRF CG.

Odbor direktora IRF CG predlaže: Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi Godišnji plan rada, Finansijski plan i Srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike IRF CG; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i Zakonom.

Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora direktora uređena su aktima IRF CG.

Tokom 2022. godine Odbor direktora IRF CG je održao ukupno 59 sjednica.

Izvršnog direktora IRF CG imenuje i razrješava Odbor direktora.

Na dan 31. decembar 2022. godine, Izvršna direktorica IRF CG je dr Irena Radović.

Izvršni direktor predstavlja i zastupa IRF CG i odgovara za zakonitost rada, organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun IRF CG; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima.

Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u IRF CG. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Interna revizorka IRF CG je mr Tina Darmanović.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

U okviru IRF CG djeluje Kreditno-garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za Informacioni sistem i Savjetodavno tijelo Odbora direktora.

Na redovnoj godišnjoj skupštini akcionara IRF CG koja je održana dana 22. novembra 2022. godine sa nastavkom od dana 02.12.2022. godine, u skladu sa članom 21 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore i uz saglasnost Vlade Crne Gore, imenovan je novi, odnosno reizbaran aktuelni Odbor direktora u sastavu:

Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora;

dr Irena Radović, članica;

Marko Ivanović, član.

Konstitutivna sjednica novog Odbora direktora je bila 02. decembra 2022. godine.

- Članovi Kreditno - garantnog odbora, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Milena Milović, predsjednica Odbora, predstavnica Ministarstvo finansija Vlade Crne Gore;
Nikola Milosavljević, član;
Vladislav Dulović, član;
Đuro Kažić, član;
Mirko Mašković, član;
Mladen Perić, član;
Mirjana Ivanović, članica.
- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Aleksandar Nišavić, predsjednik Odbora;
Aleksandra Popović, članica, predstavnica Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
mr Tina Darmanović, članica;
Mira Trebješanin, članica;
Sanja Mićunović, članica.
- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Ana Cmiljanić, predsjednica Odbora;
mr Zoran Senić, član;
Igor Radonjić, član.
- Članovi Odbora za Informacioni sistem, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Dejan Abazović, predsjednik Odbora;
Jelena Strugar, član;
Stana Delić, članica;
Mladen Perić, član;
Davor Đurović, član.
- Članovi savjetodavnog tijela Odbora direktora IRF CG, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Đorđe Jevtić i Mijomir Čirović.

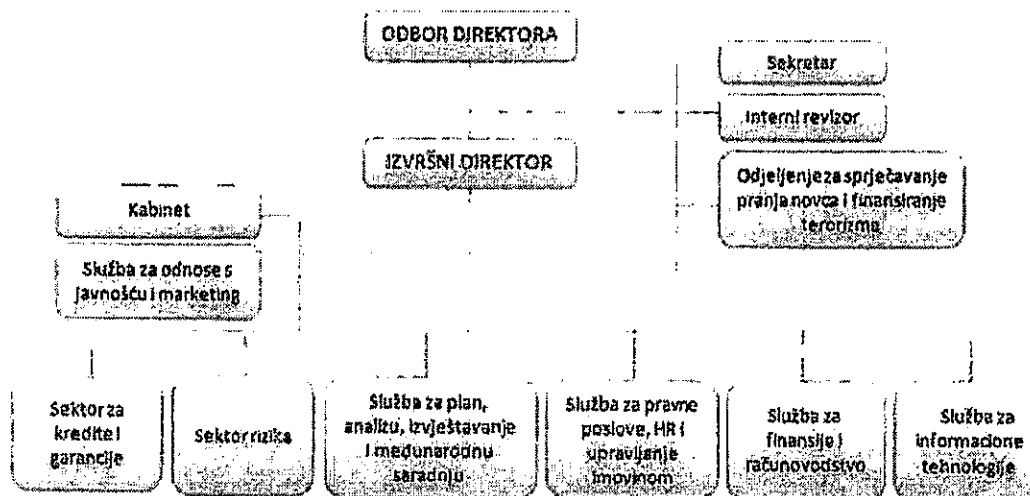
1.1. Organizaciona struktura

Unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta postavljena je da ostvari ciljeve IRF CG i da bude u funkciji efikasne i efektivne realizacije poslovnih procesa, kojima se obezbeđuje ostvarivanje cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti s jedne strane i uzajamne povezanosti poslova s druge strane, poštujući načela:

- grupisanja istovrsnih ili srodnih i međusobno povezanih poslova u odgovarajuće organizacione jedinice;
- obezbeđenja djelotvornog i skladnog rada i efikasnog nadzora nad sektorima i službama;
- obezbeđenja efikasnog i efektivnog postupanja po zahtjevima klijenata;
- obezbeđenja zakonitosti rada.

Sve aktivnosti u IRF CG su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Kabinet, Sektor za kredite i garancije, Sektor rizika, Služba za pravne poslove, HR i upravljanje imovinom, Služba za finansije i računovodstvo, Služba za odnose s javnošću i marketing, Služba za informacione tehnologije, Služba za unutrašnju kontrolu, Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju i Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Tim IRF CG čini 92 zaposlena, a prosječna starost je 39 godina. Od ukupnog broja zaposlenih 54% čine žene, 46% čine muškarci dok 89% zaposlenih ima visoko stručno obrazovanje.

Sistem unutrašnje kontrole i upravljanja rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U cilju postizanja pouzadnosti i objektivnosti računovodstvenih iskaza uspostavljen je sistem unutrašnje kontrole na način da su internom organizacijom i procedurama definisane kontrolne tačke, kako bi se osigurala tačnost podataka, ispravnost i ažurnost knjiženja poslovnih promjena i usaglašenost analitika i sintetičkih podataka u glavnoj knjizi.

IRF CG na dnevnoj osnovi održava i unaprjeđuje sistem internih kontrola kroz efikasno izvršavanje poslova na svim nivoima nadležnosti, kroz blagovremenu obradu finansijskih i drugih informacija i podataka, kao i kroz praćenje uskladenosti sa propisima i aktima koji uređuju poslovanje društva.

Izuzetno značajno mjesto u sistemu unutrašnjih kontrola zauzima aktivno upravljanje svim vrstama rizika kojima je IRF CG izložen u poslovanju, uključujući i operativni rizik - rizik gubitaka usljed neadekvatnih internih procesa uključujući rizike povezane sa informacionim sistemom, pravni rizik i drugo, a sve u skladu sa regulativom CBCG i nizom Internih akata.

Posebno značajnu ulogu u praćenju funkcionisanja sistema Internih kontrola imaju Interna revizija i Revizorski odbor, čije su nadležnosti definisane Internim pravilnikom i Poslovníkom o radu.

Koordinacija procesom unutrašnjih kontrola u IRF CG se sprovodi posredstvom funkcija:

- ✓ Interni revizor, imenovan u martu 2012. godine;
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unaprjeđenju upravljanja i unutrašnjih kontrola, imenovano u septembru 2022. godine;
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima, imenovano u septembru 2022. godine;
- ✓ Lice određeno za prijem i postupanje po prijavama o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u IRF CG, imenovano rješenjem u septembru 2022. godine.

II. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2022. godini ostvario pozitivan poslovni rezultat u iznosu od 1.900.093 EUR.

Poslovni prihodi su iznosili 12.903.751 EUR i čine ih: prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu u iznosu od 12.118.745 EUR, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2022. godine u iznosu od 304.173 EUR, kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 480.833 EUR.

Ukupni rashodi su iznosili 11.148.092 EUR. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog portfolija odnosi 4.999.673 EUR. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.288.032 EUR.

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2022. godini iznosili 2.639.735 EUR.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31. decembar 2022. godine, iznosi 441.708.046 EUR što predstavlja pad od 5% u odnosu na kraj 2021. godine. Navedena promjena je rezultat smanjenja obrtnih sredstava uslijed realizacije kreditne aktivnosti i isplata međunarodnim finansijskim institucijama po osnovu postojećih izvora finansiranja.

Na kraju 2022. godine iznos kapitala je 93.265.800 EUR što predstavlja rast od 5% u odnosu na 2021. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2022. godine ostvaren značajan efekat umanjenja rezervacija po osnovu učešća IRF-a u vlasništvu drugih subjekata, u odnosu na 2021. godinu, najvećim dijelom zbog porasta vrijednosti akcija privrednog društva "Plantaže", u kojoj IRF u kapitalu učestvuje sa 22,22%.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja prema međunarodnim finansijskim institucijama, na kraju 2022. godine iznose 344.789.652 EU i smanjene su 7% u odnosu na 2021. godinu. Tokom 2022. godine IRF CG je koristilo finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Francuske razvojne agencije.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJU - BILANS STANJA		
POZICIJA	2022	2021
AKTIVA		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	288.706.129	284.849.527
I. NEMATERIJALNA ULAGANJA	98.117	145.571
II. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	4.651.197	4.833.439
III. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	283.956.815	279.870.518
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	152.615.760	170.437.201
I. ZALIHE	216	122
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	29.581.147	30.470.544
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	75.182.391	64.283.419
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	47.254.908	84.107.484
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	597.088	575.632
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	386.188	390.008
F. UKUPNA AKTIVA	441.708.046	464.676.734
PASIVA		
A. KAPITAL	93.265.800	88.530.655
I. OSNOVNI KAPITAL	105.598.176	105.518.676
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 15.126.046	- 17.881.598
V. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	2.793.670	893.577
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	893.577	-
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	1.900.093	
3. Gubitak ranijih godina	-	
4. Gubitak tekuće godine	-	-
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	302.581.718	329.029.365
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	96.293	54.325
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	44.271.010	45.489.948
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.483.225	1.572.442
G. UKUPNA PASIVA	441.708.046	464.676.734

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2022	2021
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	12.903.751	13.142.144
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	116.080	362.331
5. Troškovi poslovanja	956.660	812.217
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.286.032	2.230.461
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	189.654	116.699
8. Ostali rashodi iz poslovanja	5.032.043	5.410.821
I. Poslovni rezultat	4.553.423	4.934.277
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	25.854
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	28.373	5.108
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	2.639.735	2.906.572
II. Finansijski rezultat	- 2.611.362	- 2.875.610
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja	1.942.061	2.058.667
IV. Neto rezultat poslovanja koje je obustavljeno	-	-
V. Rezultat prije oporezivanja	1.942.061	2.058.667
14. Poreski rashod perioda	41.969	8.323
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	1.900.093	2.050.345

III. Ukupna kreditna aktivnost tokom 2022. godine

Ukupna kreditna aktivnost za 2022. godinu je iznosila 185 mil EUR, što je 23% iznad plana, koji je za 2022. godinu iznosio 150 mil EUR.

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na:

- Pобољшanje konkurentnosti privrede, bazirano na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji, razvoju prioritetnih sektora, ravnomjerno-regionalnom razvoju, unaprjeđenju i modernizaciji poslovanja, osiguravanju likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća i diversifikaciji ekonomskih aktivnosti;
- Podrška posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači) u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika, uz podršku garantnih šema;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodne za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvaliteta života za ostanak stanovništva na selu.

3.1. Razvoj preduzetništva

Proširivanje preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa, za uključivanje u proces kreiranja nove vrijednosti, kroz osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva, je jedan od preduslova unaprjeđenja životnog standarda kroz održivi i inkluzivni ekonomski rast.

S tim u vezi, kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, kako direktno, tako i u saradnji sa ministarstvima.

Početak 2022. godine, IRF CG je realizovao kampanju „Ona pokreće biznis“ koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unaprjeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta i afirmasalo žensko preduzetništvo kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja. Takođe, u okviru kampanje, polazeći od ciljeva i vizije IRF-a, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024, a u skladu sa mapom puta koja je usmjerena na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa i implementaciju ciljeva održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, rodne ravnopravnosti, osnaživanja i jednakog pristupa finansijama, investicija u društvu usmjerenih na ravnomjerno ekonomski razvoj i inkluziju, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

Kao rezultat gore navedenog, tokom 2022. godine podržano je 142 projekta u vrijednosti od 19,2 mil EUR, čime je ostvaren porast od preko 200% u odnosu na 2021. godinu. Učešće iznosa podrške ženama u biznisu u ukupnim plasmanima IRF-a je, takođe, uvećano na 10% (5% 2021. godine), dok je prema broju plasmana učešće u ukupnom broju plasmana poraslo na 34% (21% za 2021. godinu).

Tokom 2022. godine je bio aktivan program podrške razvoju preduzetništvo u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma. Posebni ciljevi su: otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje

preduzetništva i započinjanja sopstvenog biznisa, animiranje ciljnih grupa – mladih ljudi i žena da se aktiviraju kroz realizaciju svojih biznis ideja kako bi se stimulisala inovativnost i inkluzivnost.

Cilj ove kreditne linije je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih i unaprjeđenje poslovanja postojećih preduzetnika/preduzeća koja posluju kraće od godinu dana od dana apliciranja na Javni poziv kod Ministarstva ekonomskog razvoja.

Mladi u biznisu su bili zastupljeni kroz 74 plasmana u ukupnom iznosu od 18,3 mil EUR, što je 21% više u odnosu na 2021. godinu. Tokom 2021. godine odobreno je 15,1 mil EUR kroz 63 plasmana.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Kreditnom ponudom za 2022. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2022. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 59%, u iznosu od 109 mil EUR.

Sljedi uslužna djelatnost koja sa realizacijom od 37 mil EUR, čini 20% ukupno odobrenih sredstava.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite, kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkurentnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta.

Poljoprivredni proizvođači i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD imaju mogućnost da nedostajuća sredstva za realizaciju projekata obezbijede korišćenjem kredita IRF-a, kao i komercijalnih banaka i mikrokreditnih institucija, u skladu sa njihovim uslovima.

IRF CG za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

IRF CG je za posebnu ciljnu grupu privrednih ribara i pravnih lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti ulova ribe na moru, a koja učestvuju u programu grant šema MIDAS 2 Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore definisao stimulatívne uslove finansiranja.

Projekat MIDAS 2 realizuje se u saradnji sa Direktoratom za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti Sektora morskog ribarstva.

Cilj projekta je modernizacija profesionalne ribolovne flote, poboljšanje standarda sigurnosti plovíbe, uslova rada, kao i higijenskih i zdravstvenih standarda ribe i drugih morskih organizama.

Krediti su namijenjeni za podršku preduzećima, preduzetnicima ili drugim pravnim licima u skladu sa Pozivom Direktorata za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore. Podrška se odnosi na nabavku novih ribolovnih plovnih objekata, u cjelosti operativnih za vršenje ribolovnih aktivnosti, uključujući ribolovnu opremu i ostale troškove u skladu sa Javnim pozivom.

Tokom 2022. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 25 mil EUR, što predstavlja 14% odobrenih sredstava.

U cilju efikasnije realizacije Programa za razvoj prerađivačke industrije za 2022. godinu IRF CG je potpisao Protokol o saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma radi uspostavljanja bližeg partnerskog odnosa i finansiranja potencijalnih korisnika u cilju podrške mikro, malim i srednjim preduzećima isključivo iz sektora prerađivačke industrije.

Proizodna djelatnost, sa realizovanih 7 mil EUR predstavlja 4% odobrenih sredstava, dok je turizam i ugostiteljstvo podržano sa 6 mil EUR (3%).

U okviru ovih sredstava i dalje je značajna podrška likvidnosti, uvažavajući činjenicu da je osim zdravstvene krize dodatni negativan efekat na poslovanje kompanija i predvidivost poslovnog ambijenta imala i bezbjedonosna kriza. Podrška likvidnosti tokom 2022. godine, po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 152 mil EUR.

3.3. Kamatne stope IRF CG

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu, kao i u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnog finansijskog tržišta.

Tokom 2022. godine došlo je do snažnog uvećanja kamatnih stopa na međunarodnom finansijskom tržištu, uslovljeno inflacijom, globalnom bezbjedonosnom krizom i poremećajima u lancima snabdijevanja, kao i snabdijevanjem energentima. Tako je 6-mjesečni EURIBOR, kao osnovice za kreiranje cijene izvora finansiranja, 01 januara 2022. godine bio negativan i iznosio -0,539% dok je na kraju 2022. godine njegova vrijednost bila 2,726%, što znači da je ostvaren porast od 3,275 p.p.

S tim u vezi, IRF CG je fokusiran na primjenu održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuiranoj podršci ranjivih segmenata i opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Za projekte koji se realizuju u opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV. Akcije / Udjeli

U portfoliju IRF CG nalazi se 17 (sedamnaest) akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	1. Učesća u kapitalu koja su registrovana kod CKDD	% učesća u kapitalu
1	Institut Simo Milošević a.d., Igalo	23,64%
2	HTP Ulcinjaska rivijera a.d., Ulcinj	7,64%
3	13 Jul-Plantaže a.d., Podgorica	22,22%
4	Montecargo a.d., Podgorica	0,037%
5	Marina a.d., Bar	16,99%
6	Barska plovidba a.d. Bar	16,15%
7	Kotor-projekt ad Kotor;	16,65%
8	Montepranzo Bokaproduct a.d.Tivat	51,40%
9	HTP Berane a.d. Berane;	15,35%
10	Jugooceanija a.d.Kotor;	14,31%
11	Market a.d.Podgorica;	40,07%
12	Crnogoracoop a.d.Danilovgrad;	10,62%
13	Rudnici boksita a.d.Nikšić	u stečaju 0,016%
14	Mašinopromet – rezervni djelovi a.d.Podgorica	u stečaju 36,01%
15	Opštegrađevinsko Gorica a.d.Podgorica	u stečaju 0,14%
16	Elektroindustrija Obod a.d.Cetinje	u stečaju 8,85%
17	Preduzeće za izgradnju Podgorice a.d.	u stečaju 28,79%

Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost, nemaju svoje organe upravljanja i najveći broj njih je u postupku stečaja ili likvidacije.

IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor“ DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk“ na Žabljaku. IRF CG je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk“, a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je IRF CG finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, cilj je da se nađe rješenje za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk. Navedeno Društvo, IRF CG, predložilo je za privatizaciju modelom tenderske privatizacije, u cilju podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva i samim tim doprinosu razvoja durmitorskog kraja.

V. Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Žabljaku. Pomenute nekretnine IRF CG je u prethodnom periodu

sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom izazovne 2022. godine, a imajući u vidu ranije uzrokovane poremećaje usljed pandemije virusa Covid 19, preduzimao aktivnosti na stvaranju neophodnih preuslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i isplivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

VI. Rizici

U svom poslovanju IRFCG vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik,
- Rizik likvidnosti,
- Tržišni rizik,
- Devizni rizik,
- Rizik kamatne stope,
- Operativni rizik,
- Rizik solventnosti.

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnem fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane Centralne banke Crne Gore, i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je izvršio usklađivanje Internih akata i donose novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2022. godini, nakon djelimičnog oporavka privrede od posljedica pandemije korona virusa, IRF CG je nastavio intenzivnu kreditnu podršku, i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za pripremu sezone i prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj privrednika.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

Nestabilnost tržišta, uzrokovani post covid krizom kao i ratom u Ukrajini, rezultirali su rastom cijena sirovina, energenata, te inflatnim kretanjima, donoseći nove izazove za privrednike i potencijalni rast kreditnog rizika kako u 2022. godini, tako i u narednom periodu.

Za očekivati je da će u 2023. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti i podrške ostalim projektima, a sve u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja, što će zahtijevati dalje adekvatno upravljanje kreditnim rizikom u cilju održavanja finansijske stabilnosti IRF CG.

Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.001 aktivna plasmana:

- Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja**

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,815	90.70%	384,429,511.25	94.58%
31-60	88	4.40%	8,755,709.66	2.15%
61-90	15	0.75%	1,020,988.29	0.25%
91-150	6	0.30%	1,156,864.98	0.28%
151-270	5	0.25%	3,717,429.62	0.91%
271-365	2	0.10%	215,512.27	0.05%
preko 365	70	3.50%	7,164,086.78	1.76%
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 3.01% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

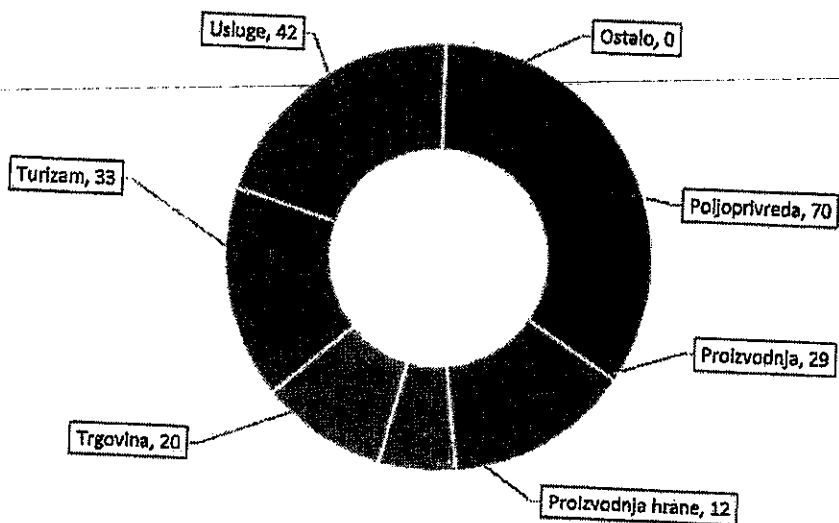
- Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama**

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	289	14.44%	130,719,908.76	32.16%	0.00
B1	461	23.04%	114,611,660.06	28.20%	2,292,017.66
B2	1032	51.57%	117,903,357.62	29.01%	8,177,003.29
C1	79	3.95%	10,937,522.00	2.69%	2,187,504.35
C2	44	2.20%	6,359,532.28	1.56%	2,543,812.94
D	12	0.60%	13,737,799.85	3.38%	9,616,459.90
E	84	4.20%	12,190,322.28	3.00%	12,188,180.28
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%	37,004,978.42

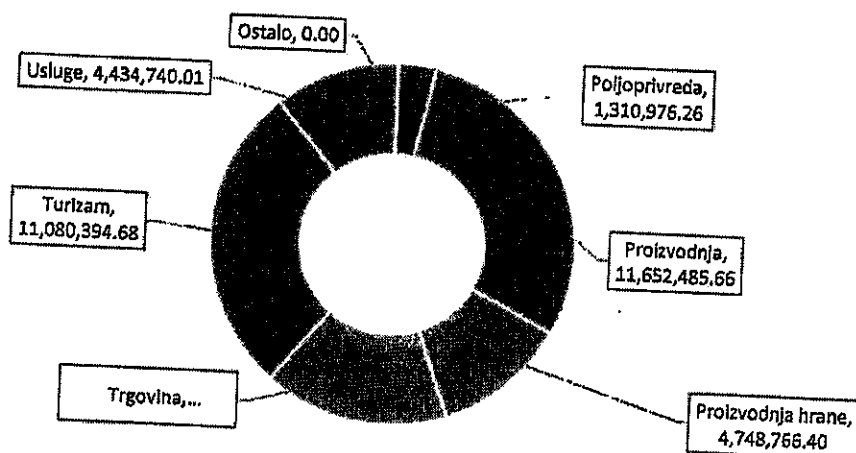
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 10.63% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 112:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

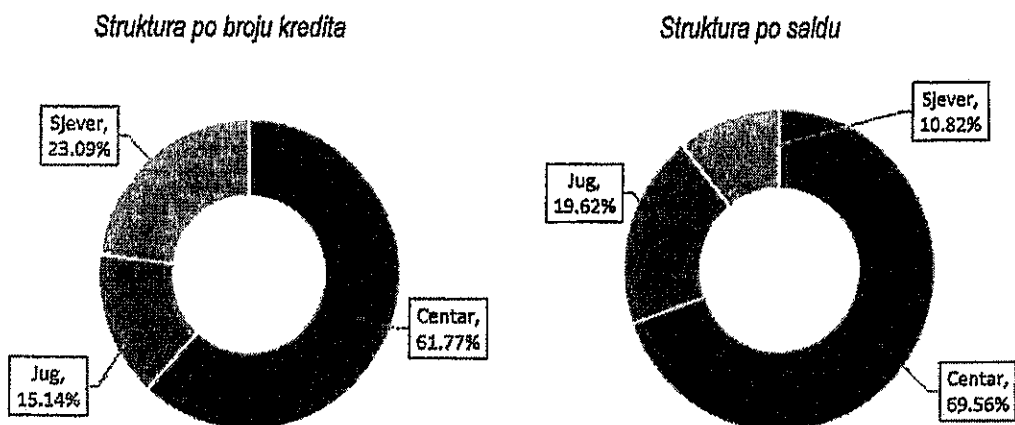
Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivnu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (70 plasmana odnosno oko 33.98%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti proizvodnje (3.42%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, IRF CG primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih dijelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija IRF CG, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

Rizik likvidnosti

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG, IRF CG je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju moguću mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

S tim u vezi, IRF CG je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnosti:

- 1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;
- 2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
- 3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospjeća, ili rizik da će IRF CG za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRF CG svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi IRF CG.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju,
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita,
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama,
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima,
- ostale dospjele obaveze.

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRF CG je uveo praksu dnevnog praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na dan 31.12.2022. godine iznosi 9,3 što znači da su likvidna sredstva IRF CG značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou. Koeficijent mjesečne likvidnosti na dan 31.12.2022. godine iznosi 3,62.

Koeficijent tromjesečne likvidnosti na dan 31.12.2022. godine iznosi 1,75.

Osim mjerenja navedenih koeficijenata likvidnosti, IRFCG redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive i to :

1	Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	11%
2	Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	9%
3	Kreditni plasmani bruto*/Ukupna aktiva	92%
4	Pozajmljena sredstva/Ukupna pasiva	78%

*Preporučena vrijednost pod 1/=min10%;

*Preporučena vrijednost pod 2/=min5%;

*Preporučena vrijednost pod 4/=max90%.

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2022.godine, IRF CG ne posjeduje u portfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG usljed promjene deviznog kursa.

IRF CG je dužan da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

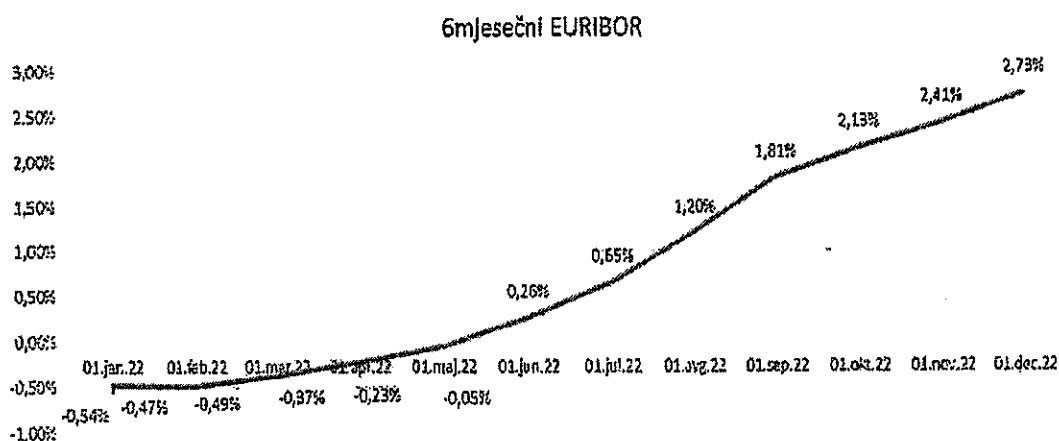
- a) mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
- b) devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
- c) mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očekivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursovima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital IRF CG.

IRF CG na 31.12.2022. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usljed pada vrijednosti finansijske aktive. S obzirom da IRF CG koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom, ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika. Međutim, porast kamata na globalnom finansijskom tržištu je uslovio značajan porast cijene izvora finansiranja.

Tako je 6-mjesečni EURIBOR, kao osnovice za kreiranje cijene izvora finansiranja, 01 januara 2022. godine bio negativan i iznosio -0,539% dok je na kraju 2022. godine njegova vrijednost bila 2,726%, što znači da je ostvaren porast od 3,275 p.p.

Uvažavajući navedeno IRF CG je tokom 2022. godine aktivno komunicirao sa međunarodnim finansijskim institucijama u cilju kreiranja mehanizama za djelimno neutralisanje ove vrste rizika.

Operativni rizik

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima IRF CG za upravljanje operativnim rizikom, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlašćenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta IRF CG.

Operativni rizik u IRF CG definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan IRF CG za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji IRF CG mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

Uspostavljeni sistem upravljanja operativnim rizikom u IRF-u obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
- identifikaciju operativnog rizika,
- tretiranje operativnim rizikom (procjena, mitigacija i prihvatanje operativnog rizika),
- kvantifikovanje operativnog rizika,
- praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku.

U IRF CG je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika).

Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi IRF CG se prate i unaprjeđuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika.

O identifikovanim rizicima, nastalim gubicima, kao i mjerama koje je potrebno preduzeti u cilju rješavanja identifikovanih problema izvještavaju se Odbor za aktivu i pasivu i Odbor direktora. U dijelu upravljanja operativnim rizikom konstantno se primjenjuje unaprjeđenje postojećih procesa, i to u najvećem dijelu vezano za edukaciju zaposlenih o važnosti identifikacije i prijavljivanja događaja vezano za operativne rizike, zatim

unaprijeđenja u identifikaciji i procjeni operativnih rizika u okviru procesa samoprocjene i prilikom eksternalizacije poslovnih aktivnosti.

Izveštaj o štetnim događajima usljed pojave operativnog rizika sastavni su dio mjesečne Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRF-a koji se dostavlja Odboru direktora,

U aprilu 2022. godine usvojen je Akcioni plan za ublažavanje operativnih rizika za 2022. godinu.

U februaru 2022. godine usvojena su revidirana Interna akta iz oblasti upravljanja operativnim rizicima.

Upravljanje kontinuitetom poslovanja predstavlja jedan sveobuhvatan upravljački proces koji identifikuje potencijalne prijetnje, kojima je izloženo poslovanje IRF CG i njihove moguće uticaje na poslovne aktivnosti, i definiše okvir za razvijanje otpornosti i sposobnost efikasnog oporavka IRF CG od posljedica incidentnog događaja i na taj način štiti interese ključnih zainteresovanih strana, reputaciju i ključne poslovne aktivnosti IRF CG. U julu 2022. godine pokrenut je proces revizije Analize uticaja na poslovanje i Plana kontinuiteta poslovanja, a finalni dokumenti su prezentovani Odboru za aktivnu i pasivnu u decembru 2022. godine.

Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da IRF CG nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%. Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2022. godine koeficijent solventnosti iznosi 24%.

VII. Međunarodna saradnja

Tekuća kriza je apostrofirala izazove crnogorske privrede, i kao stratešku neophodnost u prvi plan postavila restrukturiranje ekonomije u srednjem roku, ka sektorima prerađivačke industrije, šumarstva, saobraćaja, skladištenja i transporta, energetike, ali i ka brzorastućem sektoru informisanja i komunikacija, koji su pokazali značajnu otpornost na eksterne šokove.

Ako uzmemo u obzir da je Crna Gora gotovo u potpunosti otvorena i uvozno-zavisna ekonomija, još više je naglašen značaj promjene ekonomske sektorske strukture naše zemlje, kako bi postigli veći nivo otpornosti ekonomije na eksterne šokove i ostali na putu dinamičnog razvoja, sa trendom konvergencije ka razvijenim svjetskim ekonomijama.

IRF CG je kao državna razvojna institucija neophodan katalizator povoljnih uslova finansiranja ka navedenim sektorima, kako bi se povećala njihova atraktivnost, što u krajnjem privlači domaće i strane direktne investicije, kao okosnice strategije razvoja naše ekonomije.

Dodatno, izuzetno je važna uloga i obaveza IRF CG, koja proističe iz potpisanih ugovora s međunarodnim kreditorima i podrazumijeva snažan fokus na „ozelenjavanje“ crnogorske ekonomije, kako bi se dostigli nacionalno definisani ciljevi Crne Gore u smislu Pariškog sporazuma, koji su obaveza svake zemlje kandidata za prijem u članstvo u EU. IRF CG je tokom proteklih godina značajno povećao aktivnosti u ovoj oblasti, dok

se značajno intenziviranje očekuje tokom 2023. godine uspostavljanjem savremenog metodološkog okvira baziranog na inovativnim međunarodnim praksama i rješenjima.

Dodatno, IRF CG kroz saradnju sa institucijama EU pomaže evropske integracije Crne Gore kroz ubrzanu standardizaciju i prihvatanje najboljih praksi ne samo razvojnih banaka već i kompletnog finansijskog tržišta, kako bi Crna Gora na što efikasniji način konvergirala ka željenoj međunarodnoj zajednici, odnosno imala adekvatnu trajektoriju evropskih ekonomskih integracija.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja.

Izmjenom kreditne politike u sektoru energetike, odnosno ukidanjem finansijske podrške za projekte vezane za eksploataciju fosilnih energenata, EIB je zvanično krajem 2019. godine predstavio ambiciozan projekat kako bi postao „Klimatska banka Evropske unije“. Kako bi postigla postavljene klimatske ciljeve, EIB grupa je definisala „Mapu puta klimatske banke EIB grupe“ koja podržava „Evropski Zeleni Dil (Plan)“, sa ambicioznim ciljem da Evropska Unija postane ugljenično-neutralna do 2050. godine.

Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 520 mil EUR kroz jedanaest (11) ugovornih aranžmana.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru IRF- CG, koji finansira najveći dio portfelja IRF-a.

Zaključivanjem desetog ugovora sa EIB-om oktobra 2021. godine, saradnja sa EIB-om se proširila i na projekte klimatske akcije (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte“, ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljanje vodama, otpadom itd.), ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori. U dijelu kreditiranja projekata klimatske akcije IRF CG je pionirska finansijska institucija u Crnoj Gori.

Detaljna analiza efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem IRF CG iz 2019. godine, pokazala je da modalitet plasiranja koncesionih EIB-ovih sredstava ovim putem ostvaruje najveći uticaj u Crnoj Gori, kada je u pitanju poboljšanje pristupa finansijama privredi. U tom smislu EIB je odlučio da ovaj modalitet saradnje zadrži što je i potvrđeno zaključivanjem četiri nova kreditna aranžmana u periodu nakon analize, na iznos od dvije stotine (200) miliona eura.

Dodatno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRFCG je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjenje kamatne stope.

EIB tehnička pomoć

IRF je, pored dosadašnje finansijske podrške EIB-a zatražio i njihovu tehničku podršku u dijelu revizije organizacionog i poslovnog modela odnosno definisanja strategije i planova za sistemsko unaprjeđenje, koji bi bili bazirani na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja u kome IRF posluje, ali i na najboljim međunarodnim praksama razvojno-orijentisanih finansijskih institucija.

Sredstva za ovu tehničku pomoć EIB je obezbijedio kroz Inicijativu za ekonomsku otpornost¹ (ERI inicijativa).

Pored revidiranja organizacionog i poslovnog modela, ova tehnička pomoć ima za cilj da unaprijedi i okvir za monitoring i evaluaciju finansiranih projekata (*M&E framework*). Još jedan od ciljeva ovog zadatka je snaženje kapaciteta IRF-a kako bi bili u mogućnosti da osnažimo finansijske usluge u korist MMSP sektora i preduzetnika u Crnoj Gori, u kontekstu EU integracija i dostizanja ciljeva održivog razvoja.

Na ovom projektu radi tim renomiranih međunarodnih konsultanata iz IPC-a².

Pored navedenog, tehnička pomoć će pomoći IRF CG da se uskladi sa zakonskim i regulatomim zahtjevima, posebno u vezi sa procesom pristupanja Crne Gore EU i podstakne privredu u svojoj misli promovisanja održivog ekonomskog razvoja u Crnoj Gori.

Projekat je počeo u martu 2022. godine i predviđeno trajanje implementacije projekta je 18 mjeseci. Projekat prati zacrtanu dinamiku.

Očekivani rezultati usluga ove tehničke podrške su: *izrada prijedloga strategije IRF-a kojom se unaprjeđuje organizacioni i poslovni model baziran na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja sa posebnim fokusom na analizu transformacije IRF-a u Crnogorsku razvojnu banku, sve na bazi najbolje međunarodne prakse.*

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija.

IRF je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa kao i *programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI)*.

COSME program

COSME je program Evropske unije namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo, koji je počeo 2014. godine i trajao do kraja 2020. godine. Ukupan budžet ovog programa je iznosio 2,3 milijarde eura.

Iako je COSME program završen, IRFCG ima pristup COSME garantnom fondu do 31.12.2023. godine. COSME garancija omogućava pokrće, garanciju kredita (transakcija krajnjih korisnika) ka krajnjem korisniku

¹ <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/eri/index.htm>;

² <https://www.ipcgmbh.com/>;

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

koja za krajnji cilj ima olakšan pristup finansijama za preduzetnike i preduzeća koje imaju dobru i održivu poslovnu ideju, ali takođe imaju i problema sa prikupljanjem dovoljnog kolaterala da bi ostvarili svoj poslovni poduhvat. Cilj COSME garantnog fonda je komplementaran IRF-u kao finansijskoj instituciji koja omogućuje pristup finansijama za ugrožene grupe građana poput mladih, preduzetnika, žena u biznisu, malih poljoprivrednih proizvođača.

Ugovor sa EIF-om je zaključen marta 2019. godine dok je ugovorom definisan maksimalan obim garantovanog portfelja 75 mil EUR. IRF je počeo sa realizacijom ove garancije u drugom kvartalu 2020. godine. Uključivanje kredita u COSME garantni portfelj se vrši na kvartalnoj bazi kada se vrši i presjek stanja. Trenutno stanje garantnog portfelja je:

IRFMN-COSME-LGF-DG	Iznos (EUR)
Ukupan broj pokrivenih kredita	127
Aktuelni obim portfelja	10.804.183,08
Aktuelni iznos garancije	5.402.091,54

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI)

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU a pokrenut od strane Evropske Komisije namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Za period 2021–2027, EaSI program je postao dio Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+)³.

Jedan od tri programska postulata EaSI programa je „Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo“ u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument - EaSI garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski investicioni Fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

Ugovor o garanciji sa EIF-om kojim je omogućen pristup garantnim sredstvima IRF-u je potpisan u januaru 2020. godine i definisan je dozvoljeni maksimalni obim portfelja pokrivenog EaSI garancijom od 5 mil EUR. Trenutno stanje garantnog portfelja je:

IRFMN-EaSI-LGF-DG	Iznos (EUR)
Ukupan broj pokrivenih kredita	100
Aktuelni obim portfelja	1.049.671,98
Aktuelni iznos garancije	931.784,92

EaSI garantni fond je dostupan IRF-u do kraja 2024. godine.

IRF CG ima za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem novih finansijskih usluga u sadejstvu sa pristupom COSME garantom fondu i EaSI garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj

³ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en> ;

privrednika u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolateralala.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja.

CEB doprinosi implementaciji socijalno orijentisanih investicionih projekata kroz tri sektorske linije, redom:

- **Inkluzivni rast:** rad na garantovanju pristupa ekonomskim mogućnostima kako bi se svima obezbijedila prosperitetna budućnost;
- **Podrška ugroženim grupama:** pomoć u integraciji najugroženijih građana kako bi se njegovalo raznovrsnije društvo;
- **Održivost životne sredine:** podrška društvu za život koje promoviše održivost životne sredine, ublažava i prilagođava se klimatskim promjenama.

Prvi kreditni aranžman između IRF-a i CEB-a koji je namijenjen podršci preduzetništvu i razvoju MMSP kao okosnice razvoja crnogorske privrede je potpisan marta 2018. godine. U oktobru 2018. godine se započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana dok je kreditni aranžman u potpunosti realizovan maja 2021. godine čime je bilo podržano gotovo 1.400 projekata širom Crne Gore.

IRF je u decembru 2022. godine, aplicirao za nastavak podržavanja MMSP sektora u CG sa posebnim akcentom na ugrožene grupe poput preduzetnika, mikro i malih preduzeća, ali i privrednika u okviru strukovnih udruženja, koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama.

Trenutno je sa CEB-om aktivan Ugovor u iznosu od 30 mil EUR. Ugovor je potpisan u martu 2022. godine.

Ovaj kreditni aranžman je u potpunosti usklađen sa jednim od sektora djelovanja IRF-a, a to je podrška realizaciji infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtom na ujednačen regionalni razvoj.

Iako veliki dio opština ispod prosjeka razvijenosti u Crnoj Gori, kao ciljna grupa ovog Projekta, ima sužen manevarski prostor za prijeko potrebne komunalne investicije i uopšteno investicije sa namjenom poboljšanja uslova življenja i privredivanja, IRF CG je ušao u ovaj projekat ohrabren dinamikom smanjenja zaduženosti nerazvijenih lokalnih samouprava, mahom iz sjevernog regiona u prethodnom periodu, inovativnom rješenju kolateralizacije kredita putem Egallizacionog fonda, ali i izuzetno povoljnim uslovima finansiranja koje obezbjeđuje CEB kao što su učešće u troškovima investicije od čak 75% kao i najniža kamatna stopa na međunarodnom tržištu, za ove razvojne i socijalno orijentisane namjene. Međutim, ostaje da se vidi koliko će ekonomska kriza izazvana pandemijom COVID-19 kao i kriza izazvana ratom u Ukrajini uticati na dinamiku realizacije ovog aranžmana.

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF)

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF) je regionalni mehanizam za kombinovano finansiranje koji podržava proširenje EU i društveno-ekonomski razvoj u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

WBIF je osnovan 2009. godine kao zajednička inicijativa Evropske komisije, Banke za razvoj Saveta Evrope, Evropske banke za obnovu i razvoj, Evropske investicione banke i nekoliko bilateralnih donatora. Grupa Svjetske banke, Njemačka razvojna banka KfW (*Kreditanstalt für Wiederaufbau*) i Francuska AFD (*Agence Française de Développement*) su se kasnije pridružile Okviru.

WBIF podržava društveno-ekonomski razvoj i pristupanje EU širom Zapadnog Balkana kroz obezbjeđivanje finansijske i tehničke pomoći za strateške investicije u sektorima energetike, životne sredine, socijalnog, transportnog i digitalne infrastrukture. Takođe podržava inicijative za razvoj privatnog sektora. U oktobru 2020. godine predstavljen je Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan kojim se mobilise do 9 milijardi EUR za finansiranja regiona. Podržaće se održiva povezanost, ljudski kapital, konkurentnost i inkluzivni rast, kao i zelena i digitalna tranziciju. Okvir dodjeljuje, na osnovu konkursnih procedura, grantove za aktivnosti pripreme infrastrukturnih projekata, kao i za investicije.

Tokom 2022. godine IRF CG je intenzivirao aktivnosti u cilju kreiranja adekvatnog okvira i umrežavanja nadležnih institucija kako bi mogućnosti kombinovanog finansiranja bile optimalno iskorišćene dok se rezultati očekuju u 2023. godini. Osim toga, planira se sertifikovanje IRF CG kao finansijera projekata vrijednosti ispod 5 mil EUR, pod pokroviteljstvom EIB-a. Ovo bi pomoglo crnogorskim opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka da koriste grantove u okviru 9 milijardi EUR dostupnih kroz Evropski ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, biodiverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja.

U okviru grupe posluje i državna razvojna banka AFD.

Ugovor o finansiranju u iznosu od 50 mil EUR je potpisan aprila 2021. godine, pri čemu je 30 mil EUR usmjereno na zelene projekte, dok je 20 mil EUR opredijeljeno za podršku ugroženim grupama i nerazvijenim regionima države (socijalna komponenta). Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o Grantu u vezi sa tehničkom pomoći IRF-u, ukupne vrijednosti 400 hiljada EUR.

Ovaj grant je usmjeren ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar IRF CG (unaprjeđenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora itd.).

Krajnji cilj tehničke pomoći AFD-a IRF-u je uspostavljanje politike zaštite životne sredine i socijalne odgovornosti.

U 2022. godini je započela realizacija Ugovora o kreditu povlačenjem prve tranše namijenjene finansiranju socijalne komponente na iznos od 5 ml EUR, dok se početak rada konsultanata u okviru tehničke pomoći kontemplirane Ugovorom o finansiranju očekuje u prvom kvartalu 2023. godine.

IPA fondovi

Iako je IRF nacionalna razvojna finansijska institucija Crne Gore, to nas ne čini neprofitnom organizacijom. U tom smislu IRF je ograničen kada su u pitanju apliciranja za IPA fondove, kroz različite tematske pozive.

Međutim, moguće je, efikasnije korišćenje pred-pristupnih fondovima Evropske Unije kroz nacionalno opredjeljena sredstva, kojima upravlja Vlada Crne Gore, odnosno Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma uz angažovanja IRF-a kao partnera u realizaciji projekata.

U narednom periodu postoji mogućnost da IRF osim korisnika sredstava nacionalne IPA-e bude i djelom upravljačke strukture pored CFCU-a, za sredstva namijenjena rastu i razvoju crnogorske privrede kao najvažnija nacionalna institucija za podršku ekonomiji koja ima uspostavljenu organizaciju usmjerenu na operativnu podršku privredi. Ovo se odnosi na IPA III programsku perspektivu u periodu 2021 – 2027.

Regionalne finansijske organizacije

IRF CG je uspostavio bilateralnu, ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika ali i druge vidove saradnje. IRF CG će iz ovih razloga nastojati da u narednoj godini intenzivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori, ali i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost, kao i Fonda u regionu i šire.

VIII. Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" IRF CG je uspostavio kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;
- sprovođenje nacionalnih energetske programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih projekata.

Istovremeno u okviru svoje kreditne djelatnosti IRF CG ne odobrava finansijsku podršku projektima koji se smatraju štetnim po okolinu i opasnim po zdravlje ljudi.

Osim toga iniciran je proces odabira konsultanta koji će, po sonovu grnata AFD, između ostalog obezbijediti uspostavljanje politike zaštite životne sredine i socijalne odgovornosti u IRF-a.

IX. Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

IRF CG kontinuirano ulaže u sisteme unaprjeđenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspjeha poslovanja IRF CG jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja IRF-a. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje nam dugoročno održivu konkurentnost na tržištu.

Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u IRF CG usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti IRF CG.

X. Planirani budući razvoj

Prethodne dvije godine je obilježila neizvjesnost ekonomskih tokova pod uticajem globalne zdravstvene i bezbjednosne krize. Kao direktan rezultat uslijedilo je smanjenje investicione aktivnosti i očekivanja da će ekonomije globalno biti pod uticajem recesije usljed uticaja inflacije, energetske krize, poremećaja u lancima snabdijevanja, kao i rasta kamatnih stopa na međunarodnom finansijskom tržištu.

U cilju održivog oporavna i dinamiziranja ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori je potrebno usmjeriti investicionu politiku na istraživanje i inovacije, obnovljive izvore energije i infrastrukturu, vodeći računa o regionalnim specifičnostima, odnosno potrebama. Takođe, potrebno je obezbijediti podršku jačanju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća ulaganjima u digitalnu i zelenu tranziciju, posebno u prioritnim sektorima (poljoprivreda, turizam, energetika i prerađivački sektor), u cilju povećanja proizvodnje, zatim povećanja izvoza odnosno supstitucije uvoza i očuvanja postojećih, odnosno stvaranja novih radnih mjesta.

Takođe, predloženi Budžet Crne Gore za 2023. godinu i očekivanja iskazana kroz predloženu listu prioritnih projekata koji će se finansirati iz kapitalnog budžeta ukazuju na posvećenost Vlade Crne Gore ulaganjima u cilju prevazilaženja efekata zdravstvene i bezbjednosne krize i stvaranju podsticajnih uslova za održivi razvoj Crne Gore.

Uvažavajući navedene činjenice, Fond je za narednu 2023. godinu planirao finansijska sredstva za pružanje podrške crnogorskim privrednicima. Uvažavajući analizu utemeljenu na parametrima kao što su: kapital Fonda iz kojeg izvire kreditni potencijal, rast troškova izvora finansiranja dominantno usmjerenih na klimatske projekte, te stepen tražnje privrede u planu je da se plasira najmanje 150 mil EUR.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

U cilju pružanja podrške crnogorskoj privredi, u skladu sa definisanim prioritetima, IRF CG će nastaviti saradnju sa postojećim partnerima, ali i sagledavati u saradnji sa Vladom Crne Gore nove mogućnosti, u cilju obezbjeđenja dodatnih izvora finansiranja po što povoljnijim uslovima. Naravno, u svom djelovanju IRF CG će se kao i do sada rukovoditi principima odgovornog i održivog poslovanja.

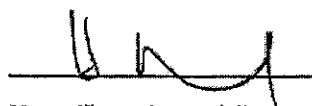
Izvršna direktorica

dr Irena Radović

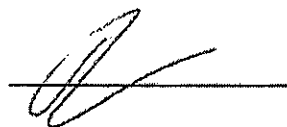
Direktor Sektora za kredite i garancije

Nikola Milosavljević

Menadžer sektora rizika

Vladislav Dulović

1
2
3
4
5

"CROWE MNE" d.o.o.
Broj 164/23
Podgorica, 08.06 2023 god.

**INVESTICIONO RAZVOJNI FOND
CRNE GORE AD PODGORICA**

**KONSOLIDOVANI FINANSIJSKI ISKAZI
31. DECEMBAR 2022. GODINE
I IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**

SADRŽAJ

	Strana
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1-5
<hr/>	
KONSOLIDOVANI FINANSIJSKI ISKAZI	
Konsolidovani iskaz o ukupnom rezultatu	6
Konsolidovani iskaz o finansijskoj poziciji	7-8
Konsolidovani iskaz o promjenama na kapitalu	9
Konsolidovani iskaz o tokovima gotovine	10
Napomene uz konsolidovane finansijske iskaze	11-67
 Prilog: Godišnji izvještaj menadžmenta	

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica*****Mišljenje***

Izvršili smo reviziju priloženih konsolidovanih finansijskih iskaza Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (u daljem tekstu: „IRFCG AD“) i zavisnog pravnog lica Turistički centar Durmitor DOO, Žabljak (zajedno u daljem tekstu „Grupa“), koji obuhvataju konsolidovani iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2022. godine (bilans stanja), konsolidovani iskaz o ukupnom rezultatu (bilans uspjeha), konsolidovani iskaz o promjenama na kapitalu i konsolidovani iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i ostala objelodanjivanja (u daljem tekstu: „konsolidovani finansijski iskazi“).

Prema našem mišljenju, priloženi konsolidovani finansijski iskazi istinito i objektivno prikazuju, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijsku poziciju Grupe na dan 31. decembar 2022. godine, kao i rezultate njenog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore i osnovama za sastavljenje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1.

Osnove za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije (ISA) primjenjivim u Crnoj Gori. Naše odgovornosti prema tim standardima su detaljnije opisane u odeljku Izvještaja koji je naslovljen *Odgovornost revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza*. Nezavisni smo od Grupe u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima i IESBA Kodeksom.

Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Skretanje pažnje

Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 Potencijalne obaveze, Ugovor o zajmu, između Razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede zaključen je 05. juna 2015. godine. Korisnik sredstava zajma je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je USD 50 miliona ili AED 183,65 miliona. Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od USD 29,6 miliona ili AED 108,72 miliona, u dvije tranše. Dana 11. avgusta 2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do USD 50 miliona otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava USD 29,6 miliona.

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, iz 2017. godine, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu Dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva poljoprivrede kod Prve banke Crne Gore AD Podgorica, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružao tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorom.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)
Skretanje pažnje (nastavak)

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnom fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2022. godine iznose USD 21.684.972.

Vlada Crne Gore je, između ostalih, dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2, kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i izvršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se nalazila na račun u Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim Zaključkom stavljeni su van snage gore pomenuti zaključci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore usvojila nove zaključke, tj. promijenila zaključak od 26. maja 2022. godine. Izmjenom zaključaka, između ostalog, definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da, nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa prelaznog računa Prve banke CG, te daljeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

Kako do dana izdavanja ovog izvještaja nije donešen konačan zaključak niti rješenje u vezi ovog slučaja skrećemo pažnju na ovo pitanje kao na potencijalnu obavezu IRFCG AD.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenom pitanju.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su ona pitanja koja su bila, po našem profesionalnom rasuđivanju, od najveće važnosti za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza tekućeg perioda. Tim pitanjima smo se bavili u kontekstu naše revizije konsolidovanih finansijskih iskaza kao cjeline i pri formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne dajemo zasebno mišljenje o tim pitanjima.

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja	
Na dan 31. decembra 2022. godine, ukupna bruto vrijednost datih dugoročnih i kratkoročnih kredita kao i potraživanja po osnovu faktoringa i pallih garancija iznosila je EUR 406.241.911 (31. decembra 2021.: EUR 390.202.531), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti iznosio EUR 37.646.557 na dan 31. decembra 2022. godine (31. decembra 2021.: EUR 32.787.198).	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja industrije, ispitali smo troškove obezvrjeđenja datih kredita i potraživanja i procijenili primjenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizorskog pitanja.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)

Ključna revizijska pitanja (nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
<p>Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja</p> <p>Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja smatra se ključnim revizijskim pitanjem, s obzirom da određivanje iznosa rezervacija za umanjenje vrijednosti zahtjeva značajnu procjenu od strane rukovodstva koja se odnosi na određivanje trenutka priznavanja umanjenja vrijednosti kao i iznosa umanjenja vrijednosti.</p> <p>Najznačajnija rasudjivanja se odnose na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pretpostavke koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Pravovremena identifikacija izloženosti sa značajnim povećanjem izloženosti kreditnom riziku i kreditnom obezvrjeđenju; • Vrednovanje kolaterala i pretpostavke budućih novčanih tokova na pojedinačno procjenjene izloženosti po kreditima. <p>Rukovodstvo je objelodanilo dodatne informacije o troškovima umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja u napomenama 3.13, 11, 19, 21, 22 i 38 uz konsolidovane finansijske iskaze.</p>	<p>Naše testiranje je obuhvatilo sljedeće elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji potkrepljuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primjenjeni u alokaciji faza (eng. stage), pretpostavke koje se primjenjuju da bi se dobila dvanaestomjesečna i cjeloživotna vjerovatnoća nespunavanja obaveza (PD) i metode primjenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja; • Procjena ključnih kontrola nad pravovremenom identifikacijom izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti umanjenih vrijednosti kredita; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza o blagovremenoj identifikaciji izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti po osnovu obezvrjeđenja kredita; • Procjena ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Uključili smo naše IT stručnjake i stručnjake za kreditni rizik u oblastima koje su zahtijevale specifičnu ekspertizu; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)***Ostale informacije sadržane u godišnjem izvještaju menadžmenta***

Rukovodstvo Grupe je odgovorno za sastavljanje i objavljivanje godišnjeg izvještaja menadžmenta.

Naše mišljenje o konsolidovanim finansijskim iskazima ne obuhvata godišnji izvještaj menadžmenta i osim u onoj mjeri u kojoj je izričito navedeno u našem izvještaju, ne izražavamo bilo koji oblik zaključka sa izražavanjem uvjerenja o njima.

U vezi sa revizijom konsolidovanih finansijskih iskaza naša odgovornost je da pročitamo godišnji izvještaj menadžmenta i tako razmotrimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta materijalno nekonzistentan sa finansijskim iskazima ili sa našim znanjem stečenim tokom revizije ili se na drugačiji način čini da su materijalno pogrešno prikazani.

U skladu sa zahtjevima Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori razmotrili smo da li je godišnji izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu odredbama Zakona o računovodstvu.

Isključivo na osnovu rada obavljenog tokom revizije konsolidovanih finansijskih iskaza i procedura navedenih gore, po našem mišljenju:

- Informacije prezentirane u godišnjem izvještaju menadžmenta za finansijsku godinu za koju su pripremljeni finansijski iskazi su konzistentne sa konsolidovanim finansijskim iskazima;
- Godišnji izvještaj menadžmenta je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori.

Dodatno, u svjetlu znanja i razumijevanja Grupe i njenog okruženja dobijenog tokom revizije, od nas se zahtijeva da izvjestimo da li su identifikovani materijalno značajno pogrešni prikazi u godišnjem izvještaju menadžmenta. U tom smislu nemamo ništa da izvjestimo.

Odgovornost rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za konsolidovane finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju ovih konsolidovanih finansijskih iskaza u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore i osnovama za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1., kao i za one interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim za pripremu konsolidovanih finansijskih iskaza koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usljed prevare ili greške.

Prilikom sastavljanja konsolidovanih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti Grupe da nastavi da posluje u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, ukoliko je potrebno, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira Grupu ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim navedene. Lica odgovorna za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izvještavanja kojeg je ustanovila Grupa.

Odgovornost revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjerenja u razumnoj mjeri o tome da konsolidovani finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje.

Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjerenja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, uvijek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usljed prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)**Odgovornost revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza (nastavak)**

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Takođe:

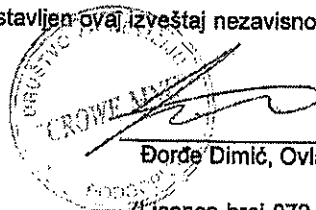
- Vršimo identifikaciju i procjenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u konsolidovanim finansijskim iskazima, nastalih usljed prevare ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizijskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevare je veći nego za pogrešne iskaze nastale usljed greške, zato što prevara može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaoblazanje internih kontrola.
- Stičemo razumijevanje o Internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola Grupe.
- Vršimo ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, da li postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Grupe da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u svom izvještaju skrenemo pažnju na povezano objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima prikupljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posljedicu da imaju da Grupa prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja konsolidovanih finansijskih iskaza, uključujući objelodanjivanja, i da li su u finansijskim iskazima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi komuniciramo sa licima ovlaštenim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom revizije i značajnim nalazima revizije, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje identifikujemo tokom naše revizije. Takođe, obezbeđujemo licima ovlaštenim za upravljanje izjavu da se pridržavamo relevantnih etičkih zahtjeva u vezi sa nezavisnošću i da ćemo im saopštiti sve odnose i ostala pitanja za koja se u razumnoj mjeri može očekivati da se odražavaju na našu nezavisnost, i gdje je to primjenjivo, odgovarajuće mjere zaštite.

Od pitanja saopštenih licima ovlaštenim za upravljanje, određujemo ona pitanja koja su bila od najvećeg značaja u reviziji konsolidovanih finansijskih iskaza tekućeg perioda i shodno tome, predstavljaju ključna pitanja revizije. Mi opisujemo ova pitanja u našem izvještaju revizora, osim ukoliko zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što je razumno očekivati da negativne posljedice budu veće nego koristi od takve komunikacije.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Đorđe Dimić.

Crowe MNE d.o.o. Podgorica

Đorđe Dimić, Ovlašćeni revizor

08. jun 2023. godine

(Licenca broj 072 izdata 9. marta 2017. godine)

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

KONSOLIDOVANI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2022. godine

Kategorija / Pozicija	Napomene	(Iznosi u EUR)	
		Tekuća 2022. godina	Prethodna 2021. godina
Prihodi od prodaje-neto prihod	4	13.454.361	13.534.808
Ostali prihodi iz poslovanja		153.246	400.525
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	36.742	30.013
b) Ostali prihodi iz poslovanja	5b	-38.004	90.546
c) Prihodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine	5c	78.500	279.966
Troškovi poslovanja		1.369.836	1.149.384
a) Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi materijala	6	264.799	219.180
b) Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7a	773.003	644.041
c) Amortizacija	7b	332.033	286.163
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		2.623.813	2.513.668
a) Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	8	1.921.254	1.609.526
b) Troškovi poreza i doprinosa	9	702.259	904.142
1/Troškovi poreza	9a	206.631	215.857
2/Troškovi doprinosa za penzije		37.524	29.007
2/Troškovi doprinosa	9b	458.104	659.278
Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)		189.654	116.699
a) Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	10	189.654	116.699
Ostali rashodi iz poslovanja	11	5.039.677	5.412.249
I. Poslovni rezultat		4.384.929	4.743.333
Prihodi po osnovu učešća u kapitalu		-	25.854
c) Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova od nepovezanih pravnih lica		-	25.854
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštite		28.373	5.108
c) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potaživanja od nepovezanih pravnih lica	12	28.373	5.108
Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite		2.641.184	2.906.591
c) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	2.641.184	2.906.591
II. Finansijski rezultat		(2.612.811)	(2.875.629)
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja		1.772.118	1.867.704
V. Rezultat prije oporezivanja		1.772.118	1.867.704
Poreski rashod perioda	14	41.969	8.323
1. Tekući porez na dobit		-	-
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		41.969	8.323
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja		1.730.150	1.859.381
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		(2.755.552)	(8.390.337)
Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala		(2.755.552)	(8.390.337)
VIII. NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (249-259)		2.755.552	(8.390.337)
IX. NETO SVEOBHVATNI REZULTAT (248-259)		4.485.702	10.249.718
Osnovna zarada po akciji		0,0164	0,0178

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

Ovi konsolidovani finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica 18. maja 2023. godine.

Potpisano u ime Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica:

Odgovorno lice

 dr Irena Radović

Lice odgovorno za sastavljanje finansijskih iskaza

 Jelena Strugar / Vlastislav Dulović / Ana Orlić

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

KONSOLIDOVANI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2022. godine
(Iznosi u EUR)

	Napomene	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
AKTIVA			
STALNA IMOVINA			
Nematerijalna ulaganja	16	<u>288.729.770</u>	<u>284.932.923</u>
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		98.425	145.879
		<u>98.425</u>	<u>145.879</u>
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA			
		<u>6.773.540</u>	<u>7.025.536</u>
1. Zemljište i objekti	16	2.703.838	2.773.503
2. Postrojenja i oprema	16	1.225.465	1.298.642
3. Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	2.838.846	2.948.000
3.1 Investicione nekretnine		2.838.846	2.948.000
4. Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva i nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva u pripremi		5.391	5.391
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA			
		<u>281.857.805</u>	<u>277.761.508</u>
3. Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	18	6.081.999	3.326.447
6. Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	19	267.842.849	263.502.104
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja	20	7.932.957	10.932.957
OBRTNA SREDSTVA			
Zalihe		11.011	22.161
1. Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni djelovi, sitni inventar i auto gume)		5.602	122
3. Gotovi proizvodi i roba		3.899	6.355
4. Dati avansi		1.510	15.684
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA			
		<u>29.602.133</u>	<u>30.499.079</u>
1. Potraživanja od kupaca	21a	21.018	23.549
4. Ostala potraživanja		29.581.115	30.475.530
4.2. Potraživanja po osnovu poreza na dodatu vrijednost		11.346	13.837
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	21b	29.569.769	30.461.693
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI			
		<u>75.182.391</u>	<u>64.283.419</u>
3. Ostali kratkoročni finansijski plasmani	22	75.182.391	64.283.419
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI			
		<u>47.271.412</u>	<u>84.153.783</u>
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO			
	24	597.088	575.632
E. AKTIVNA VREMENSAKA RAZGRANIČENJA			
		<u>386.168</u>	<u>390.156</u>
UKUPNA AKTIVA			
		<u>441.779.974</u>	<u>464.857.153</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

KONSOLIDOVANI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2022. godine
(Iznosi u EUR)

	<u>Napomene</u>	<u>31. decembar 2022.</u>	<u>31. decembar 2021.</u>
Pasiva			
KAPITAL	25	93.207.473	88.642.271
I.OSNOVNI KAPITAL		105.598.177	105.518.677
REZERVE		(15.126.046)	(17.881.598)
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobiti po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		558.627	631.767
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(15.799.673)	(18.628.365)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		2.735.342	1.005.192
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		1.005.192	-
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		1.730.150	1.859.381
3. Gubitak ranijih godina		-	854.190
4.Gubitak tekuće godine		-	-
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		302.591.718	329.029.365
I DUGOROČNA REZERVISANJA		75.322	79.893
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	26a	47.322	51.893
3. Ostala dugoročna rezervisanja	26b	28.000	28.000
II. DUGOROČNE OBAVEZE		302.516.397	328.949.472
1.Dugoročni krediti	27	302.371.562	328.828.129
2. Ostale dugoročne obaveze		144.835	121.343
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		102.466	60.498
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		44.395.092	45.552.578
II KRATKOROČNE OBAVEZE		44.395.092	45.552.578
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije		34.243	34.012
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih Institucija	28a	42.418.090	42.808.290
3. Primijeni avansi, depoziti i kaucije	28b	900.791	1.785.366
4. Obaveze prema dobavljačima	28c	108.803	82.319
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		933.165	842.591
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	29	887.865	837.879
8.2. Ostale kratkoročne obaveze		41.145	1.712
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		4.155	3.000
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit	30	-	-
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	1.483.225	1.572.442
UKUPNA PASIVA		441.779.974	464.857.153

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“ broj 052/16) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
 Matični broj: 02217937
 Šifra djelatnosti: 6430

KONSOLIDOVANI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine
 (Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Revalorizacije rezerve	Netraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje, 1. januar 2021. godine	105.518.676	115.000	(26.386.935)	10.454.610	(11.308.798)	78.392.552
Neto promjene u 2021. godini	-	-	8.390.337	1.859.381	-	10.249.719
Stanje, 31. decembar 2021. godine	105.518.676	115.000	(17.996.598)	12.313.991	(11.308.798)	88.642.271
Neto promjene u 2022. godini	79.500	-	2.755.552	1.730.150	-	4.565.202
Stanje, 31. decembar 2022. godine	105.598.176	115.000	(15.241.046)	14.044.141	(11.308.798)	93.207.473

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

KONSOLIDOVANI ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine
(Iznosi u EUR)

Pozicija	Napomene	Tekuća 2022. godina	Prethodna 2021. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		785.445	663.765
1. Prodaja i primljeni avansi		627.421	489.355
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja		158.024	174.410
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(6.307.970)	(6.434.604)
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(1.179.898)	(857.185)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(2.576.015)	(2.581.623)
3. Plaćene kamate		(2.500.381)	(2.900.417)
4. Porez na dobitak		-	(4.418)
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(51.676)	(90.961)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(5.522.525)	(5.770.839)
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		225.751.519	214.836.370
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		214.018.585	202.528.553
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		11.732.934	12.307.817
4. Primljene dividende			
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		(229.935.389)	(177.726.359)
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		147.302	(298.004)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		229.788.087	(177.428.355)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		(4.183.871)	37.104.011
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		15.961.000	32.417.173
1. Uvećanje osnovnog kapitala		-	-
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		15.961.000	32.417.173
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		(43.136.975)	(36.551.433)
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(43.136.975)	(36.551.433)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		(27.175.975)	(4.134.260)
D. NETO TOK GOTOVINE		(36.882.369)	27.198.912
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		84.153.783	56.954.871
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		47.271.412	84.153.783

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD Podgorica (u daljem tekstu „Grupa“) osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17), i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jedinog vlasnika Grupe vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze Grupe bezuslovno i neopozivo jamči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se Grupa osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnadbijevanja, i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. izdavanjem garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
7. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
8. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
9. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju Grupe.
10. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
11. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital Grupe čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“, br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital Grupe čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Grupa može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike Grupe, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje Grupe stiže:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu Grupe;
4. iz dobiti društava u kojima Grupa ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja Grupe vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve Grupe.

Svoju djelatnost Grupa obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2022. godine Grupa ima 113 zaposlenih (31. decembra 2021. godine: 109 zaposlenih).

Organi upravljanja Grupa su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. Grupa ima i dva stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditno-garantni odbor.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza

Grupa ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 145/21), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje Grupe, Zakonom o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG“ br. 79/18).

Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Kreditni su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnica i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora, održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11).

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza Grupe priloženi konsolidovani finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao konsolidovani finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Konsolidovani finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Grupa je u sastavljanju ovih konsolidovanih finansijskih iskaza primjenjivala računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Grupe je Euro (EUR).

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (nastavak)

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija konsolidovanih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja konsolidovanih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja konsolidovanih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvređenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana i potraživanja iz poslovnih odnosa i procjene rezervisanja za date garancije i sudske sporove.

2.3. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim finansijskim iskazima predstavljaju podatke iz revidiranih finansijskih iskaza Grupe na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2021. godinu. Ukoliko je potrebno, Grupa reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz finansijskih iskaza za tekuću godinu.

2.4. Stalnost poslovanja

Uzimajući u obzir i okolnosti nastale usled pandemije COVID 19 kao i neizvjesnost oko ekonomskog oporavka, kao i novonastale krize uzrokovane situacijom u Ukrajini, rukovodstvo Grupe i dalje procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će Grupa nastaviti da posluje profitabilno u doglednoj budućnosti. Saglasno tome, finansijski izvještaji Grupe sastavljeni su u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, koje podrazumijeva da će Grupa nastaviti da posluje u budućnosti.

2.5. Konsolidacija

Na osnovu Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“, br. 145/21 od 31.12.2021.) privredna društva su dužna da sastavljaju, dostavljaju i objavljuju pojedinačne i konsolidovane finansijske iskaze kada imaju kontrolu (matična pravna lica) nad jednim ili više pravnih lica (zavisna pravna lica) u skladu sa MRS. Konsolidovani finansijski iskazi su iskazi ekonomske cjeline koju čine matično i sva zavisna pravna lica. Osim toga, u skladu sa Zakonom o računovodstvu, velika pravna lica su dužna da sastavljaju, dostavljaju i objavljuju godišnji izvještaj menadžmenta kao i konsolidovani godišnji izvještaj menadžmenta kad imaju kontrolu nad jednim ili više pravnih lica.

Priloženi finansijski iskazi predstavljaju konsolidovane finansijske iskaze Grupe.

IRFCG AD sastavlja i konsolidovane finansijske iskaze sa povezanim licem Turistički centar Durmitor DOO, Žabljak koji je u 100% vlasništvu IRFCG AD.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada

Prihodi i rashodi po osnovu kamata, i drugi troškovi pozajmljivanja, evidentiraju se u korist, odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu, obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope, procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene uslove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda, primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihodi po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primljene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavljenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 15%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se naplaćuju od klijenta na način da se umanjuje iznos koji se isplaćuje klijentu, dok se kod dobavljačkog faktoringa kamata i naknada naplaćuju od klijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

ii/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Grupa je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. Grupa je obavezna da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

iii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, Grupa iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u Grupi, a na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.5. Lizing

MSFI 16 je izdat u januaru 2016. godine i zamjenjuje MRS 17 Lizing, IFRIC 4 Utvrđivanje da li aranžman sadrži zakup, SIC-15 Operativni lizing-Podsticaji i SIC-27 Procjena suštine transakcija koje uključuju pravni oblik zakupa. MSFI 16 postavlja principe za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objelodanjivanje lizinga i zahtijeva od zakupaca da obračunavaju sve zakupe u okviru jednog bilansnog modela sličnog računovodstvu za finansijski lizing u skladu sa MRS 17. Standard uključuje dva izuzeća od priznavanja za zakupce - zakup "imovine male vrijednosti" (vrijednosti manje od EUR 5 hiljada) i kratkoročni zakupi (tj. zakupi sa rokom zakupa od 12 mjeseci ili manje). Na datum početka zakupa, zakupac će priznati obavezu za plaćanje lizinga (tj. obavezu za lizing) i sredstvo koje predstavlja pravo da se koristi predmetno sredstvo tokom trajanja zakupa (tj. pravo na korišćenje sredstva). Od zakupaca će se zahtijevati da odvojeno priznaju trošak kamate na obavezu lizinga i trošak amortizacije na pravo na korišćenje sredstva. Utvrđivanje inkrementalne stope zaduživanja za zakup nepokretne imovine zasniva se na stopi po kojoj se Grupa zadužuje kod svojih kreditora.

Zakupci će takođe morati da ponovo vrednuju obavezu za lizing po nastanku određenih događaja (npr. promjena u trajanju lizinga, promjena u budućim plaćanjima lizinga usljed promjene indeksa ili stope koja se koristi za određivanje tih plaćanja). Zakupac će generalno priznati iznos ponovnog vrednovanja obaveze za lizing kao korekciju prava na korišćenje sredstva.

Računovodstvo davaoca lizinga u skladu sa MSFI 16 je u suštini nepromijenjeno u odnosu na računovodstvo prema MRS 17. Davaoci lizinga će nastaviti da klasifikuju sve ugovore o zakupu koristeći isti princip klasifikacije kao prema MRS 17 i razlikovati dvije vrste lizinga: operativni i finansijski lizing. Osim toga, MSFI 16 zahtijeva od zakupaca i zakupodavaca detaljnija objelodanjivanja nego što je to bio slučaj sa MRS 17.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursovima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“, br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“, br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16, 146/21 i 152/22). Stope poreza na dobit su progresivne i iznose 9%, 12% i 15% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti Grupe iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak, poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjenja vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom, i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine, evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja i razvoj kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka.

Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina, uz korišćenje amortizacione stope od 20%.

Grupa ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.9. **Nekretnine i oprema**

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja Grupa koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, Grupa procjenjuje se da li postoje indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi indikatori).

Ako postoje takvi indikatori Grupa procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti, knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja, koji se priznaje u Iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi: troškovi zamjene djelova opreme (ugradnja novih rezervnih djelova), troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme: zamjena i ugradnja rezervnih djelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme, smatraju se rashodom perioda u kom su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u Iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. **Amortizacija**

Obračun amortizacije za građevinske objekte, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode, kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva Grupe i usvojenog od strane Odbora direktora Grupe. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2022. i 2021. godine su:

Glavne grupe opreme	Stopa amortizacije (%)	Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)
<i>Građevinski objekti</i>	1.30	5.00
<i>Oprema</i>		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	15.00
Kancelarijska oprema	12.00	15.00
Ostala oprema	20.00	20.00

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br. 40/08, 86/09, 73/10, 40/11, 61/13, 55/16, 146/21 i 152/22) amortizacija licenci, ostalih nematerijalnih ulaganja i građevinskih objekata za poreske svrhe obračunava se primjenom proporcionalnog metoda, odnosno opreme i aplikativnih softvera primjenom regresivnog metoda za cijeli period, bez obzira na datum aktivacije. Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po Grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG“ br. 28/02).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.11. Investicione nekretnine

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investicione nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi;
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stečena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje Grupa stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljište Grupa iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze Grupa evidentira u konsolidovanom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primljene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

Finansijska sredstva

Grupa je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: amortizovana vrijednost, fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i fer vrijednost kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Finansijska sredstva (nastavak)

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada Grupa izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentima, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada Grupa ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom ukinuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. GRUPA navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG“ br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik Grupe, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za razvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala Grupe, osim učešća u kapitalu privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to:

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma, vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket“ obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket“ obračunava finalni multiplikator zbrajajući konsolidovane multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između:

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti Grupa evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobici po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti bilježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otpis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem odnosno privrednih društava, kod kojih je obezvređenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica se odnosilo na učešće u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva. Investicije u instrumente kapitala koji nemaju kotiranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima Grupa odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima Grupa ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno, ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Kredit

Zakonom o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) regulisana je obaveza Grupe da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG“, br. 79/18), a koje je za Grupa propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

Kredit odobreni od strane Grupe evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Kredit su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnici i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine.

Grupa takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika, i stavki vanbilansa, na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D, E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke, na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Grupe.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka Grupa stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikacione grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćene;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavke koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)***Kreditni (nastavak)*

Grupa primjenjuje sljedeće procenat rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2022.		2021.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

Grupa je dužna da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala Grupe, u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Grupe.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Grupe (Sl. list CGⁿ. br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da Grupa vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza Grupe je da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finansijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda Grupa je definisala način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL). Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost defaulta jednak jedinici (rejting klijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage II).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (nastavak)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2, tada klijent pripada fazi 1 (Stage I)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

$$ECL = EAD * (1 - (1 - PDD)^d) * LR$$

ECL – očekivani gubitak

EAD – izloženost na na datum obračuna ECL-a

PDD – dnevna vjerovatnoća defaulta

d - broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada

LR - stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe kalibracije korišćeni su podaci po navedenim Grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018.godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta je vršeno na kraju 2019.godine, odnosno 2020. godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indeksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanje zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive Grupa knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki Grupe knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala Grupe u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Grupe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni krediti dati zaposlenima

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. Grupa naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

Grupa ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. Grupa pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo Grupi da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da Grupa neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioaca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa Grupa preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti, po osnovu umanjenja vrijednosti.

Grupa u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospeljeća. U cilju obezbjeđenja ovih potraživanja Grupa ugovara sredstva obezbjeđenja, u skladu sa politikom kolaterala, hipoteke, zaloge, mjenice, bankarske garancije i drugo.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG“ br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17, 50/17, 46/19, 80/20, 08/21, 59/21, 146/21, 49/22, 65/22, 140/22) Grupa je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. U skladu sa navedenim, Grupa je stekao pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine Grupa iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja“.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

Grupa isknjižava finansijske obaveze, kada i samo kada su obaveze Grupe izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)***Obaveze po osnovu faktoringa*

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika, preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada Grupa ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni rukovodstva Grupe u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

Grupa procjenjuje moguć nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen Grupa vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

Grupa ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je prilliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada Grupe se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine. za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2022. godine iznosi 23,31% što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	<i>u 000 eur</i>
Osnovni kapital Grupe	88.972
Ponderisana bilansna aktiva	365.477
Potrebni kapital za operativni rizik	1.296.
Koeficijent solventnosti (min 8%)	23,31%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za Grupu. vršiče Centralna banka Crne Gore.

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika Grupe je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo Grupe vrši procjenu rizika i, u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana, vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva Grupe iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

4. PRIHODI OD PRODAJE - NETO PRIHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	10.556.635	10.702.595
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	242.347	138.975
Prihodi od kamate faktoring	814.001	970.085
Prihodi od kamate na oročene depozite	304.173	312.527
Prihodi od zateznih kamata	480.833	578.000
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	388.395	324.178
Prihod od naknade faktoring	117.367	115.784
Ostalo	550.610	392.664
	13.454.361	13.534.808

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Prihodi od povraćaja poreskih dažblina	-	265
Prihod od zakupa poslovnog prostora	1.818	1.167
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	34.924	28.581
	36.742	30.013

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuti ugovori	17.409	18.842
Naplata iz stečajne mase	-	56.119
Uklanjanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	14.289	-
Uklanjanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima	1.848	3.589
Ostali prihodi iz poslovanja	4.458	11.996
	38.004	90.546

5c) PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Prihodi od usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	78.500	279.966
	78.500	279.966

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi kancelarijskog materijala	13.204	10.527
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	29.812	45.689
Troškovi električne energije	15.588	14.509
Troškovi goriva	4.208	3.267
Ostali troškovi materijala	8.697	7.926
Ostalo	193.290	137.262
	264.799	219.180

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) OSTALI POSLOVNI RASHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	76.590	50.283
Troškovi održavanja	69.977	87.080
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	24.876	25.844
Troškovi reprezentacije	15.750	9.686
Troškovi platnog prometa	134.272	109.501
Troškovi stručnih usluga	205.700	136.296
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	4.362	5.645
Troškovi reklame i propagande	61.631	36.468
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	13.598	36.969
Troškovi poreza	13.965	17.065
Troškovi zakupa poslovnog prostora	-	-
Troškovi osiguranja	26.753	20.469
Drugi poslovni rashodi	125.300	104.014
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 26a)	229	4.721
	773.003	644.041

7b) TROŠKOVI AMORTIZACIJE I REZERVISANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	48.918	44.506
- nekretnina i opreme	283.115	241.657
	332.033	286.163

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

8. NETO TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Neto zarade	1.476.913	1.257.284
Odbor direktora - neto nadoknade	24.939	24.521
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	31.050	27.335
Troškovi službenih putovanja	7.653	13.330
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu IRF- a	90.800	64.768
Ostalo	289.899	222.288
	1.921.254	1.609.526

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Porez na zarade	191.861	194.595
Porez na nadoknade odboru direktora	2.521	3.600
Porez na ugovore o djelu odbori	4.189	2.114
Porez na ugovore o djelu ostalo	4.741	2.789
Ostalo	3.319	12.759
	206.631	215.857

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Doprinosi na zarade	446.369	632.994
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	6.996	7.131
Ostalo	4.739	19.153
	458.104	659.278

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	187.654	99.453
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 24)	2.000	-
Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti objekata koji se koriste u poslovne svrhe	-	17.246
	189.654	116.699

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Ispravka vrijednosti direktni krediti-glavnica	5.018.816	5.664.153
Ispravka vrijednosti direktni kratkoročni krediti	(39.559)	-
Ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	78.157	122.443
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 19a)	(39.476)	(71.142)
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-kamata	12	(15)
Ispravka vrijednosti faktoring	(18.278)	(304.908)
Realizovani akumulirani gubici po osnovu akcija i udjela u društvima koja su prestala da postoje	14.495	-
Gubici od rashodovanja opreme	-	30
Vanredni rashod	17.875	260
Ostalo	7.635	1.428
	5.039.677	5.412.249

12. FINANSIJSKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Ostali finansijski prihodi	28.373	5.108
	28.373	5.108

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	2.458.239	2.663.502
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	27.176	31.190
Rashod kamate Kineska razvojna banka	31.360	163.802
Rashod kamate Francuska razvojna agencija	51.969	-
Rashod naknade po primljenim kreditima	43.838	13.332
Rashodi refundacije kamate klijentima	25.980	33.620
Trošak kamate -imovina sa pravom korišćenja-zakup	1.172	1.125
Ostalo	1.450	20
	2.641.184	2.906.591

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Tekući porez	-	-
Odloženi porez	41.969	8.323
	<u>41.969</u>	<u>8.323</u>

b) Odložene poreske obaveze

	(Iznosi u EUR)		
	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na Iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2021. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	52.175	8.323	60.498
	<u>52.175</u>	<u>8.323</u>	<u>60.498</u>
2022. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	60.498	41.969	102.467
	<u>60.498</u>	<u>41.969</u>	<u>102.469</u>

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima Grupe.

15. ZARADA PO AKCIJI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2022.	2021.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	1.730.150	1.859.382
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.598.177	105.518.676
Osnovna zarada po akciji		
- iz redovnog poslovanja	0,0164	0,0176
Neto iznos osnovne zarade po akciji	<u>0,0164</u>	<u>0,0176</u>

Grupa ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA, NEKRETNINE I OPREMA

	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema	Investicije u toku	Imovina sa pravom korišćenja	Ukupno	Nematerijalna ulaganja
<i>Nabavna vrijednost</i>							
Efekt primjene MSFI 16	-	-	-	-	104.002	104.002	-
Stanje 1. januara 2021.							
godine	903.295	2.054.414	2.275.246	5.391	104.002	5.342.348	400.514
Povećanja	-	10.430	251.426	-	78.296	340.152	29.662
Smanjenja	-	(17.247)	(6.655)	-	-	(23.902)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	903.295	2.047.597	2.520.017	5.391	182.298	5.658.598	428.568
Stanje 1. januara 2022.							
godine	903.295	2.047.598	2.520.018	5.391	182.297	5.658.599	428.568
Povećanja	-	12.004	132.648	-	-	144.652	1.464
Smanjenja	-	-	(76.749)	-	(648)	(77.397)	(19.425)
Stanje 31. decembra 2022. godine	903.295	2.059.602	2.575.917	5.391	181.649	5.725.857	410.607
<i>Ispravka vrijednosti</i>							
Stanje 1. januara 2021.							
godine	-	286.924	1.079.334	-	-	1.366.258	239.791
Amortizacija (napomena 7)	-	46.023	148.667	-	26.739	221.429	44.505
Otuđenja i rashodovanja	-	-	(6.625)	-	-	(6.625)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	-	332.947	1.221.376	-	26.739	1.581.062	282.688
Stanje 1. januara 2022.							
godine	-	332.947	1.221.376	-	26.739	1.581.062	282.688
Amortizacija (napomena 7)	-	46.748	201.834	-	34.272	282.854	48.919
Otuđenja i rashodovanja	-	-	(72.759)	-	-	(72.759)	(19.425)
Stanje 31. decembra 2022. godine	-	379.695	1.350.451	-	61.011	1.791.157	312.182
<i>Sadašnja vrijednost</i>							
31. decembra 2022. godine	903.295	1.679.907	1.225.465	5.391	120.638	3.934.694	98.427
31. decembra 2021. godine	903.295	1.714.650	1.298.641	5.391	155.558	4.077.536	145.879

Grupa nema nekretnine date pod hipoteku, kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu Grupe, sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine, u iznosu od EUR 2.838.846 (31. decembra 2021. godine: EUR 2.948.000) prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Početno stanje godine	2.948.000	2.767.487
Prodaja u toku godine	-	-
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	78.500	279.966
Negativan efekat procjene (napomena 10)	(187.654)	(99.453)
	<u>2.838.846</u>	<u>2.948.000</u>

Na nepokretnostima u Herceg Novom u Ulici Njegoševoj evidentirana je zabilježba restitucije.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	306.500	396.500
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Penezića	29.500	38.500
3. Podgorica – Novaka Miloševa	875.062	963.716
4. Podgorica – Bulevar Revolucije	885.000	846.000
5. Nikšić – Mokra njiva	289.500	286.500
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	159.000	156.000
7. Kupljena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	109.284	109.284
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena eksprijacijom	185.000	151.500
	<u>2.838.846</u>	<u>2.948.000</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

18. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 18a)	6.081.999	3.326.447
	6.081.999	3.326.447

18a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	81.677.431	81.677.431
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(75.595.432)	(78.350.984)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD	295.671	295.671
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	6.081.999	3.326.447

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća Grupe u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu Grupe prikazan je u pregledu koji slijedi:

	Broj akcija u vlasništvu Fonda	Učešće GRUPA %	(Iznosi u EUR)	
			31. decembra 2022. godine	31. decembra 2021. godine
13. jul Plantaže AD. Podgorica	39.844.589	22.23	3.701.189	1.354.161
Institut Simo Milošević AD. Igalo	90.411	23.65	1.375.552	1.036.200
HTP Ulcinjska rivijera AD. Ulcinj	116.567	7.65	446.249	304.182
Barska plovidba AD. Bar	371.465	16.16	545.537	620.248
Marina AD. Bar	258.283	16.99	13.090	11.519
Ostala privredna društva	-	-	382	137
			6.081.999	3.326.447

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

18. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

18a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembra 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2021.
Stanje na početku godine	78.350.984	78.808.363
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	(2.755.552)	(457.379)
Stanje na kraju godine	<u>75.595.432</u>	<u>78.350.984</u>
<i>Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD</i>		
	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
„Biteks“ DD. Biševo	264.598	264.598
Ostala društva	31.073	31.073
	<u>295.671</u>	<u>295.671</u>
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	<u>-</u>	<u>-</u>

19. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Dugoročni krediti	266.976.947	262.574.269
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	865.902	927.835
	<u>267.842.849</u>	<u>263.502.104</u>

19a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 20212	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	34.033.724	45.487.256
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	300.433.069	274.602.173
	<u>334.466.793</u>	<u>320.089.429</u>
Minus: Tekuće dospjeće	(67.489.846)	(57.515.160)
	<u>266.976.947</u>	<u>262.574.269</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

19a) Dugoročni krediti (nastavak)

Dugoročni krediti koje Grupa odobrava preko poslovnih banaka sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembra 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2021.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	201.039	297.212
NLB Montenegro banka AD Podgorica	1.680.247	2.346.308
Atlas banka AD Podgorica	521.368	538.211
Addiko bank AD Podgorica	7.716.298	10.078.487
Hipotekarna banka AD Podgorica	8.963.663	11.174.979
Komercijalna banka AD Budva	-	-
Jugobanka AD Kotor	391.677	391.677
Erste Bank AD Podgorica	3.634.407	5.249.716
Universal Capital banka AD Podgorica	2.364.062	2.816.748
Invest banka Montenegro AD Podgorica	498.376	498.376
Lovćen banka	7.986.817	11.804.773
Adriatic banka AD Podgorica	643.955	642.945
Zapad banka	943.356	1.198.840
	35.545.265	47.038.272
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(1.511.541)	(1.551.016)
	34.033.724	45.487.256

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace“ period), uz godišnju kamatnu stopu do 5%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična ovlašćenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik Grupe) realizovao posredstvom Jugobanke AD, obezbjeđena su u cjelosti prije osnivanja Grupe i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Invest bankom Montenegro AD Podgorica.

Grupa je izvršila ispravku vrijednosti potraživanja prema Invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja Grupe od Invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta - "obezbjeđena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosljed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja Grupe od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta, za "obezbjeđena potraživanja", odnosno šesti isplatni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti isplatni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

19a) Dugoročni krediti (nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Privredna društva	326.809.246	294.710.938
Opštine (napomena 35)	1.607.291	2.103.751
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	5.393.718	6.145.852
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.425	433.426
	<u>334.243.680</u>	<u>303.393.967</u>
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(33.810.611)	(28.791.794)
	<u>300.433.069</u>	<u>274.602.173</u>

Investicione direktne kredite Grupa plasira na maksimalni rok otplate do 12 godina (uključujući odobreni „grace“ period) uz godišnju kamatnu stopu do 4.5%. Grupa kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Proizvodne djelatnosti	66.181.517	41.590.580
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	36.954.538	37.944.024
Turizam i ugostiteljstvo	84.167.730	96.432.137
Uslužne djelatnosti	95.731.463	85.006.115
Opštine – infrastruktura	-	-
Ostale djelatnosti	51.208.432	42.421.111
	<u>334.243.680</u>	<u>303.393.967</u>

Grupa ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače, koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, zatim liniju za visokoškolce, za tehnološke viškove, kao i žene i mlade u biznisu., gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period 4 godine) i godišnja kamatna stopa od 0% do 3%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije, gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period 5 godina) i godišnja kamatna stopa 3,5%, za direktne kreditne aranžmane. Posebnu kreditnu liniju predstavlja finansiranje trajnih obrtnih sredstava gdje je godišnja kamatna stopa do 2,9% i maksimalni rok otplate 7 godina, za direktne kreditne aranžmane. U ponudi Grupa ima i kreditnu liniju za start up preduzeća, liniju za podršku izgradnji hotelskih kapaciteta, ugostiteljstvu, proizvodnji, za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja itd. U toku 2020. godine Grupa je otpočela i realizaciju EU COSME i EU EASI programa podrške investicijama i finansiranju obrtnih sredstava u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove, kamatnu stopu 4% i maksimalan rok otplate 7 godina sa uključenim grejs periodom.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

19a) Dugoročni krediti (nastavak)

Kamatna stopa se, za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke, umanjuje za 0.5% do 0.7%.

Naplata ovih kredita je obezbjeđena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita, mjenicama, ovlaštenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala Grupe.

U skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore od 24.03.2020. godine i Odlukom Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, od 24.03.2020. godine, o odobrenju moratorijuma, a u vezi sa Odlukom CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem, O.br. 0101-2279-2/2020 ("Sl.list Crne Gore" br. 19/20), korisnicima programa podrške (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) je omogućeno da apliciraju za privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana.

Takođe, u okviru ukupnih hitnih mjera Vlade Crne Gore, Grupa je 24.03.2020. godine donio odluku o novoj kreditnoj liniji namijenjenoj za obezbjeđenje likvidnosti. Kreditna sredstva su namijenjena za poboljšanje likvidnosti postojećih preduzetnika, mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća. Ova kreditna linija je upotrijebljena isključivo za potrebe rješavanja problema nelikvidnosti nastale kao direktna posljedica izazvana ukupnom situacijom u kojoj se nalazi naša država i cio svijet. Sredstva su se mogla upotrijebiti za nabavku proizvoda, poluproizvoda, sirovina, plaćanje zakupa kao i za isplatu plata. Po ovoj kreditnoj liniji iznos kredita mogao je biti do 3 miliona. Maksimalan period otplate kredita je 8 godina uz grace period do 2 godine, u zavisnosti od realnih potreba preduzeća. Kamatna stopa je 1.5% uz korišćenje sredstva iz EIBA, odnosno 2% uz korišćenje sredstava iz drugih izvora.

Dospijeće potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
- dospjelo	7.207.286	6.630.549
- do jedne godine	65.954.318	56.119.348
- od jedne do dvije godine	66.403.765	66.740.368
- od dvije do tri godine	58.976.243	59.103.155
- od tri do četiri godine	50.495.716	49.640.788
- preko četiri godine	85.429.465	81.855.221
	334.466.793	320.089.429

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u slijedećoj tabeli:

	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Stanje na početku godine	30.342.810	24.880.277
Obezvređenje u toku godine-direktni krediti	5.018.816	5.575.959
Obezvređenje u toku godine-posrednički krediti(napomena 11)	-	-
Ukidanje obezvređenja-posrednički krediti (napomena 11)	(39.476)	(71.142)
Naplata otpisanog potraživanja	-	(42.284)
Stanje na kraju godine	35.322.150	30.342.810

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

19. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

19b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.310.810	1.415.238
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(372.326)	(412.706)
	938.484	1.002.532
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 21)	(72.582)	(74.697)
	865.902	927.835

Dospjeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
- dospjelo	1.044	1.038
- do jedne godine	71.538	73.659
- od jedne do dvije godine	71.169	74.214
- od dvije do tri godine	70.330	72.946
- od tri do četiri godine	69.624	71.975
- preko četiri godine	1.027.105	1.121.406
	1.310.810	1.415.238

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je Grupa pravni sljedbenik) je, na sjednici od 8. decembra 2006. godine, usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sljedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora Grupe je 7. septembra 2017. godine usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbjeđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000, mogu se uzeti druga sredstva obezbjeđenja.

20. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Dugoročno potraživanje od Vlade CG za ulog u Regionalnom Vodovodu Budva	7.932.957	7.932.957
Dugoročno oročeni nenamjenski depoziti	-	3.000.000
	7.932.957	10.932.957

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

21. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

21a) Potraživanja od kupaca

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	2.394	2.142
Ostala potraživanja	18.624	21.407
	21.018	23.549

21b) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	28.973.558	30.073.297
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(775.770)	(856.192)
	28.197.788	29.217.105
Potraživanja po garancijama koje su pale na teret Grupe	1.500.000	1.500.000
Potraživanja po osnovu kamata za garancije koje su pale na teret Grupe	108.712	108.712
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(1.608.712)	(1.608.712)
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	436.620	432.425
- faktoringa	116.736	135.226
- kratkoročnih oročenih depozita	16.488	16.809
- zateznih kamata	766.731	716.076
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite, faktoring i garancije	5.552	34.227
	1.448.473	1.441.109
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(1.020.523)	(891.546)
	427.950	549.563
Ostala potraživanja	944.031	695.025
	29.569.769	30.461.693

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

21. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

21b) Ostala nepomenuta potraživanja (nastavak)

Factoring aranžmani su u 2022. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala u intervalu od 2,9% do 3,5%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Visina naknade se kretala od 0.1 do 0.3% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulatívna mjera smanjenja kamatne stope za 0.5%, kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

Grupa je u aprilu 2011. godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode :

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate koji se obračunavaju od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospjeća fakture za naplatu.

Grupa je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdala u korist Erste banke AD, Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za garancije, koje su pale na teret Grupe, u cjelosti se odnose na privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić, u iznosu od EUR 108.712.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Stanje na početku godine	3.356.449	3.538.929
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	<u>48.555</u>	<u>(182.479)</u>
Stanje 31. decembra	<u>3.405.004</u>	<u>3.356.450</u>

22. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Kratkoročni direktno odobreni krediti	4.668.598	6.781.756
Minus: Obezvređenje vrijednosti (napomena 19b)	<u>(48.635)</u>	<u>(88.194)</u>
	4.619.963	6.693.562
Tekuća dospjeća po osnovu:		
Dugoročnih investicionih kredita za trajna obrtna sredstva	73.161.604	62.749.897
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 19b)	72.582	74.697
Minus: Obezvređenje vrijednosti	<u>(5.671.758)</u>	<u>(5.322.931)</u>
	<u>70.562.428</u>	<u>57.501.663</u>
	<u>75.182.391</u>	<u>64.283.419</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

23. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Žiro računi kod poslovnih banaka	39.353.942	71.206.028
Blagajna	223	154
Ostali novčani ekvivalenti	1.225	1.785
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski Plasmani	8.000.000	13.000.000
Ostalo	16.504	46.299
	<u>47.271.412</u>	<u>84.153.783</u>
Obezbvredjenje	(100.482)	(100.483)

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2022. i 2021. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Addiko bank AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Komercijalna banka AD Budva	-	-
Adriatic banka AD Podgorica	3.000.000	3.000.000
Lovćen banka AD Podgorica	-	1.000.000
Ziraat bank AD Podgorica	3.000.000	5.000.000
Zapad banka AD Podgorica	-	2.000.000
	<u>8.000.000</u>	<u>13.000.000</u>

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju kratkoročno oročene depozite na period od 90 do 365 dana, sa kamatnom stopom od 1.80 % do 2.60 % na godišnjem nivou, zavisno od banke i perioda oročenja. Ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev Grupe.

24. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva Grupe sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine u iznosu EUR 597.088 predstavlja imovinu stečenu u postupku naplate spornih potraživanja.

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Stanje 1. januara	575.632	490.946
Otuđenja	-	-
Sticanje	23.456	84.686
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)	(2.000)	-
Stanje 31. decembra	<u>597.088</u>	<u>575.632</u>

Grupa je, u toku 2020. godine, na osnovu odluka Odbora direktora, od 23.09.2020. godine i 30.10.2020. godine, stekla nepokretnosti, po osnovu spornih direktnih kreditnih aranžmana, u vrijednosti EUR 31.353 i EUR 42.768.

Grupa je, na osnovu odluke Odbora direktora, od 04.12.2020.godine, stekla nepokretnost, po osnovu spornog direktnog kreditnog aranžmana, u vrijednosti EUR 84.686, a za koju je vlasništvo registrovano u katastru 22.10.2021.godine.

26. KAPITAL

Akcijski kapital Grupe sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine ukupne vrijednosti EUR 105.598.176 (2021: EUR 105.518.677) sastoji se od 105.598.176 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2021: 105.518.677 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital Grupe činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je Grupa pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“, br. 21/04, 49/07, 60/07, 12/07 i 73/10). Kapital Grupe činiće i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

Skupština Grupe je 29. maja 2020. godine, donijela Odluku o emitovanju 192.450 redovnih akcija, serije A1, ukupne vrijednosti EUR 192.450. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 12. avgusta 2020. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-6/5-20, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, 16. septembra 2020. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/036.

U toku 2022. godine nije bilo dodatnog uvećanja kapitala Grupe, sredstvima bivše Direkcije za mala i srednja preduzeća.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

26. DUGOROČNA REZERVISANJA

26a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Rezervisanja za naknade zaposlenima	47.322	51.893
	47.322	51.893

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Stanje na početku godine	51.892	50.762
Rezervisanja u toku godine (napomena 7)	229	4.721
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(4.800)	(3.590)
	47.321	51.893

26b) Ostala dugoročna rezervisanja

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	28.000	28.000
	28.000	28.000

Na 31. decembar 2019. godine izvršeno je rezervisanje po osnovu jednog sudskog spora za koji se procjenjuje vjerovatnoća gubitka iznad 50%.

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima na način kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u Grupi.

Ovim pravilnikom je predviđeno da je Grupa u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000, u neto iznosu. Jubilarna nagrada se isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20 ili 30 godina rada u Grupi, uključujući i godine rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400 i EUR 600, u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih isplata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 2,5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih isplata zaposlenima.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

27. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iznose EUR 302.371.562 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Kineske razvojne banke.

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2022.	31. decembar 2021.
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	100.000.000
Evropska Investiciona Banka	49.999.539	49.999.541
Evropska Investiciona Banka	49.995.673	47.917.171
	8.882.500	-
Ukupno povučeni iznos	428.877.712	417.916.712
Minus: Otplata glavnice	(113.621.021)	(77.533.130)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	315.256.691	340.383.582
Minus: Tekuće dospeljeće (napomena 28a)	(36.677.376)	(36.087.890)
	278.579.315	304.295.692
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	30.000.000	30.000.000
Minus Otplata glavnice	(5.467.563)	(1.948.578)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	24.532.437	28.051.422
Minus: Tekuće dospeljeće (napomena 28a)	(5.740.190)	(3.518.985)
	18.792.247	24.532.437
Kineska razvojna banka-povučeni iznos	19.000.000	19.000.000
Minus Otplata glavnice	(19.000.000)	(15.800.000)
Ukupno obaveze po kreditu CDB	-	3.200.000
Minus: Tekuće dospeljeće (napomena 28a)	-	(3.200.000)
	-	-
Francuska razvojna agencija-povučeni iznos	5.000.000	-
Minus Otplata glavnice	-	-
Ukupno obaveze po kreditu AFD	5.000.000	-
Minus: Tekuće dospeljeće (napomena 28a)	-	-
	5.000.000	-
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	302.371.562	328.828.129

Grupa je 10. oktobra 2012. godine zaključila ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine Grupa je zaključila drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

U martu 2015. godine Grupi je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine Grupi je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a, u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 100.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine.

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 50.000.000, u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine.

Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za Investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za konsolidovane tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine. Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 01. oktobra 2021. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke. Usvojena je informacija o kreditnom aranžmanu, kojim se odobrava kredit u ukupnom iznosu EUR 150.000.000, za finansiranje malih i srednjih preduzeća, klimatskih i prioriternih projekata i data saglasnost na zaključenje ugovora za prvu tranšu, u iznosu EUR 50.000.000. Ugovor je zaključen 29. oktobra 2021. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospeljeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400,00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363,00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712,12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524,88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814,12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603,00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000,00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000,00	12-Feb-15	13-Feb-23
III ugovor 40 mil eur	9	3.748.582,88	14-Apr-15	14-Apr-23
	10	7.444.655,68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988,96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732,31	09-Nov-15	09-Nov-27
IV ugovor 30 mil eur	13	5.610.570,00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000,00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000,00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053,05	20-Jul-16	20-Jul-28
V ugovor 50 mil eur	17	5.411.638,78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967,00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030,67	25-Jan-17	25-Jan-29
	20	5.505.363,55	15-Feb-17	15-Feb-29
VI ugovor 50 mil eur	21	18.392.697,98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838,00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384,77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614,77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000,00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797,53	31-Oct-17	31-Oct-29
	27	1.340.666,95	18-Dec-17	18-Dec-29
VII ugovor 100 mil eur	28	3.680.000,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000,00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923,00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777,00	23-Aug-18	23-Aug-27
VIII ugovor 50 mil eur	33	18.168.900,00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884,00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000,00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900,00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000,00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000,00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120,00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196,00	06-Apr-20	06-Apr-32
IX ugovor 50 mil eur	41	550.000,00	17-Apr-20	17-Apr-32
	42	11.124.804,00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693,12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498,93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000,00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000,00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543,39	09-Dec-20	09-Dec-32
X ugovor 50 mil eur	48	15.500.000,00	22-Dec-20	22-Dec-32
	49	13.545.046,10	26-Apr-21	26-Apr-26
	50	5.700.000,00	17-May-21	17-May-26
	51	5.554.700,00	04-Oct-21	04-Oct-26
	52	5.917.426,42	08-Oct-21	08-Oct-30
	53	1.700.000,00	08-Oct-21	08-Oct-30
	54	1.905.000,00	14.May.22	14.Feb.27
	55	173.500,00	14.May.22	14.Feb.31
	56	8.882.500,00	8.Dec.22	8.Sep.31
		428.877.711,96		

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje Grupe kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se može realizovati kroz najmanje tri tranše.

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u slijedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospjeća
Ugovor 30 mil eur	1	4.546.680,00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279,00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041,00	12-05-20	12-05-27

Vlada Crne Gore je 14. juna 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje Grupe kod Kineske razvojne banke, u iznosu EUR 19.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 09. jula 2018. godine. Sredstva su povučena 17. juna 2019. godine.

Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Posljednje dospjeće je 17. juna 2022. godine. Ukupne obaveze po kreditnom zaduženju kod Kineske razvojne banke izmirene su 22. juna 2022. godine.

Dana 21. aprila 2021. godine na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 16. aprila 2021. godine zaključeni su ugovori o kreditu i finansiranju sa Francuskom agencijom za razvoj. Maksimalni iznos kredita je EUR 50 miliona. Prva tranša kredita je povučena 15. septembra 2022. godine, u iznosu do EUR 5.000.000.

Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Posljednje dospjeće je 15. aprila 2032. godine.

Dospjeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	38.087.890
2023. godina	36.677.376	35.724.697
2024. godina	42.271.848	40.809.938
2025. godina	48.071.962	46.582.352
2026. godina	46.168.853	44.650.899
2027. godina	41.471.458	40.265.527
2028. godina	36.118.358	34.998.713
2029. godina	27.503.928	26.356.544
2030 godina	16.170.561	14.994.744
2031. godina	12.661.444	11.771.373
2032. godina	8.140.903	8.140.905
	315.256.691	340.383.582

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	3.518.986
2023. godina	5.740.190	5.740.190
2024. godina	5.740.190	5.740.190
2025. godina	5.740.190	5.740.190
2026. godina	5.090.663	5.090.663
2027. godina	2.221.204	2.221.204
	24.532.437	28.051.423

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Kineske razvojne banke prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
2022. godina	-	3.200.000
	-	3.200.000

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Francuske razvojne agencije prikazano je u tabeli u nastavku:

	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2022.
2025. godina	312.500
2026. godina	625.000
2027. godina	625.000
2028. godina	625.000
2029. godina	625.000
2030. godina	625.000
2031. godina	625.000
2032. godina	625.000
2033. godina	312.500
	5.000.000

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

28. KRATKOROČNE OBAVEZE

28a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija

	31. decembar 2022.	(iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 27)	36.677.376	36.087.890
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 27)	5.740.190	3.518.986
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Kineske razvojne banke (napomena 27)	-	3.200.000
Kamata po kreditu EIB	524	1.414
	42.418.090	42.808.290

28b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije

	31. decembar 2022.	(iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	900.791	1.785.366
	900.791	1.785.366

28c) Obaveze prema dobavljačima

	31. decembar 2022.	(iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obaveze prema dobavljačima	108.803	82.319
	108.803	82.319

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

29. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	887.865	837.681
Ostalo	-	198
	887.865	837.879

30. OBAVEZE PO OSNOVU POREZA NA DOBIT

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obaveze po osnovu poreza na dobit	-	-
	-	-

31. OSTALE KRATKOROČNE OBAVEZE I PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	322.673	349.346
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	3.938	4.864
Obračunate obaveze za kamatu Kinseka razvojna banka	-	2.613
Obračunate obaveze za kamatu Francuska razvojna agencija	37.261	-
Subvencija Ministarstva poljoprivrede	141.529	141.529
Razgraničeni prihodi od naknada	977.824	1.074.090
	1.483.225	1.572.442

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Neopozive obaveze za davanje kredita	17.286.087	26.772.924
Ugovorene a neiskorišćene pozajmice	166.117.500	102.082.827
Ostale stavke vanbilansne izloženosti	18.771.167	29.979.321
	202.174.754	158.835.072

33. SUDSKI SPOROVI

Grupa sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedna od tuženih strana.

Grupa je tužena strana u šest sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je Grupa jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi EUR 17.243.

Grupa je izvršila rezervisanja za eventualne obaveze po sudskim sporovima, na 31. decembar 2022. godine, u iznosu EUR 28.000. Grupa nije izvršila dodatna rezervisanja po sudskim sporovima u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iz razloga što se procjenjuje da, na osnovu dosadašnje sudske prakse kada su u pitanju slični sporovi pokrenuti protiv Grupe, iako nije sa sigurnošću moguće predvidjeti konačan ishod sporova, Grupa neće biti izložen materijalno značajnim potencijalnim gubicima po ovom osnovu.

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je Grupa procesurala pred javnim izvršiteljima, kao i Upravnim i Privrednim sudom, uključujući potraživanja od klijenata u stečaju, na dan 31. decembra 2022. godine, iznosi EUR 7.699.602.

Najveći dio se odnosi na potraživanje od klijenta Primat doo Podgorica, u iznosu EUR 2.228.735, zatim priznato potraživanje u stečajnom postupku nad društvom „Montavar-metalac“ DOO Nikšić AD radi naplate duga po osnovu izdate garancije ovom privrednom društvu, u iznosu EUR 1.608.712, i na priznata potraživanja koja Grupa ima prema Atlas i IBM banci u stečaju u visini od EUR 1.020.170. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između Razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Korisnik sredstava zajma je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183,65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31.12.2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED, u dvije tranše:

I tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine

II tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD.

Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31.12.2022. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 12.379.407 USD (po osnovu glavnice 7.915.028 USD i po osnovu kamate 4.464.378 USD).

Stanje duga po Ugovoru o zajmu na 31.12.2022. godine iznosi 21.684.972 USD.

Zajam se u prethodnom periodu vraćao u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Na osnovu upozorenja Centralne banke Crne Gore, iz septembra 2021. godine, Prva banka CG je otkazala ugovor o otvaranju i vođenju računa i preostala sredstva sa računa Ministarstva poljoprivrede prenijela na privremeni račun. Sredstva su, sa privremenog računa Banke, 27. juna 2022. godine prenesena Abu Dabi fondu na ime izmirenja dospjelih obaveza, a na osnovu, i na način kako je to definisano zaključcima Vlade Crne Gore od 26. maja i 17. juna 2022. godine.

Krajnje dospjeće zajma je 15.12.2031. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Od povučenih sredstava zajma, krajnjim korisnicima Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja prenijelo je 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000,00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000,00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000,00 USD u II tranše: I tranša 750.000,00 USD dana 30.12.2016. godine, II tranša 1.750.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000,00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000,00 u II tranše: I tranša 400.000,00 USD dana 06.02.2017. godine, II tranša 800.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000,00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957,01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000,00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042,99 USD dana 02.11.2018. godine.

Društva, Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirili u potpunosti obaveze prema Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja po predmetnim kreditima.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić je izmirlivalo u prethodnom periodu obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom.

Ostali ugovori o kreditima, sa krajnjim korisnicima, su raskinuti, uslijed nenaplativosti redovnim putem. Postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, provodi Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa države Crne Gore, za povjerioca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Stanje duga, na 31.12.2022. godine, po aktivnom i raskinutim ugovorima iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje –	3,704,567 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak –	2,759,176 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja –	4,313,062 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje –	4,149,524 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik –	3,325,577 USD
6. IM "Goranović" DOO Nikšić –	2,754,109 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica -	3,587,444 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva kod Prve banke Crne Gore, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i druge usluge shodno zahtjevu Ministarstva.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse IRFCG AD.

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija", a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2022. godine iznose cca USD 22 miliona.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Vlada Crne Gore je, između ostalih, dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sproveo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2, kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim Zaključkom stavljeni su van snage gore pomenuti zaključci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore usvojila nove zaključke, tj. promijenila zaključak od 26. maja 2022. godine. Izmjenom zaključaka, između ostalog, definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da, nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa prelaznog računa Prve banke CG, te daljeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

Do dana objave ovih finansijskih iskaza pitanje zajma Abu Dabi fonda za razvoj, kao i pitanje spornih kredita plasiranih iz sredstava zajma, ostaje neriješeno. Između ostalog u ovom trenutku ne postoji otvoren račun za priliv sredstava od korisnika kredita. Istina u svim predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti (gore navedeni osim IM Goranović doo Nikšić) postupke prinudne naplate vodi Zaštitnik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, za povjerioca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontroisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je Grupa ušla u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2022. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja ili pod normalnim tržišnim uslovima.

Grupa identifikuje kao povezane strane zavisno pravno lice lokalne samouprave (opštine), koje predstavljaju javna pravna lica, državne institucije i ministarstva.

Grupa posredstvom organa upravljanja društva utiče na poslovne odluke zavisnog pravnog lica.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost Grupe prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu. Ranije je navedeno da su ovi aranžmani obezbijeđeni Ugovorima o cesiji sa Ministarstvom finansija Crne Gore, iz čijeg Egalizacionog fonda Grupa naplaćuje dospjela potraživanja.

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine i 31. decembra 2021. godine su prikazane kao što slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Opština Cetinje	-	-
Opština Plužine	-	40.386
Opština Bijelo Polje	-	-
Opština Danilovgrad	-	-
Opština Kolašin	189.851	253.967
Opština Pljevlja	-	-
Opština Nikšić	-	-
Opština Plav	-	-
Opština Andrijevica	419.083	469.424
Opština Ulcinj	98.535	178.117
Opština Šavnik	-	-
Opština Rožaje	899.822	1.161.857
	1.607.291	2.103.751

Grupa iskazuje u poslovnim knjigama i obavezu po primijenim avansima, prema navedenim opštinama, na dan 31. decembra 2022. godine, u iznosu EUR 71.476..

Prihodi od kamata:	2022.	(Iznosi u EUR) 2021.
Opština Cetinje	-	474
Opština Plužine	596	2.439
Opština Bijelo Polje	-	597
Opština Danilovgrad	-	79
Opština Kolašin	8.825	11.290
Opština Pljevlja	-	111
Opština Nikšić	-	129
Opština Plav	-	28
Opština Andrijevica	13.390	14.876
Opština Ulcinj	7.800	12.049
Opština Šavnik	-	594
Opština Rožaje	40.865	51.147
	71.476	93.813

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Izloženost Grupe prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po kreditnim i faktoring aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	1.805.680	2.144.767
Komunalno doo Danilovgrad	35.829	66.139
JP za nacionalne parkove Podgorica	68.060	113.836
JP Komunalno stambeno Budva	19.252	41.199
Montefarm Podgorica	-	100.633
Klinički centar CG	-	187.233
Opšte gradske bolnice u CG	-	243.774
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	6.580.706	6.401.173
Luka Bar	5.951.679	6.661.646
EPCG	27.470.685	-
Monteput	45.040.728	33.868.309
Institut Simo Milošević AD	2.225.693	2.364.603
	89.198.312	52.193.312

	31. decembar 2022.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2021.
Prihodi kamata		
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	80.811	124.340
Komunalno doo Danilovgrad	4.188	6.640
JP za nacionalne parkove Podgorica	3.716	5.508
JP Komunalno stambeno Budva	1.821	3.060
Vodovod i kanalizacija Podgorica –faktoring-regresni dužnik	-	-
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	151.457	162.699
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	26.446	33.135
Luka Bar	181.592	158.281
EPCG	83.574	-
Monteput	1.358.378	1.028.827
Institut Simo Milošević AD	65.552	52.793
	1.957.535	1.575.283

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2022. godine iznose bruto EUR 1.310.810 (2021: EUR 1.415.239).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Na dan izdavanja ovih finansijskih izvještaja evidentan je uticaj ratnih sukoba u Ukrajini, na ukupna ekonomska kretanja u cijelom svijetu pa i u Crnoj Gori. Grupa aktivno prati razvoj događaja i procjenjuje uticaj na poslovanje, finansijske rezultate, finansijski položaj i novčane tokove, sa posebnim akcentom na kretanje cijena izvora finansiranja, koji pokazuju trend povećanja. Na dan izdavanja ovih izvještaja Grupa nije identifikovala značajne događaje koji bi zahtjevali korekcije priloženih finansijskih izvještaja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza Grupe i njihovu fer vrijednost:

Iznosi u EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2021. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	84.107.484	84.107.484
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	45.487.256	45.487.256
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	312.153.130	312.153.130
Ulaganja u hartije od vrijednosti	3.326.447	3.326.447
	445.074.317	445.074.317
Dugoročne obaveze –kreditni	371.635.004	371.635.004
	371.635.004	371.635.004
Stanje na dan 31. decembra 2022. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	47.254.908	47.254.908
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	34.033.724	34.033.724
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	334.561.630	334.561.630
Ulaganja u hartije od vrijednosti	6.081.999	6.081.999
	421.932.261	421.932.261
Dugoročne obaveze –kreditni	344.789.128	344.789.128
	344.789.128	344.789.128

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (nastavak)

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2022. godine u iznosu od EUR 6.081.999 (2021: EUR 3.326.447 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2022. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	6.081.999	-	6.081.999
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	6.081.999	1.834.617	7.916.616
31. decembar 2021. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	3.326.447	-	3.326.447
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	3.326.447	1.834.617	5.161.064

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

Grupa razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine, rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Uslijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji Grupa prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću Grupe ka rizicima.

Model upravljanja rizicima Grupe zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je Grupa najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom Grupe. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditni odbor, koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima Grupe u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima Grupe zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava Grupa, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. Grupe, putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Odbor direktora je usvojio sledeće akte:

- Politiku upravljanja kreditnim rizikom;
- Proceduru upravljanja kreditnim rizikom;
- Pravilnik o primjeni metodologije u vezi IFRS9 standara;
- Politiku upravljanja operativnim rizikom;
- Proceduru upravljanja operativnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju tržišnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti;
- Pravilnik o radu Službe unutrašnje kontrole;
- Politiku kolaterala;

Interna revizija Grupe prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom Grupe i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izveštavaju Odboru direktora.

Odbor direktora Grupe je odgovoran za analizu finansijskih iskaza Grupe, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima Izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima Grupe. Odboru direktora pomaže Interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat neispunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema Grupi.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika, Grupa:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode,
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika,
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbeđenja.

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost Grupe kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih preduzećima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim preduzećima. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivi bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospeljeću;
- Diversifikacija po proizvodima.

Kreditni se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izvještava Odbor direktora.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2022.		31.12.2021.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
<i>Dugoročni finansijski plasmani</i>				
Učešća u kapitalu	84.977.118	7.916.616	84.977.118	5.161.063
Ostali dugoročni finansijski plasmani	297.865.568	268.215.175	289.022.884	263.914.810
<i>Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina</i>				
Potraživanja	30.473.558	28.197.789	31.573.297	29.318.893
Kratkoročni finansijski plasmani	77.902.785	75.182.391	69.606.350	64.283.419
Gotovina	47.371.895	47.271.412	84.254.266	84.153.783
	538.590.924	426.783.383	559.433.915	446.831.968

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2022. godine	<u>Manje od 30 dana</u>	<u>Od 30 do 60 dana</u>	<u>Od 61 do 90 dana</u>	<u>Više od 91 dan</u>	<u>Ukupno</u>
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	34.133.844	-	-	1.411.421	35.545.265
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	<u>349.998.390</u>	<u>8.708.555</u>	<u>1.012.381</u>	<u>10.977.320</u>	<u>370.696.646</u>
Javni sektor	11.349.473	-	-	-	11.349.473
Komercijalni klijenti	332.724.579	8.428.046	988.697	10.501.323	352.642.645
Fizička lica	4.649.278	244.759	23.684	475.997	5.393.718
Ostalo	1.275.060	35.750	-	-	1.310.810
Ulaganja u hartije od vrijednosti	<u>6.081.999</u>	-	-	-	<u>6.081.999</u>
31. decembar 2021. godine	<u>Manje od 30 dana</u>	<u>Od 30 do 60 dana</u>	<u>Od 61 do 90 dana</u>	<u>Više od 91 dan</u>	<u>Ukupno</u>
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	-	1.428.264	47.038.272
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	<u>316.863.822</u>	<u>14.473.598</u>	<u>1.037.916</u>	<u>10.788.923</u>	<u>343.164.259</u>
Javni sektor	11.410.865	-	-	-	11.410.865
Komercijalni klijenti	298.582.704	14.279.509	988.095	10.341.996	324.192.304
Fizička lica	5.455.015	194.089	49.821	446.927	6.145.852
Ostalo	1.415.238	-	-	-	1.415.239
Ulaganja u hartije od vrijednosti	<u>3.326.447</u>	-	-	-	<u>3.326.447</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2022.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	34.133.844	-	1.411.422	35.545.265	100.119	-	1.411.422	1.511.541	34.033.724
Kredit i potraživanja od klijenata. Bruto	221.436.892	79.215.374	41.070.821	341.723.087	1.252.100	9.539.069	24.568.077	35.359.247	306.363.841
Javni sektor	3.516.859	19.252	-	3.536.111	20.008	731	-	20.739	3.515.372
Komercijalni klijenti	213.499.651	77.708.867	40.273.931	331.482.449	1.206.979	9.358.757	24.022.851	34.588.587	296.893.862
Fizička lica	3.205.668	1.391.160	796.890	5.393.718	18.202	161.337	545.226	724.765	4.668.953
Ostalo	1.214.715	96.095	-	1.310.810	6.911	18.244	-	25.156	1.285.654
Faktoring	25.852.732	2.319.089	801.737	28.973.558	110.746	11.132	653.892	775.769	28.197.789
Ukupno	281.423.468	81.534.463	43.283.980	406.241.911	1.462.965	9.550.201	26.633.391	37.646.557	368.595.354

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2021.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	1.428.264	47.038.272	122.752	-	1.428.264	1.551.016	45.487.256
Kredit i potraživanja od klijenata. Bruto	186.984.983	85.183.043	40.922.936	313.090.962	1.142.614	11.424.935	17.812.440	30.379.990	282.710.972
Javni sektor	4.428.494	41.199	-	4.469.693	27.190	2.752	-	29.942	4.439.751
Komercijalni klijenti	176.519.126	84.526.811	40.014.242	301.060.179	1.078.516	11.359.419	17.253.035	28.690.970	271.369.209
Fizička lica	4.622.125	615.033	908.694	6.145.852	28.219	62.765	559.405	650.389	5.495.463
Ostalo	1.415.239	-	-	1.415.239	8.689	-	-	8.689	1.406.549
Faktoring	24.970.654	3.817.432	1.285.211	30.073.297	96.263	9.243	750.687	856.192	29.217.105
Ukupno	257.565.645	89.000.475	43.636.411	390.202.531	1.361.629	11.434.178	19.991.391	32.787.198	357.415.333

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi: (nastavak)

31.12.2022.	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnijih potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	34.133.844	1.411.422	35.545.265	100.119	1.411.422	1.511.541	34.033.724
Kreditni i potraživanja od klijenata	300.652.266	41.070.821	341.723.087	10.791.170	24.588.077	35.359.247	306.363.841
Javni sektor	3.536.111	-	3.536.111	20.739	-	20.739	3.515.372
Komercijalni klijenti	291.208.518	40.273.931	331.482.449	10.565.736	24.022.851	34.588.587	296.893.862
Fizička lica	4.596.828	796.890	5.393.718	179.539	545.226	724.765	4.668.953
Ostalo	1.310.810	-	1.310.810	25.156	-	25.156	1.285.654
Faktorinng	28.171.820	801.738	28.973.558	121.878	663.891	775.769	28.197.789
Ukupno	362.957.930	43.283.981	406.241.911	11.013.167	26.633.390	37.646.557	368.595.354

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja:

31.12.2022.	Restrukturirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restrukturirana potraživanja	S2 restrukturirana potraživanja	S3 restrukturirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restrukturiranih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	8.705.193	8.705.193	-	-	25.619	25.619	-	-	2,14%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	88.946.742	27.799.393	36.542.514	24.604.835	17.782.735	158.157	4.554.357	13.070.221	21,90%
Javni sektor	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%
Komerčajni klijenti	88.276.589	27.454.820	36.394.678	24.427.290	17.718.761	156.195	4.541.147	13.021.419	21,73%
Fizička lica	670.153	344.773	147.836	177.545	63.974	1.962	13.210	48.802	0,16%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%

31.12.2021.	Restrukturirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restrukturirana potraživanja	S2 restrukturirana potraživanja	S3 restrukturirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restrukturiranih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	10.358.528	10.358.528	-	-	27.952	27.952	-	-	2,65%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	113.481.234	51.289.217	37.479.364	24.712.653	13.930.622	314.904	5.187.151	8.428.567	29,08%
Javni sektor	1.783.784	1.783.784	0	0	10.952	10.952	0	0	0,46%
Komerčajni klijenti	110.904.321	49.008.406	37.386.415	24.509.501	13.844.025	300.911	5.178.106	8.365.008	28,42%
Fizička lica	793.129	497.027	92.949	203.152	75.645	3.041	9.045	63.559	0,20%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja: (nastavak)

31.12.2022.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	Restruktuirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih problematičnih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	8.705.193	8.705.193	-	25.619	25.619	-	2,14%
Kreditni i potraživanja od klijenata	88.946.742	64.341.907	24.604.835	17.782.735	4.712.514	13.070.221	21,90%
Javni sektor	-	-	-	-	-	-	0,00%
Komercijalni klijenti	88.276.589	63.849.299	24.427.290	17.718.761	4.697.342	13.021.419	21,73%
Fizička lica	670.153	492.608	177.545	63.974	15.172	48.802	0,18%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	0,00%

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti Grupe kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2022.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	35.545.265	-	-	35.545.265
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	341.723.088	-	-	341.723.088
<i>Javni sektor</i>	11.349.473	-	-	11.349.473
<i>Komercijalni klijenti</i>	323.669.087	-	-	323.669.087
<i>Fizička lica</i>	5.393.718	-	-	5.393.718
<i>Ostalo</i>	1.310.810	-	-	1.310.810
Factoring	28.973.558	-	-	28.973.558
31.12.2021.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	47.038.272	-	-	47.038.272
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	313.090.962	-	-	313.090.962
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	213.383.708	-	-	213.383.708
<i>Javni sektor</i>	11.410.865	-	-	11.410.865
<i>Komercijalni klijenti</i>	294.119.006	-	-	294.119.006
<i>Fizička lica</i>	6.145.852	-	-	6.145.852
<i>Ostalo</i>	1.415.239	-	-	1.415.239
Factoring	30.073.297	-	-	30.073.297

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da Grupa neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospjeća, ili rizik da će za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavi novčana sredstva uz značajne troškove. Grupa održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana, da bi na taj način bilo u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospjeća.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika Grupa je usvojila i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju politiku upravljanja rizikom likvidnosti, plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i neprevidenih okolnosti i proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija. Politika upravljanja likvidnošću predviđa da Grupa svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se kvartalno izvještava Odbor za upravljanje aktivom i pasivom o kretanju ovog koeficijenta. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

Grupa osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesečnom nivou redovno prati finansijske pokazatele kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive.

(000)EUR	1m	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24 mjeseci	3-5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	39.254	-	-	-	-	-	-	39.254
Oročeni depoziti	-	3.000	-	8.000	-	-	-	11.000
Krediti	14.928	12.972	20.033	40.591	73.921	164.515	83.085	410.045
Glasnica	12.983	11.267	17.501	35.901	66.111	151.347	79.829	374.939
Kamata	1.945	1.704	2.532	4.690	7.811	13.169	3.256	35.106
Faktoriraj	6.811	14.470	7.997	-	-	-	-	29.278
Glasnica	6.739	14.337	7.897	-	-	-	-	28.973
Kamata	72	133	100	-	-	-	-	305
Ukupno	60.992	30.441	28.030	48.591	73.921	164.515	83.085	489.575
Pozajmitice	3.916	6.449	11.121	22.594	50.227	154.692	105.561	354.560
Glasnica	3.700	6.075	10.431	21.360	48.012	150.327	104.033	343.938
Kamata	216	374	690	1.234	2.215	4.365	1.528	10.622
Ukupno	3.916	6.450	11.121	22.594	50.227	154.692	105.561	354.560
Razlika	57.076	23.992	16.909	25.997	23.694	9.823	(22.476)	135.015
kumulativni gap	57.076	81.068	97.977	123.974	147.569	157.492	135.016	

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode Grupe ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da Grupa nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju Grupe, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatnu informacionu tehnologiju, zbog angažovanja lica izvan Grupe za obavljanje određenih poslova za Grupu, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti Grupu gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

Grupa je uspostavila sistem upravljanja operativnim rizikom, koji obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - ✓ utvrđivanje operativnog rizika,
  - ✓ tretiranje operativnih rizika (procjena, mitigacija i prihvatanje),
  - ✓ kvantifikovanje operativnog rizika,
  - ✓ praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku, utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike.

Procesom upravljanja operativnim rizikom utvrđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima Grupe. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti Grupe operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

Grupa je implementirala nekoliko instrumenata radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete uslijed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Operativni rizik (nastavak)

- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) se prate unutar Grupe kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije sa zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku.
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju Grupe". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima, za upravljanje operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za Grupu je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik Grupa koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosječno neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine), pomnoži sa koeficijentom 0,15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika, neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

U tom smislu, za izloženosti prema licima povezanim sa Grupom primenjuju se sljedeći interni limiti:

- ukupna izloženost Grupe prema svim licima povezanim sa Grupom ne smije biti veća od 100% sopstvenih sredstava Grupe;
- ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava Grupe;
- ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava i/ili članova njihove uže porodice smije iznositi najviše 5% sopstvenih sredstava Grupe;
- ukupna izloženost prema zaposlenom koji nije lice iz tačke 1 ovog stava smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava Grupe;
- ne smije iznositi više od 20% sopstvenih sredstava Grupe zbir ukupne izloženosti Grupe prema pravnim licima koje kontroliše Grupa.

Izloženost Grupe prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženošću Grupe.

Grupa je definisala limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala Grupe, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D.

Izvještaj menadžmenta
za 2022. godinu

SADRŽAJ

I.	Opšti podaci i korporativno upravljanje	2
II.	Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja	7
III.	Ukupna kreditna aktivnost tokom 2022. godine.....	9
IV.	Akcije / Udjeli	12
V.	Investicione nekretnine i stečena aktiva	12
VI.	Rizici.....	13
VII.	Međunarodna saradnja.....	20
VIII.	Mjere zaštite životne sredine	26
IX.	Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja	27
X.	Planirani budući razvoj.....	27

I. Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica ((u daljem tekstu – matično društvo) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Zakon“) („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17).

Matično društvo posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomyemog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost matičnog društva je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
  - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
  - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
  - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
  - podstiče konkurentnost cmogorskih proizvoda i usluga;
  - podstiče zapošljavanje;
- izdavanje garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokrće čine sredstva Garantnog fonda;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju matičnog društva;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprjeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Matično društvo je osnovano kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. Matično društvo je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o Investiciono - razvojnom fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima matičnog društva.

Prava i dužnosti osnivača matičnog društva, u skladu sa Zakonom, vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike, matičnog društva, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

Matično društvo je uspostavio sistem korporativnog upravljanja u skladu sa zakonskom regulativom i dobrom praksom poslovanja. Principi i pravila korporativnog upravljanja se uspostavljaju prije svega kroz Zakon o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore i Statut društva gdje su definisane nadležnosti organa upravljanja i rukovođenja, na način da se iste ne preklapaju i da omogućavaju efikasno upravljanje koje obezbjeđuje realizaciju postavljenih ciljeva i planova.

Organi matičnog društva su *Skupština*, kao organ i predstavnik osnivača, *Odbor direktora*, kao organ upravljanja i rukovođenja, *Izvršni direktor*, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom matičnog društva (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine matičnog društva, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i Izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom.

Skupštinu matičnog društva čini predstavnik kojeg imenuje Vlada Crne Gore. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje.

Odbor direktora je organ upravljanja, rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Odbor direktora ima tri člana, koji između sebe biraju Predsjednika. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština matičnog društva.

Odbor direktora matičnog društva predlaže: Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi Godišnji plan rada, Finansijski plan i Srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike matičnog društva; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i Zakonom.

Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora direktora uređena su aktima matičnog društva.

Tokom 2022. godine Odbor direktora matičnog društva je održao ukupno 59 sjednica.

Izvršnog direktora matičnog društva imenuje i razrješava Odbor direktora.

Na dan 31. decembar 2022. godine, Izvršna direktorica matičnog društva je dr Irena Radović.

Izvršni direktor predstavlja i zastupa matično društvo i odgovara za zakonitost rada, organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun matičnog društva; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima. Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u matičnom društvu. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Interna revizorka matičnog društva je mr Tina Darmanović.

U okviru matičnog društva djeluje Kreditno-garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za informacijski sistem i Savjetodavno tijelo Odbora direktora.

Na redovnoj godišnjoj skupštini akcionara matičnog društva koja je održana dana 22. novembra 2022. godine sa nastavkom od dana 02.12.2022. godine, u skladu sa članom 21 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore i uz saglasnost Vlade Crne Gore, imenovan je novi, odnosno reizbaran aktuelni Odbor direktora u sastavu:

Velizar Kačuderović, predsjednik Odbora;

dr Irena Radović, članica;

Marko Ivanović, član.

Konstitutivna sjednica novog Odbora direktora je bila 02. decembra 2022. godine.

- Članovi Kreditno - garantnog odbora, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Milena Milović, predsjednica Odbora, predstavnica Ministarstvo finansija Vlade Crne Gore;
Nikola Milosavljević, član;
Vladislav Dulović, član;
Đuro Kažić, član;
Mirko Mašković, član;
Mladen Perić, član;
Mirjana Ivanović, članica.
- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Aleksandar Nišavić, predsjednik Odbora;
Aleksandra Popović, članica, predstavnica Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
mr Tina Darmanović, članica;
Mira Trebješanin, članica;
Sanja Mićunović, članica.
- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Ana Cimljanić, predsjednica Odbora;
mr Zoran Senić, član;
Igor Radonjić, član.
- Članovi Odbora za informacijski sistem, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Dejan Abazović, predsjednik Odbora;
Jelena Strugar, član;
Stana Delić, članica;
Mladen Perić, član;
Davor Đurović, član.
- Članovi savjetodavnog tijela Odbora direktora matičnog društva, na dan 31. decembar 2022. godine, su:
Đorđe Jevtić i Mijomir Čirović.

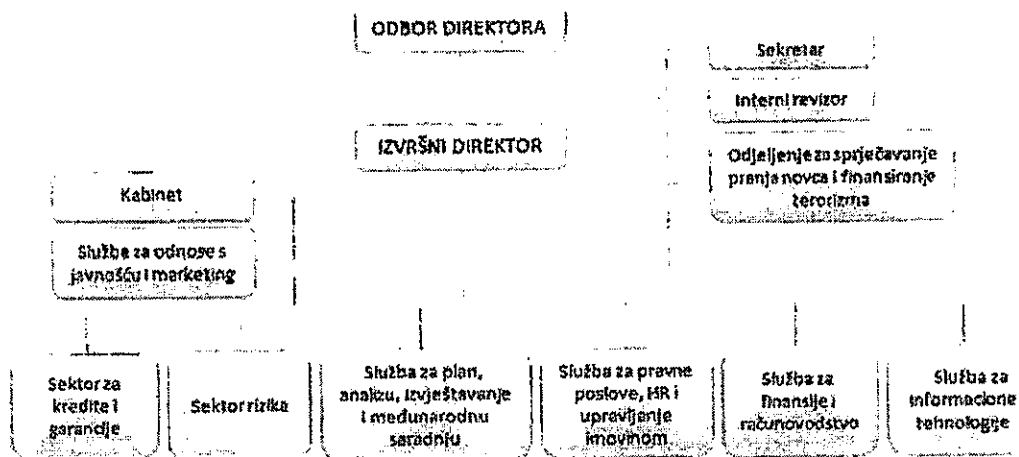
1.1. Organizaciona struktura

Unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta postavljena je da ostvari ciljeve matičnog društva i da bude u funkciji efikasne i efektivne realizacije poslovnih procesa, kojima se obezbjeđuje ostvarivanje cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti s jedne strane i uzajamne povezanosti poslova s druge strane, poštujući načela:

- grupisanja istovrsnih ili srodnih i međusobno povezanih poslova u odgovarajuće organizacione jedinice;
- obezbjeđenja djelotvornog i skladnog rada i efikasnog nadzora nad sektorima i službama;
- obezbjeđenja efikasnog i efektivnog postupanja po zahtjevima klijenata;
- obezbjeđenja zakonitosti rada.

Sve aktivnosti u matičnom društvu su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Kabinet, Sektor za kredite i garancije, Sektor rizika, Služba za pravne poslove, HR i upravljanje imovinom, Služba za finansije i računovodstvo, Služba za odnose s javnošću i marketing, Služba za informacione tehnologije, Služba za unutrašnju kontrolu, Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju i Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Tim matičnog društva čini 92 zaposlena, a prosječna starost je 39 godina. Od ukupnog broja zaposlenih 54% čine žene, 46% čine muškarci dok 89% zaposlenih ima visoko stručno obrazovanje.

Sistem unutrašnje kontrole i upravljanja rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U cilju postizanja pouzadnosti i objektivnosti računovodstvenih iskaza uspostavljen je sistem unutrašnje kontrole na način da su internom organizacijom i procedurama definisane kontrolne tačke, kako bi se osigurala tačnost podataka, ispravnost i ažurnost knjiženja poslovnih promjena i usaglašenost analitika i sintetičkih podataka u glavnoj knjizi.

Matično društvo na dnevnoj osnovi održava i unaprjeđuje sistem internih kontrola kroz efikasno izvršavanje poslova na svim nivoima nadležnosti, kroz blagovremenu obradu finansijskih i drugih informacija i podataka, kao i kroz praćenje usklđenosti sa propisima i aktima koji uređuju poslovanje društva.

Izuzetno značajno mjesto u sistemu unutrašnjih kontrola zauzima aktivno upravljanje svim vrstama rizika kojima je matično društvo izložen u poslovanju, uključujući i operativni rizik - rizik gubitaka uslijed neadekvatnih internih procesa uključujući rizike povezane sa informacionim sistemom, pravni rizik i drugo, a sve u skladu sa regulativom CBCG i nizom internih akata.

Posebno značajnu ulogu u praćenju funkcionisanja sistema internih kontrola imaju Interna revizija i Revizorski odbor, čije su nadležnosti definisane Internim pravilnikom i Poslovníkom o radu.

Koordinacija procesom unutrašnjih kontrola u matičnom društvu se sprovodi posredstvom funkcija:

- ✓ Interni revizor, imenovan u martu 2012. godine;
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unaprjeđenju upravljanja i unutrašnjih kontrola, imenovano u septembru 2022. godine;
- ✓ Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima, imenovano u septembru 2022. godine;
- ✓ Lice određeno za prijem i postupanje po prijavama o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u matičnom društvu, imenovano rješenjem u septembru 2022. godine.

II. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD, kao matično društvo, konsoliduje bilanse sa zavisnim društvom Turistički centar Durmitor doo Žabljak, čiji je osnivač i vlasnik 100% udjela.

Matično društvo je 2022. godinu završilo sa pozitivnim rezultatom u iznosu 1.900.093 EUR, a društvo TC Durmitor je ostvarilo negativan rezultat u iznosu 169.943 EUR. Iako negativan, ovaj rezultat je najbolji rezultat zavisnog društva u poslednjih 5 godina, tako da je iskazana dobit po osnovu konsolidovanih bilansa za 2022. godinu iznosi 1.730.150 EUR.

Ukupna aktiva matičnog društva na 31.12.2022. godine je iznosila 441.708.046 EUR, a ukupna aktiva zavisnog društva, na isti datum, je iznosila 2.170.937 EUR, tako da konsolidovana vrijednost iznosi 441.779.974 EUR.

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2022	2021
AKTIVA		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	288.729.770	284.932.923
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	152.664.036	179.534.074
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	386.168	390.156
F. UKUPNA AKTIVA	441.779.974	464.857.153
PASIVA		
A. KAPITAL	93.207.473	88.642.271
I. OSNOVNI KAPITAL	105.598.177	105.518.677
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 14.452.419	- 17.881.598
V. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	2.735.342	1.005.192
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	302.591.718	329.029.365
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	102.466	60.498
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE		
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	44.395.092	45.552.578
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.483.225	1.572.442
G. UKUPNA PASIVA	441.779.974	464.857.153

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2022	2021
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13.454.361	13.534.808
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	153.246	400.525
5. Troškovi poslovanja	1.369.835	1.149.384
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.623.513	2.513.668
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	189.654	116.699
8. Ostali rashodi iz poslovanja	5.039.677	5.412.249
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	25.854
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	28.373	5.108
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	2.641.184	2.906.591
14. Poreski rashod perioda	41.969	8.323
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	1.730.150	1.859.382

III. Ukupna kreditna aktivnost tokom 2022. godine

Ukupna kreditna aktivnost matičnog društva za 2022. godinu je iznosila 185 mil EUR, što je 23% iznad plana, koji je za 2022. godinu iznosio 150 mil EUR.

Aktivnosti i investicije matičnog društva direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na:

- Pобољшanje konkurentnosti privrede, bazirano na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji, razvoju prioritetnih sektora, ravnomjernom regionalnom razvoju, unaprjeđenju i modernizaciji poslovanja, osiguravanju likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća i diversifikaciji ekonomskih aktivnosti;
- Podrška posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači) u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika, uz podršku garantnih šema;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodne za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvaliteta života za ostanak stanovništva na selu.

3.1. Razvoj preduzetništva

Proširivanje preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa, za uključivanje u proces kreiranja nove vrijednosti, kroz osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva, je jedan od preduslova unaprjeđenja životnog standarda kroz održivi i inkluzivni ekonomski rast.

S tim u vezi, kontinuirana podrška se pruža od strane matičnog društva, kako direktno, tako i u saradnji sa ministarstvima.

Početkom 2022. godine, matično društvo je realizovao kampanju „Ona pokreće biznis“ koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unaprjeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta i afirmasalo žensko preduzetništvo kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja. Takođe, u okviru kampanje, polazeći od ciljeva i vizije matičnog društva, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024, a u skladu sa mapom puta koja je usmjerena na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa i implementaciju ciljeva održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, rodne ravnopravnosti, osnaživanja i jednakog pristupa finansijama, investicija u društvu usmjerenih na ravnomjerni ekonomski razvoj i inkluziju, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

Kao rezultat gore navedenog, tokom 2022. godine podržano je 142 projekta u vrijednosti od 19,2 mil EUR, čime je ostvaren porast od preko 200% u odnosu na 2021. godinu. Učešće iznosa podrške ženama u biznisu u ukupnim plasmanima matičnog društva je, takođe, uvećano na 10% (5% 2021. godine), dok je prema broju plasmana učešće u ukupnom broju plasmana poraslo na 34% (21% za 2021. godinu).

Tokom 2022. godine je bio aktivan program podrške razvoju preduzetništvo u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma. Posebni ciljevi su: otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje

preduzetništva i započinjanja sopstvenog biznisa, animiranje ciljnih grupa – mladih ljudi i žena da se aktiviraju kroz realizaciju svojih biznis ideja kako bi se stimulisala inovativnost i inkluzivnost.

Cilj ove kreditne linije je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih i unaprjeđenje poslovanja postojećih preduzetnika/preduzeća koja posluju kraće od godinu dana od dana apliciranja na Javni poziv kod Ministarstva ekonomskog razvoja.

Mladi u biznisu su bili zastupljeni kroz 74 plasmana u ukupnom iznosu od 18,3 mil EUR, što je 21% više u odnosu na 2021. godinu. Tokom 2021. godine odobreno je 15,1 mil EUR kroz 63 plasmana.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Kreditnom ponudom za 2022. godinu, za sektor MMSP, matično društvo je opredijelilo kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2022. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 59%, u iznosu od 109 mil EUR.

Slijedi uslužna djelatnost koja sa realizacijom od 37 mil EUR, čini 20% ukupno odobrenih sredstava.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite, kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i matičnog društva ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer matično društvo na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkurentnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta.

Poljoprivredni proizvođači i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD imaju mogućnost da nedostajuća sredstva za realizaciju projekata obezbijede korišćenjem kredita matičnog društva, kao i komercijalnih banaka i mikrokreditnih institucija, u skladu sa njihovim uslovima.

Matično društvo za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

Matično društvo je za posebnu ciljnu grupu privrednih ribara i pravnih lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti ulova ribe na moru, a koja učestvuju u programu grant šema MIDAS 2 Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore definisao stimulatívne uslove finansiranja.

Projekat MIDAS 2 realizuje se u saradnji sa Direktoratom za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti Sektora morskog ribarstva.

Cilj projekta je modernizacija profesionalne ribolovne flote, poboljšanje standarda sigurnosti plovidbe, uslova rada, kao i higijenskih i zdravstvenih standarda ribe i drugih morskih organizama.

Kredití su namijenjeni za podršku preduzećima, preduzetnicima ili drugim pravnim licima u skladu sa Pozivom Direktorata za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore. Podrška se odnosi na nabavku novih ribolovnih plovnih objekata, u cjelosti operativnih za vršenje ribolovnih aktivnosti, uključujući ribolovnu opremu i ostale troškove u skladu sa Javnim pozivom.

Tokom 2022. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 25 mil EUR, što predstavlja 14% odobrenih sredstava.

U cilju efikasnije realizacije Programa za razvoj prerađivačke industrije za 2022. godinu matično društvo je potpisao Protokol o saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma radi uspostavljanja bližeg partnerskog odnosa i finansiranja potencijalnih korisnika u cilju podrške mikro, malim i srednjim preduzećima isključivo iz sektora prerađivačke industrije.

Proizodna djelatnost, sa realizovanih 7 mil EUR predstavlja 4% odobrenih sredstava, dok je turizam i ugostiteljstvo podržano sa 6 mil EUR (3%).

U okviru ovih sredstava i dalje je značajna podrška likvidnosti, uvažavajući činjenicu da je osim zdravstvene krize dodatni negativan efekat na poslovanje kompanija i predvidivost poslovnog ambijenta imala i bezbjedonosna kriza. Podrška likvidnosti tokom 2022. godine, po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 152 mil EUR.

3.3. Kamatne stope matičnog društva

Politiku kamatnih stopa matičnog društva kreira i prati u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu, kao i u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnom finansijskom tržišta.

Tokom 2022. godine došlo je do snažnog uvećanja kamatnih stopa na međunarodnom finansijskom tržištu, uslovljeno inflacijom, globalnom bezbjedonosnom krizom i poremećajima u lancima snabdijevanja, kao i snabdijevanjem energentima. Tako je 6-mjesečni EURIBOR, kao osnovice za kreiranje cijene izvora finansiranja, 01 januara 2022. godine bio negativan i iznosio -0,539% dok je na kraju 2022. godine njegova vrijednost bila 2,726%, što znači da je ostvaren porast od 3,275 p.p.

S tim u vezi, matično društvo je fokusiran na primjenu održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuiranoj podršci ranjivih segmenata i opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Za projekte koji se realizuju u opština sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV. Akcije / Udjeli

U portfoliju matičnog društva nalazi se 17 (sedamnaest) akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	1: Učesca u kapitalu (koja su) registrovana kod CKDD	% Učesca u kapitalu
1	Institut Simo Milošević a.d., Igalo	23,64%
2	HTP Ucinjska rivijera a.d., Ucinj	7,64%
3	13 Jul-Plantaže a.d., Podgorica	22,22%
4	Montecargo a.d., Podgorica	0,037%
5	Marina a.d., Bar	16,99%
6	Barska plovidba a.d. Bar	16,15%
7	Kotor-projekt ad Kotor;	16,65%
8	Montepranzo Bokaprodukt a.d. Tivat	51,40%
9	HTP Berane a.d. Berane;	15,35%
10	Jugooceanija a.d.Kotor;	14,31%
11	Market a.d.Podgorica;	40,07%
12	Cmagoracoop a.d.Danilovgrad;	10,62%
13	Rudnici boksita a.d.Nikšić	u stečaju 0,016%
14	Mašinopromet – rezervni djelovi a.d.Podgorica	u stečaju 36,01%
15	Opštegrađevinsko Gorica a.d.Podgorica	u stečaju 0,14%
16	Elektroindustrija Obod a.d.Cetinje	u stečaju 8,85%
17	Preduzeće za izgradnju Podgorice a.d.	u stečaju 28,79%

Radi se o društvima koja je matično društvo preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost, nemaju svoje organe upravljanja i najveći broj njih je u postupku stečaja ili likvidacije.

Matično društvo je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor“ DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk“ na Žabljaku. Matično društvo je u prethodnom periodu uložilo značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk“, a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je matično društvo finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, cilj je da se nađe rješenje za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk. Navedeno Društvo, matično društvo, predložilo je za privatizaciju modelom tenderske privatizacije, u cilju podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva i samim tim doprinosu razvoja durmitorskog kraja.

V. Investicione nekretnine i stečena aktiva

Matično društvo posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Žabljaku. Pomenute nekretnine matično

društvo je u prethodnom periodu sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

Matično društvo je tokom izazovne 2022. godine, a imajući u vidu ranije uzrokovane poremećaje usljed pandemije virusa Covid 19, preduzimao aktivnosti na stvaranju neophodnih preduslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i ispitivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

VI. Rizici

U svom poslovanju MATIČNOG DRUŠTVACG vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik,
- Rizik likvidnosti,
- Tržišni rizik,
- Devizni rizik,
- Rizik kamatne stope,
- Operativni rizik,
- Rizik solventnosti.

Matično društvo je dužno rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnem fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja matičnog društva vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u matičnom društvu i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane Centralne banke Crne Gore, i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim matično društvo je izvršio usklađivanje internih akata i donoše novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je matično društvo pristupilo u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju matičnog društva, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2022. godini, nakon djelimičnog oporavka privrede od posljedica pandemije korona virusa, matično društvo je nastavio intenzivnu kreditnu podršku, i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za pripremu sezone i prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj privrednika.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

Nestabilnost tržišta, uzrokovani post covid krizom kao i ratom u Ukrajini, rezultirali su rastom cijena sirovina, energenata, te inflatnim kretanjima, donoseći nove izazove za privrednike i potencijalni rast kreditnog rizika kako u 2022. godini, tako i u narednom periodu.

Za očekivati je da će i 2023. godinu obilježiti značajna uloga matičnog društva u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti i podrške ostalim projektima, a sve u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja, što će zahtijevati dalje adekvatno upravljanje kreditnim rizikom u cilju održavanja finansijske stabilnosti matičnog društva.

Monitoring portfolija

Matično društvo, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.001 aktivna plasmana:

• *Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja*

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,815	90.70%	384,429,511.25	94.58%
31-60	88	4.40%	8,755,709.66	2.15%
61-90	15	0.75%	1,020,988.29	0.25%
91-150	6	0.30%	1,156,864.98	0.28%
151-270	5	0.25%	3,717,429.62	0.91%
271-365	2	0.10%	215,512.27	0.05%
preko 365	70	3.50%	7,164,086.78	1.76%
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit i kašnjenju većem od 90 dana) čine zbino 3.01% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

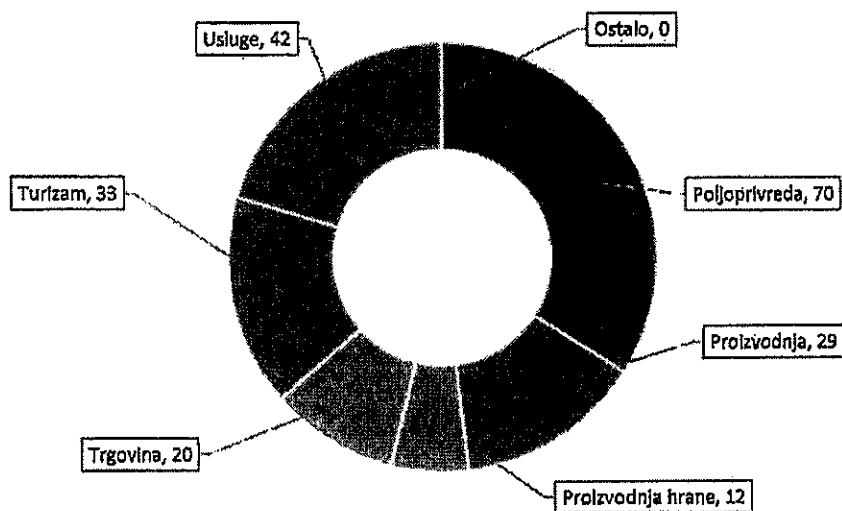
• *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	289	14.44%	130,719,908.76	32.16%	0.00
B1	461	23.04%	114,611,660.06	28.20%	2,292,017.66
B2	1032	51.57%	117,903,357.62	29.01%	8,177,003.29
C1	79	3.95%	10,937,522.00	2.69%	2,187,504.35
C2	44	2.20%	6,359,532.28	1.56%	2,543,812.94
D	12	0.60%	13,737,799.85	3.38%	9,616,459.90
E	84	4.20%	12,190,322.28	3.00%	12,188,180.28
UKUPNO	2,001	100.00%	406,460,102.85	100.00%	37,004,978.42

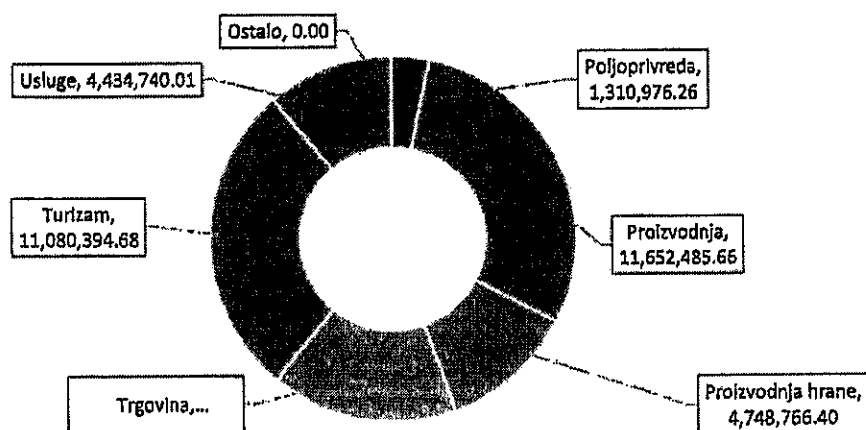
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit i klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbino 10.63% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2022. godine.

Direktni kreditni plasmani matičnog društva klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

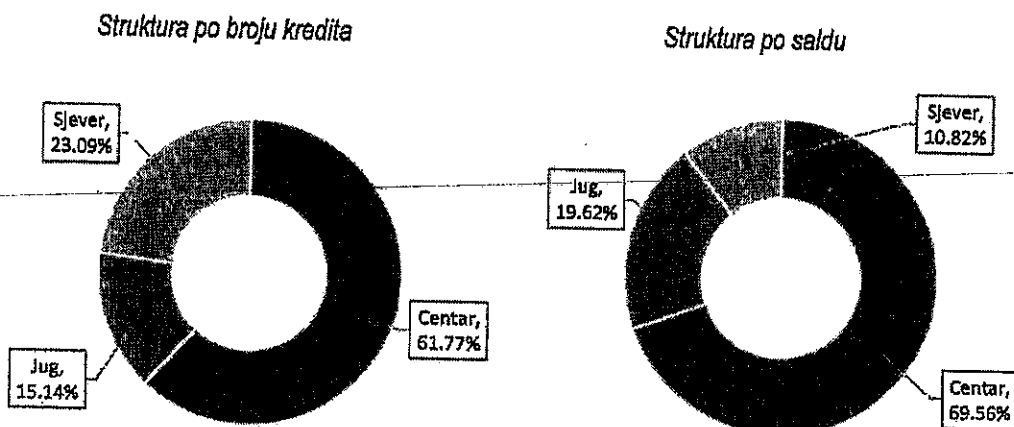
Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivnu matično društvo u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (70 plasmana odnosno oko 33.98%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti proizvodnje (3.42%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, matično društvo primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih dijelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija matičnog društva, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

Rizik likvidnosti

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG, matično društvo je dužno da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju moguću mjeru, rukovodeći se načellima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

S tim u vezi, matično društvo je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnosti:

- 1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;
- 2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
- 3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da matično društvo neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospeljeća, ili rizik da će matično društvo za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da matično društvo svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi matičnog društva.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju,
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita,
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama,
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima,
- ostale dospjele obaveze.

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

Matično društvo je uveo praksu dnevnog praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na dan 31.12.2022. godine iznosi 9,3 što znači da su likvidna sredstva matičnog društva značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou. Koeficijent mjesečne likvidnosti na dan 31.12.2022. godine iznosi 3,62.

Koeficijent tromjesečne likvidnosti na dan 31.12.2022. godine iznosi 1,75.

Osim mjerenja navedenih koeficijenata likvidnosti, matično društvo redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive i to :

1	Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	11%
2	Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	9%
3	Kreditni plasmani bruto*/Ukupna aktiva	92%
4	Pozajmljena sredstva/Ukupna pasiva	78%

*Preporučena vrijednost pod 1/=min10%;

*Preporučena vrijednost pod 2/=min5%;

*Preporučena vrijednost pod 4/=max90%.

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital matičnog društva zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2022.godine, matično društvo ne posjeduje u portfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital matičnog društva usljed promjene deviznog kursa.

Matično društvo je dužno da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

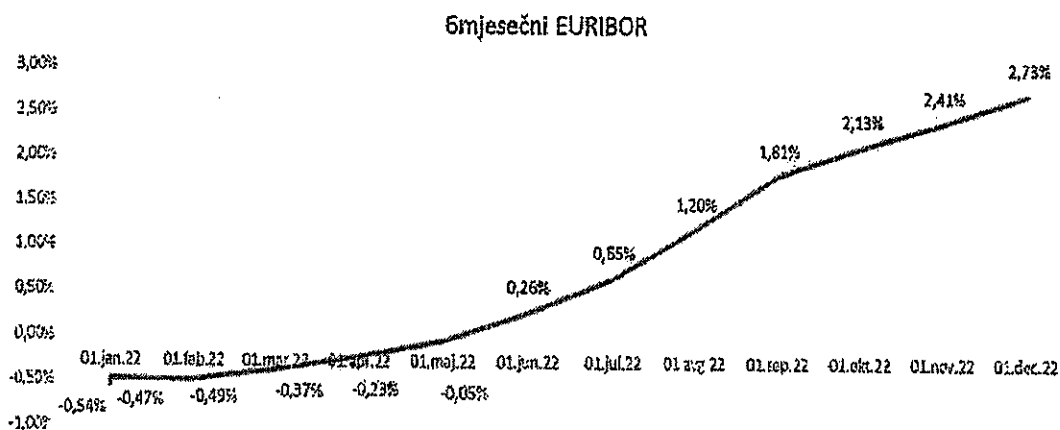
- mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
- devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
- mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očekivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursovima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital matičnog društva.

Matično društvo na 31.12.2022. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usljed pada vrijednosti finansijske aktive. S obzirom da matično društvo koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom, ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika. Međutim, porast kamata na globalnom finansijskom tržištu je uslovio značajan porast cijene izvora finansiranja.

Tako je 6-mjesečni EURIBOR, kao osnovice za kreiranje cijene izvora finansiranja, 01 januara 2022. godine bio negativan i iznosio -0,539% dok je na kraju 2022. godine njegova vrijednost bila 2,726%, što znači da je ostvaren porast od 3,275 p.p.

Uvažavajući navedeno matično društvo je tokom 2022. godine aktivno komunicirao sa međunarodnim finansijskim institucijama u cilju kreiranja mehanizama za djelimno neutralisanje ove vrste rizika.

Operativni rizik

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima matičnog društva za upravljanja operativnim rizikom, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlašćenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta matičnog društva.

Operativni rizik u matičnom društvu definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan matičnog društva za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji matično društvo mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

Uspostavljeni sistem upravljanja operativnim rizikom u matičnom društvu obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - identifikaciju operativnog rizika,
  - tretiranje operativnim rizikom (procjena, mitigacija i prihvatanje operativnog rizika),
  - kvantifikovanje operativnog rizika,
  - praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku.

U matičnom društvu je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika).

Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi matičnog društva se prate i unaprjeđuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika.

O identifikovanim rizicima, nastalim gubicima, kao i mjerama koje je potrebno preduzeti u cilju rešavanja identifikovanih problema izvještavaju se Odbor za aktivu i pasivu i Odbor direktora. U dijelu upravljanja operativnim rizikom konstantno se primjenjuje unaprjeđenje postojećih procesa, i to u najvećem dijelu vezano za edukaciju zaposlenih o važnosti identifikacije i prijavljivanja događaja vezano za operativne rizike, zatim

unaprijeđenja u identifikaciji i procjeni operativnih rizika u okviru procesa samoprocjene i prilikom eksternalizacije poslovnih aktivnosti.

Izveštaj o štetnim događajima usljed pojave operativnog rizika sastavni su dio mjesečne Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju matičnog društva koji se dostavlja Odboru direktora.

U aprilu 2022. godine usvojen je Akcioni plan za ublažavanje operativnih rizika za 2022. godinu.

U februaru 2022. godine usvojena su revidirana interna akta iz oblasti upravljanja operativnim rizicima.

Upravljanje kontinuitetom poslovanja predstavlja jedan-sveobuhvatan upravljački proces koji identifikuje potencijalne prijetnje, kojima je izloženo poslovanje matičnog društva i njihove moguće uticaje na poslovne aktivnosti, i definiše okvir za razvijanje otpornosti i sposobnost efikasnog oporavka matičnog društva od posljedica incidentnog događaja i na taj način štiti interese ključnih zainteresovanih strana, reputaciju i ključne poslovne aktivnosti matičnog društva. U julu 2022. godine pokrenut je proces revizije Analize uticaja na poslovanje i Plana kontinuiteta poslovanja, a finalni dokumenti su prezentovani Odboru za aktivnu i pasivnu u decembru 2022. godine.

Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da matično društvo nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%. Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2022. godine koeficijent solventnosti iznosi 24%.

VII. Međunarodna saradnja

Tekuća kriza je apostrofirala izazove crnogorske privrede, i kao stratešku neophodnost u prvi plan postavila restrukturiranje ekonomije u srednjem roku, ka sektorima prerađivačke industrije, šumarstva, saobraćaja, skladištenja i transporta, energetike, ali i ka brzorastućem sektoru informisanja i komunikacija, koji su pokazali značajnu otpornost na ekstreme šokove.

Ako uzmemo u obzir da je Crna Gora gotovo u potpunosti otvorena i uvozno-zavisna ekonomija, još više je naglašen značaj promjene ekonomske sektorske strukture naše zemlje, kako bi postigli veći nivo otpornosti ekonomije na ekstreme šokove i ostali na putu dinamičnog razvoja, sa trendom konvergencije ka razvijenim svjetskim ekonomijama.

Matično društvo je kao državna razvojna institucija neophodan katalizator povoljnih uslova finansiranja ka navedenim sektorima, kako bi se povećala njihova atraktivnost, što u krajnjem privlači domaće i strane direktne investicije, kao okosnice strategije razvoja naše ekonomije.

Dodatno, izuzetno je važna uloga i obaveza matičnog društva, koja proističe iz potpisanih ugovora s međunarodnim kreditorima i podrazumijeva snažan fokus na „ozelenjavanje“ crnogorske ekonomije, kako bi se dostigli nacionalno definisani ciljevi Crne Gore u smislu Pariškog sporazuma, koji su obaveza svake zemlje

kandidata za prijem u članstvo u EU. Matično društvo je tokom proteklih godina značajno povećao aktivnosti u ovoj oblasti, dok se značajno intenziviranje očekuje tokom 2023. godine uspostavljanjem savremenog metodološkog okvira baziranog na inovativnim međunarodnim praksama i rješenjima.

Dodatno, matično društvo kroz saradnju sa institucijama EU pomaže evropske integracije Crne Gore kroz ubrzanu standardizaciju i prihvatanje najboljih praksi ne samo razvojnih banaka već i kompletnog finansijskog tržišta, kako bi Crna Gora na što efikasniji način konvergirala ka željenoj međunarodnoj zajednici, odnosno imala adekvatnu trajektoriju evropskih ekonomskih integracija.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja.

Izmjenom kreditne politike u sektoru energetike, odnosno ukidanjem finansijske podrške za projekte vezane za eksploataciju fosilnih energenata, EIB je zvanično krajem 2019. godine predstavio ambiciozan projekat kako bi postao „Klimatska banka Evropske unije“. Kako bi postigla postavljene klimatske ciljeve, EIB grupa je definisala „Mapu puta klimatske banke EIB grupe“ koja podržava „Evropski Zeleni Dil (Plan)“, sa ambicioznim ciljem da Evropska Unija postane ugljenično-neutralna do 2050. godine.

Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 520 mil EUR kroz jedanaest (11) ugovornih aranžmana.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru matičnog društva, koji finansira najveći dio portfelja matičnog društva.

Zaključivanjem desetog ugovora sa EIB-om oktobra 2021. godine, saradnja sa EIB-om se proširila i na projekte klimatske akcije (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte“, ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljanje vodama, otpadom itd.), ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori. U dijelu kreditiranja projekata klimatske akcije matično društvo je pionirska finansijska institucija u Crnoj Gori.

Detaljna analiza efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem matičnog društva iz 2019. godine, pokazala je da modalitet plasiranja koncesionih EIB-ovih sredstava ovim putem ostvaruje najveći uticaj u Crnoj Gori, kada je u pitanju *poboljšanje pristupa finansijama privredi*. U tom smislu EIB je odlučio da ovaj modalitet saradnje zadrži što je i potvrđeno zaključivanjem četiri nova kreditna aranžmana u periodu nakon analize, na iznos od dvije stotine (200) miliona eura.

Dodatno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, matično društvo je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjenje kamatne stope.

EIB tehnička pomoć

Matično društvo je, pored dosadašnje finansijske podrške EIB-a zatražio i njihovu tehničku podršku u dijelu revizije organizacionog i poslovnog modela odnosno definisanja strategije i planova za sistemsko unaprjeđenje, koji bi bili bazirani na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja u kome matično društvo posluje, ali i na najboljim međunarodnim praksama razvojno-orientisanih finansijskih institucija.

Sredstva za ovu tehničku pomoć EIB je obezbijedio kroz Inicijativu za ekonomsku otpornost¹ (*ERI inicijativa*).

Pored revidiranja organizacionog i poslovnog modela, ova tehnička pomoć ima za cilj da unaprijedi i okvir za monitoring i evaluaciju finansiranih projekata (*M&E framework*). Još jedan od ciljeva ovog zadatka je snaženje kapaciteta matičnog društva kako bi bili u mogućnosti da osnažimo finansijske usluge u korist MMSP sektora i preduzetnika u Crnoj Gori, u kontekstu EU integracija i dostizanja ciljeva održivog razvoja.

Na ovom projektu radi tim renomiranih međunarodnih konsultanata iz IPC-a².

Pored navedenog, tehnička pomoć će pomoći matičnom društvu da se uskladi sa zakonskim i regulatornim zahtjevima, posebno u vezi sa procesom pristupanja Crne Gore EU i podstakne privredu u svojoj misliji promovisanja održivog ekonomskog razvoja u Crnoj Gori.

Projekat je počeo u martu 2022. godine i predviđeno trajanje implementacije projekta je 18 mjeseci. Projekat prati zacrtanu dinamiku.

Očekivani rezultati usluga ove tehničke podrške su: *izrada prijedloga strategije matičnog društva kojom se unaprjeđuje organizacioni i poslovni model baziran na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja sa posebnim fokusom na analizu transformacije matičnog društva u Crnogorsku razvojnu banku, sve na bazi najbolje međunarodne prakse.*

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija.

Matično društvo je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (*EaSI*).

COSME program

¹ <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/eri/index.htm>;

² <https://www.ipcgmbh.com/>;

COSME je program Evropske unije namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo, koji je počeo 2014. godine i trajao do kraja 2020. godine. Ukupan budžet ovog programa je iznosio 2,3 milijarde eura.

Iako je COSME program završen, matično društvo ima pristup COSME garantnom fondu do 31.12.2023. godine. COSME garancija omogućava pokrivenje, garanciju kredita (transakcija krajnjih korisnika) ka krajnjem korisniku koja za krajnji cilj ima olakšan pristup finansijama za preduzetnike i preduzeća koje imaju dobru i održivu poslovnu ideju, ali takođe imaju i problema sa prikupljanjem dovoljnog kolaterala da bi ostvarili svoj poslovni poduhvat. Cilj COSME garantnog fonda je komplementaran matičnom društvu kao finansijskoj instituciji koja omogućuje pristup finansijama za ugrožene grupe građana poput mladih, preduzetnika, žena u biznisu, malih poljoprivrednih proizvođača.

Ugovor sa EIF-om je zaključen marta 2019. godine dok je ugovorom definisan maksimalan obim garantovanog portfelja 75 mil EUR. Matično društvo je počeo sa realizacijom ove garancije u drugom kvartalu 2020. godine. Uključivanje kredita u COSME garantni portfelj se vrši na kvartalnoj bazi kada se vrši i presjek stanja. Trenutno stanje garantnog portfelja je:

MATIČNOG DRUŠTVAMN-COSME-LGF-DG	Iznos (EUR)
Ukupan broj pokrivenih kredita	127
Aktuelni obim portfelja	10.804.183,08
Aktuelni iznos garancije	5.402.091,54

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI)

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU a pokrenut od strane Evropske Komisije namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Za period 2021–2027, EaSI program je postao dio Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+)³.

Jedan od tri programska postulata EaSi programa je „Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo“ u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument - EaSi garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski investicioni Fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

Ugovor o garanciji sa EIF-om kojim je omogućen pristup garantnim sredstvima matično društvo je potpisalo u januaru 2020. godine i definisan je dozvoljeni maksimalni obim portfelja pokrivenog EaSi garancijom od 5 mil EUR.

Trenutno stanje garantnog portfolija je:

MATIČNOG DRUŠTVAMN-EaSI-LGF-DG	Iznos (EUR)
Ukupan broj pokrivenih kredita	100
Aktuelni obim portfelja	1.049.671,98

³ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en> ;

Aktuelni iznos garancije

931.784,92

EaSi garantni fond je dostupan matičnom društvu do kraja 2024. godine.

Matično društvo ima za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem novih finansijskih usluga u sadejstvu sa pristupom COSME garantom fondu i EaSi garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja.

CEB doprinosi implementaciji socijalno orjentisanih investicionih projekata kroz tri sektorske linije, redom:

- **Inkluzivni rast:** rad na garantovanju pristupa ekonomskim mogućnostima kako bi se svima obezbijedila prosperitetna budućnost;
- **Podrška ugroženim grupama:** pomoć u Integraciji najugroženijih građana kako bi se njegovalo raznovrsnije društvo;
- **Održivost životne sredine:** podrška društvu za život koje promoviše održivost životne sredine, ublažava i prilagođava se klimatskim promjenama.

Prvi kreditni aranžman između matičnog društva i CEB-a koji je namijenjen podršci preduzetništvu i razvoju MMSP kao okosnice razvoja crnogorske privrede je potpisan marta 2018. godine. U oktobru 2018. godine se započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana dok je kreditni aranžman u potpunosti realizovan maja 2021. godine čime je bilo podržano gotovo 1.400 projekata širom Crne Gore.

Matično društvo je u decembru 2022. godine, aplicirao za nastavak podržavanja MMSP sektora u CG sa posebnim akcentom na ugrožene grupe poput preduzetnika, mikro i malih preduzeća, ali i privrednika u okviru strukovnih udruženja, koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama.

Trenutno je sa CEB-om aktivan Ugovor u iznosu od 30 mil EUR. Ugovor je potpisan u martu 2022. godine.

Ovaj kreditni aranžman je u potpunosti usklađen sa jednim od sektora djelovanja matičnog društva, a to je podrška realizaciji infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtom na ujednačen regionalni razvoj.

Iako veliki dio opština ispod prosjeka razvijenosti u Crnoj Gori, kao ciljna grupa ovog Projekta, ima sužen manevarski prostor za prijeko potrebne komunalne investicije i uopšteno investicije sa namjenom poboljšanja uslova življenja i privređivanja, matično društvo je ušlo u ovaj projekat ohrabren dinamikom smanjenja zaduženosti nerazvijenih lokalnih samouprava, mahom iz sjevernog regiona u prethodnom periodu,

inovativnom rješenju kolateralizacije kredita putem Egalizacionog fonda, ali i izuzetno povoljnim uslovima finansiranja koje obezbeđuje CEB kao što su učešće u troškovima investicije od čak 75% kao i najniža kamatna stopa na međunarodnom tržištu, za ove razvojne i socijalno orjentisane namjene. Međutim, ostaje da se vidi koliko će ekonomska kriza izazvana pandemijom COVID-19 kao i kriza izazvana ratom u Ukrajini uticati na dinamiku realizacije ovog aranžmana.

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF)

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF) je regionalni mehanizam za kombinovano finansiranje koji podržava proširenje EU i društveno-ekonomski razvoj u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

WBIF je osnovan 2009. godine kao zajednička inicijativa Evropske komisije, Banke za razvoj Saveta Evrope, Evropske banke za obnovu i razvoj, Evropske investicione banke i nekoliko bilateralnih donatora. Grupa Svjetske banke, Njemačka razvojna banka KfW (*Kreditanstalt für Wiederaufbau*) i Francuska AFD (*Agence Française de Développement*) su se kasnije pridružile Okviru.

WBIF podržava društveno-ekonomski razvoj i pristupanje EU širom Zapadnog Balkana kroz obezbeđivanje finansijske i tehničke pomoći za strateške investicije u sektorima energetike, životne sredine, socijalnog, transportnog i digitalne infrastrukture. Takođe podržava inicijative za razvoj privatnog sektora. U oktobru 2020. godine predstavljen je Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan kojim se mobilize do 9 milijardi EUR za finansiranja regiona. Podržaće se održiva povezanost, ljudski kapital, konkurentnost i inkluzivni rast, kao i zelena i digitalna tranziciju. Okvir dodjeljuje, na osnovu konkursnih procedura, grantove za aktivnosti pripreme infrastrukturnih projekata, kao i za investicije.

Tokom 2022. godine matično društvo je intenzivirao aktivnosti u cilju kreiranja adekvatnog okvira i umrežavanja nadležnih institucija kako bi mogućnosti kombinovanog finansiranja bile optimalno iskorišćene dok se rezultati očekuju u 2023. godini. Osim toga, planira se sertifikovanje matičnog društva kao finansijera projekata vrijednosti ispod 5 mil EUR, pod pokroviteljstvom EIB-a. Ovo bi pomoglo crnogorskim opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka da koriste grantove u okviru 9 milijardi EUR dostupnih kroz Evropski ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, bio-diverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja.

U okviru grupe posluje i državna razvojna banka AFD.

Ugovor o finansiranju u iznosu od 50 mil EUR je potpisan aprila 2021. godine, pri čemu je 30 mil EUR usmjereno na zelene projekte, dok je 20 mil EUR opredijeljeno za podršku ugroženim grupama i nerazvijenim regionima države (socijalna komponenta). Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o Grantu u vezi sa tehničkom pomoći matičnog društva, ukupne vrijednosti 400 hiljada EUR.

Ovaj grant je usmjeren ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar matičnog društva (unaprijeđenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora itd.).

Krajnji cilj tehničke pomoći AFD-a matičnom društvu je uspostavljanje politike zaštite životne sredine i socijalne odgovornosti.

U 2022. godini je započela realizacija Ugovora o kreditu povlačenjem prve tranše namijenjene finansiranju socijalne komponente na iznos od 5 mil-EUR, dok se početak rada konsultanata u okviru tehničke pomoći kontemplirane Ugovorom o finansiranju očekuje u prvom kvartalu 2023. godine.

IPA fondovi

Iako je matično društvo nacionalna razvojna finansijska institucija Crne Gore, to nas ne čini neprofitnom organizacijom. U tom smislu matično društvo je ograničeno kada su u pitanju apliciranja za IPA fondove, kroz različite tematske pozive.

Međutim, moguće je, efikasnije korišćenje pred-pristupnih fondovima Evropske Unije kroz nacionalno opredjeljena sredstva, kojima upravlja Vlada Crne Gore, odnosno Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma uz angažovanja matičnog društva kao partnera u realizaciji projekata.

U narednom periodu postoji mogućnost da matično društvo osim korisnika sredstava nacionalne IPA-e bude i djelom upravljačke strukture pored CFCEU-a, za sredstva namijenjena rastu i razvoju crnogorske privrede kao najvažnija nacionalna institucija za podršku ekonomiji koja ima uspostavljenu organizaciju usmjerenu na operativnu podršku privredi. Ovo se odnosi na IPA III programsku perspektivu u periodu 2021 – 2027.

Regionalne finansijske organizacije

Matično društvo je uspostavio bilateralnu, ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika ali i druge vidove saradnje. Matično društvo će iz ovih razloga nastojati da u narednoj godini intenzivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori, ali i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost, kao i Fonda u regionu i šire.

VIII. Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" matično društvo je uspostavilo kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;

- sprovođenje nacionalnih energetske programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih projekata.

Istovremeno u okviru svoje kreditne djelatnosti matično društvo ne odobrava finansijsku podršku projektima koji se smatraju štetnim po okolinu i opasnim po zdravlje ljudi.

Osim toga iniciran je proces odabira konsultanta koji će, po sonovu gmata AFD, između ostalog obezbijediti uspostavljanje politike zaštite životne sredine i socijalne odgovornosti u matičnog društva.

IX. Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

Matično društvo kontinuirano ulaže u sisteme unaprjeđenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspjeha poslovanja matičnog društva jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja matičnog društva. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje nam dugoročno održivu konkurentnost na tržištu.

Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u matičnom društvu usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti matičnog društva.

X. Planirani budući razvoj

Prethodne dvije godine je obilježila neizvjesnost ekonomskih tokova pod uticajem globalne zdravstvene i bezbjednosne krize. Kao direktan rezultat uslijedilo je smanjenje investicione aktivnosti i očekivanja da će ekonomije globalno biti pod uticajem recesije uslijed uticaja inflacije, energetske krize, poremećaja u lancima snabdijevanja, kao i rasta kamatnih stopa na međunarodnom finansijskom tržištu.

U cilju održivog oporavna i dinamiziranja ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori je potrebno usmjeriti investicionu politiku na istraživanje i inovacije, obnovljive izvore energije i infrastrukturu, vodeći računa o regionalnim specifičnostima, odnosno potrebama. Takođe, potrebno je obezbijediti podršku jačanju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća ulaganjima u digitalnu i zelenu tranziciju, posebno u prioritetnim sektorima (poljoprivreda, turizam, energetika i prerađivački sektor), u cilju povećanja proizvodnje, zatim povećanja izvoza odnosno supstitucije uvoza i očuvanja postojećih, odnosno stvaranja novih radnih mjesta.

Takođe, predloženi Budžet Crne Gore za 2023. godinu i očekivanja iskazana kroz predloženu listu prioriteta projekata koji će se finansirati iz kapitalnog budžeta ukazuju na posvećenost Vlade Crne Gore ulaganjima u

IZVEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2022. GODINU

cilju prevazilaženja efekata zdravstvene i bezbjedonosne krize i stvaranju podsticajnih uslova za održivi razvoj Cme Gore.

Uvažavajući navedene činjenice, Fond je za narednu 2023. godinu planirao finansijska sredstva za pružanje podrške cmogorskim privrednicima. Uvažavajući analizu utemeljenu na parametrima kao što su: kapital Fonda iz kojeg izvire kreditni potencijal, rast troškova izvora finansiranja dominantno usmjerenih na klimatske projekte, te stepen tražnje privrede u planu je da se plasira najmanje 150 mil EUR.

U cilju pružanja podrške cmogorskoj privredi, u skladu sa definisanim prioritetima, matično društvo će nastaviti saradnju sa postojećim partnerima, ali i sagledavati u saradnji sa Vladom Cme Gore nove mogućnosti, u cilju obezbjeđenja dodatnih izvora finansiranja po što povoljnijim uslovima. Naravno, u svom djelovanju matično društvo će se kao i do sada rukovoditi principima odgovornog i održivog poslovanja.

Izvršna direktorica

dr Irena Radović

Direktor Sektora za kredite i garancije

Nikola Milosavljević

Menadžer sektora rizika

Vladislav Dulović

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

REDOVNA SKUPŠTINA

Broj: 0101- /23

Podgorica, 30.06.2023. godine

Prijedlog

Na osnovu člana 14 Zakona o Investiciono – razvojnom fondu Crne Gore ("Sl. list CG", br. 88/09, 40/10 i 80/17), člana 133 stav 1 tačka 10 i člana 212 Zakona o privrednim društvima ("Sl.list CG", broj 65/20) i člana 11 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. ("Službeni list CG", br. 25/10, 26/11, 3/12, 16/12, 10/14, 80/17, 15/18, 58/18, 55/19, 102/20, 49/22 i 19/23), Redovna Skupština akcionara Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., održana dana 30. juna 2023. godine, donijela je

ODLUKU
o povećanju kapitala

Član 1

Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D., povećava svoj kapital po osnovu prava preče kupovine za 54.355,00 €, tako da isti umjesto 105.682.000 € iznosi 105.736.355 €.

Član 2

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

PREDSJEDAVAJUĆI SKUPŠTINE
IZVRŠNI DIREKTOR

dr Irena Radović

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

REDOVNA SKUPŠTINA

Broj: 0101- /23

Podgorica, 30.06.2023. godine

Prijedlog

Na osnovu člana 14 Zakona o Investiciono – razvojnom fondu Crne Gore ("Sl. list CG", br. 88/09, 40/10 i 80/17), člana 133 stav 1 tačka 10, člana 212 i člana 215 Zakona o privrednim društvima ("Sl.list CG", broj 65/20), člana 11 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. ("Službeni list CG", br. 25/10, 26/11, 3/12, 16/12, 10/14, 80/17, 15/18, 58/18, 55/19, 102/20, 49/22 i 19/23), Zaključka Vlade Crne Gore broj 03-2242 od 25.03.2010. godine, člana 50 stav 6 Zakona o tržištu kapitala ("Službeni list CG", broj 01/18) i čl. 4 i 5 Pravila o načinu evidentiranja zatvorenih ponuda hartija od vrijednosti u slučajevima kada se ne emituju putem javne ponude i/ili se ne uključuju u trgovanje ("Sl. list CG", br. 70/18, 23/19 i 9/21), Redovna Skupština akcionara Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., održana 30. juna 2023. godine, donijela je

ODLUKU

**o zatvorenoj ponudi emisije akcija postojećim akcionarima
po osnovu prava preče kupovine**

Član 1

Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. (u daljem tekstu: **Društvo**), upisan u Registar emitentata kod Komisije za tržište kapitala pod rednim brojem 506, ovom Odlukom emituje akcije zatvorenom ponudom postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine.

Član 2

Ukupan akcijski kapital Društva na dan donošenja ove Odluke iznosi 105.682.000,00 EUR i podijeljen je na 105.682.000 akcija, pojedinačne nominalne vrijednosti 1,00 EUR.

Član 3

Obim emisije koja se emituje ovom Odlukom iznosi 54.355,00 EUR i podijeljen je na 54.355 akcija serije A1, pojedinačne nominalne vrijednosti 1,00 EUR.

Član 4

Pravo kupovine akcija ove emisije imaju lica koja su akcionari na dan donošenja ove Odluke.

Član 5

Postojeći akcionari mogu kupovinu akcija izvršiti samo srazmjerno svom učešću u kapitalu Društva u roku od 45 dana od dana objavljivanja oglasa o javnom obavještenju postojećim akcionarima da mogu iskoristiti pravo preče kupovine akcija emitenta u najmanje jednom javnom glasilu dostupnom na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Član 6

Javno obavještenje postojećim akcionarima o tome da mogu iskoristiti pravo preče kupovine akcija u roku iz člana 5 ove Odluke, emitent će objaviti u roku od 3 dana od dana prijema rješenja Komisije za tržište kapitala o evidentiranju emisije akcija po osnovu prava preče kupovine.

Društvo zadržava pravo na prekid roka iz člana 5 ove Odluke, prije njegovog isteka, ukoliko proda sve ponuđene akcije.

Član 7

Izvod iz registra Centralnog klirinškog depozitarnog društva o vlasnicima akcija na dan donošenja ove Odluke i spisak akcionara sa naznakom broja akcija na čiju uplatu imaju pravo akcionari srazmjerno svom učešću u kapitalu emitenta je sastavni dio ove Odluke.

Član 8

Emitent će podnijeti zahtjev za evidentiranje zatvorenog prospekta za zatvorenu ponudu akcija ove emisije u roku od 30 dana od dana donošenja ove Odluke.

Član 9

Emisija akcija smatra se uspješnom ako je u roku za upis i uplatu uplaćeno 54.355 akcija.

U slučaju da emisija akcija ne uspije, Društvo će izvršiti povraćaj uplaćenih sredstava najkasnije u roku od osam dana od dana prijema rješenja o utvrđivanju uspješnosti emisije akcija.

Član 10

Prodaja akcija ove emisije putem zatvorene ponude vršiće se vanberzanski, a sredstva za kupovinu akcija emitovanih zatvorenom ponudom kupci uplaćuju na poseban bankarski račun koji će se otvoriti za ovu namjenu.

Član 11

Akcije izdate ovom emisijom su obične akcije sa pravom glasa.

Akcije izdate ovom emisijom daju sljedeća prava:

- pravo na upravljanje;

- pravo na dividendu;
- pravo na učešće u raspodjeli imovine Društva u slučaju stečaja ili likvidacije;
- pravo preče kupovine akcija u slučaju povećanja kapitala Društva novčanim ulozima;
- druga prava utvrđena Statutom Društva.

Član 12

Društvo će, u skladu sa propisima i odredbama ove Odluke, izvršiti potrebne promjene u Centralnom registru Centralnog klirinškog depozitarnog društva.

Član 13

Lice ovlašćeno za sprovođenje aktivnosti u vezi sa emisijom akcija iz ove Odluke je Izvršni direktor Društva dr Irena Radović.

Član 14

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjivaće se danom prijema rješenja Komisije za tržište kapitala.

**PREDSJEDAVAJUĆI SKUPŠTINE
IZVRŠNI DIREKTOR**

dr Irena Radović

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

REDOVNA SKUPŠTINA
Broj: 0101- /23
Podgorica, 30.06.2023. godine

Prijedlog

Na osnovu člana 14 Zakona o Investiciono – razvojnom fondu Crne Gore ("Sl. list CG", br. 88/09, 40/10 i 80/17), člana 133 stav 1 tačka 2 Zakona o privrednim društvima ("Sl.list CG", broj 65/20) i čl. 11 i 48 Statuta Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D. ("Službeni list CG", br. 25/10, 26/11, 3/12, 16/12, 10/14, 80/17, 15/18, 58/18, 55/19, 102/20, 49/22 i 19/23), Redovna Skupština akcionara Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., održana dana 30. juna 2023. godine, donijela je

ODLUKU
o izmjenama Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.

Član 1

U Statutu Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. ("Službeni list CG", br. 25/10, 26/11, 3/12, 16/12, 10/14, 80/17, 15/18, 58/18, 55/19, 102/20, 49/22 i 19/23), član 8 stav 1 mijenja se i glasi:

"Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala Fonda iznosi 105.736.355,00 EUR-a."

Stav 2 mijenja se i glasi:

„Osnivački kapital Fonda podijeljen je na 105.736.355 običnih akcija, nominalne vrijednosti 1 EUR".

Član 2

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

PREDSJEDAVAJUĆI SKUPŠTINE
IZVRŠNI DIREKTOR

dr Irena Radović, s.r.